

Hodnocení udržitelného rozvoje vybraného regionu

Diplomová práce

Vedoucí práce:

Ing. Alice Kozumplíková, Ph.D.

Vypracovala:

Bc. Monika Hernychová

Brno 2015

Zadání

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Hodnocení udržitelného rozvoje vybraného regionu“ zpracovala samostatně a uvedla jsem veškeré použité prameny. Souhlasím, aby diplomová práce byla zveřejněna v souladu s § 47b Zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, také uložena v knihovně Mendelovy univerzity v Brně a také zpřístupněna ke studijním účelům ve shodě s Vyhláškou rektora Mendelovy univerzity v Brně o archivaci elektronické podoby závěrečných prací.

Autorka kvalifikační práce se dále zavazuje, že před sepsáním licenční smlouvy o využití autorských práv díla s jinou osobou (subjektem) si vyžádá písemné stanovisko Mendelovy univerzity v Brně o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity a zavazuje se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla dle řádné kalkulace.

V Brně, dne .....

.....

Monika Hernychová

PODĚKOVÁNÍ:

Na tomto místě bych ráda poděkovala především své vedoucí diplomové práce Ing. Alici Kozumplíkové, Ph.D. za pomoc a odborné rady, věčnou trpělivost a optimismus, díky kterým tato práce vznikla. Velké díky také patří celé mé rodině, která mi poskytla potřebné klidné zázemí a podporovala mne během celého studia. V neposlední řadě také Ing. Anně Kopečkové a Ing. Tereze Holíkové, které mi vytvořily příjemné zázemí v Brně a za jejich podporu, pomoc, názory a rady.

ABSTRAKT

Předkládaná práce je tematicky zaměřená na hodnocení udržitelného rozvoje části Regionu Podluží prostřednictvím zvolených indikátorů udržitelného rozvoje v období 2009-2013. V první části práce je popsán teoretický přehled problematiky udržitelného rozvoje, postup jeho hodnocení a oblast regionálního rozvoje. Součástí je také popis metodiky práce, kterou si autorka pro vypracování publikace zvolila. Vlastní část práce obsahuje analýzu jednotlivých obcí sledovaného území na základě vybraných ukazatelů udržitelného rozvoje, jejíž výsledky jsou následně zpracovány do grafů. Závěrečná část obsahuje shrnutí dosažených výsledků, což je koncipováno do priorit a konkrétních opatření doporučených autorkou ke zvýšení udržitelnosti zkoumané části regionu pro tři základní oblasti – ekonomickou, environmentální a sociální.

Klíčová slova

Region Podluží, udržitelný rozvoj, hodnocení udržitelného rozvoje, indikátory udržitelného rozvoje

ABSTRACT

This study is focused on sustainable development evaluation in the part of region Podluží assessed through selected indicators of sustainable development in the time period 2009-2013. Theoretical overview of sustainable development, the evaluation process and regional development are described in the first part. In this part is also included description of the methodology chosen by the author for elaboration of this study. The main part contains analysis of individual municipalities based on selected indicators of sustainable development with graphically expressed results. The final section provides a summary of results which is conceived to priorities and specific measures recommended by the author to enhance the sustainability of the region in three general areas – economic, environmental and social.

Key words

Podluží region, sustainable development, sustainable development evaluation, sustainable development indicators

OBSAH

1	ÚVOD.....	7
2	CÍL PRÁCE	8
3	LITERÁRNÍ REŠERŠE	9
3.1	Udržitelný rozvoj	9
3.2	Pilíře udržitelného rozvoje	9
3.2.1	Ekonomický pilíř	9
3.2.2	Environmentální pilíř	10
3.2.3	Sociální pilíř.....	10
3.3	Historie a vývoj udržitelného rozvoje	11
3.3.1	Globální úroveň udržitelného rozvoje	11
3.3.2	Evropská úroveň udržitelného rozvoje	15
3.3.3	Státní úroveň udržitelného rozvoje	17
3.3.4	Místní úroveň udržitelného rozvoje.....	19
3.4	Hodnocení udržitelného rozvoje	21
3.4.1	Indikátory	21
3.4.2	Typy indikátorů.....	22
3.4.3	Nejvýznamnější indikátorové sady	25
3.5	Regionální rozvoj	27
4	METODIKA PRÁCE	29
4.1	Vyhledání a studium literatury, publikací a strategických dokumentů	29
4.2	Identifikace zájmového území a jeho analýza	29
4.3	Sběr dat.....	30
4.4	Volba, výpočet a vyhodnocení indikátorů	30
4.4.1	Vybrané indikátory pro evaluaci území.....	30
4.5	Shrnutí výsledků, formulace vlastních návrhů a opatření	39
5	CHARAKTERISTIKA VYBRANÉHO ÚZEMÍ	40
5.1	Region Podluží	40
5.1.1	Stručná historie území	40
5.1.2	Přírodní charakteristika regionu.....	41
5.1.3	Hospodářství	43
5.1.4	Socioekonomická charakteristika vybraného území.....	43
5.1.5	Kultura, folklor, cestovní ruch.....	47
6	VÝPOČET INDIKÁTORŮ PRO JEDNOTLIVÉ OBCE	49
7	VÝSLEDKY PRÁCE	57
7.1	Ekonomická oblast rozvoje	57
7.2	Environmentální oblast rozvoje	63
7.3	Sociální oblast rozvoje	67
8	VLASTNÍ NÁVRHY A OPATŘENÍ	74
8.1	Ekonomická oblast rozvoje	75
8.2	Environmentální oblast rozvoje	79
8.3	Sociální oblast rozvoje	82
9	DISKUZE	86
10	ZÁVĚR.....	89
11	ZDROJE	92
12	SEZNAM ZKRATEK	96
13	SEZNAM OBRÁZKŮ.....	97
14	SEZNAM TABULEK	98

1 ÚVOD

Před čtvrt stoletím bylo na planetě něco málo přes pět miliard obyvatel. V době psaní této diplomové práce už ale počet obyvatel Země překročil hranici sedmi miliard. Všichni tito lidé potřebují, a všechny budoucí generace budou potřebovat zdroje potravy, vody a podmínky k životu, které zabezpečí základní potřeby člověka. Z takového tempa růstu plyne skupina logických otázek: „Jak se sem všichni vejdem, jak uspokojíme základní potřeby a co bude vlastně dál?“

S neustále se zvyšujícím počtem obyvatel Země jde ruku v ruce rozvoj společnosti. V podstatě lze říci, že se jedná o jakousi motivaci, společný sen a vidinu úspěchu, za kterou se žene každý jednatel. Civilizace se ve srovnání s historií velmi rychle vyvíjí. Kdo by před sto lety byl jen tušil, že lidstvo poletí do vesmíru, bude k výpočtům používat stroj a lidé budou autem schopni běžně ujet stovky kilometrů v rádech hodin?

Všechn tento vývoj ale není bez nežádoucích dopadů. Rychlý nárůst obyvatelstva má za následek spotřebu velkého množství zdrojů, a jak se postupem času ukázalo, spoustu z nich nemůžeme využívat věčně. Změny, které tedy vedli k impulzu pro zahájení diskuze o vztahu člověka a životního prostředí nebyly jen demografického rázu, nýbrž také klimatického a přírodního. Úvahy se z globální sféry postupně dostaly až do nejnižší lokální úrovně a otázku udržitelného rozvoje ovlivňujeme v podstatě každou naší činností a rozhodnutím.

Snaha o udržitelný rozvoj společnosti je jediným logickým východiskem pro zatím nekontrolovatelný geometrický nárůst lidské populace. Nejedná se ale pouze o zvýšení míry třídění odpadů či snížení vypouštění zplodin do ovzduší, jak si milně mnoho lidí myslí. Je nutno se tedy zamyslet nejen nad oblastí ekologickou, ale také nad dalšími tématy našeho života na Zemi, aby i budoucí generace měly nejméně stejné, či lepší podmínky pro život.

V environmentálních kruzích je obecně známo, že dnes lidstvo žije, jako by mělo k dispozici jeden a půl planety. A potřeby zvyšujícího se počtu obyvatel stále rostou. Logicky tedy žijeme na úkor svých dětí a budoucích generací, čemuž se právě koncept trvale udržitelného rozvoje snaží zabránit.

2 CÍL PRÁCE

Klíčovým cílem této diplomové práce je vyhodnocení udržitelného rozvoje ve vybraném regionu, konkrétně v obcích Regionu Podluží spadajících do okresu Břeclav. Pro hodnocení udržitelného rozvoje bude využita autorkou zvolená sada indikátorů udržitelného rozvoje.

V první ze dvou částí práce objasní teoretické základy problematiky udržitelného rozvoje, připraví literární přehled a vysvětlí pojmy využívané dále ve vlastní práci. Další oddíl teoretické části vysvětlí metodiku, která je použita při vypracování této publikace.

V analytické části práce autorka v první řadě analyzuje samotné sledované území, následně aplikuje jednotlivé indikátory na každou obec vybraného regionu v rámci období let 2009-2013, v závislosti na dostupnosti jednotlivých dat. Ve výsledcích práce budou vypočítané indikátory pro jednotlivé obce v dílčích letech srovnány v grafech a individuální jevy okomentovány. Na základě výsledků indikátorové analýzy budou pro ekonomickou, environmentální i sociální oblast udržitelného rozvoje vytvořeny SWOT analýzy, ze kterých budou vyvozeny priority a opatření rozvoje, doplněny o konkrétní doporučené aktivity pro zachování a podporu udržitelného rozvoje v regionu Podluží.

V poslední části srovná autorka výsledky analýzy obcí Regionu Podluží se stejně směřovaným hodnocením České republiky a DSO Podyjí, zahrnutým v pracích dvou dalších studentek Mendelovy univerzity. V závěru budou shrnuty výsledky celé práce.

3 LITERÁRNÍ REŠERŠE

3.1 Udržitelný rozvoj

Problematika udržitelného rozvoje je velmi často a nikoli náhodně označována jako jedno ze základních paradigmat 21. století. O problematice udržitelného rozvoje se začalo diskutovat převážně v souvislosti se stupňujícími se obavami o globální, kontinentální a národní udržitelnost ekonomického růstu přibližně od počátku 60. let minulého století. (Dušek, 2010: 5)

Dle výroku Komise OSN pro životní prostředí a rozvoj z roku 1987 je udržitelný rozvoj takový, „který uspokojuje potřeby současnosti bez ohrožení potřeb budoucích generací uspokojovat jejich potřeby“. Toto nejznámější vyjádření bylo pomyslným počátkem strategie udržitelného rozvoje ve smyslu formulace tohoto konceptu. V širším slova smyslu lze snahu o udržitelný rozvoj chápat jako prosazování harmonie mezi lidmi navzájem a mezi lidskými bytostmi a přírodou. (Nováček, 2010: 217)

3.2 Pilíře udržitelného rozvoje

Všechny dokumenty o udržitelném rozvoji se shodují v základní definici, že je to „vyvážený rozvoj ekonomický, environmentální a sociální, který uspokojuje současně potřeby obyvatel, aniž ohrozí potřeby budoucích generací“. Pro princip udržitelného rozvoje je charakteristické, že se všechny tyto tři základní pilíře ovlivňují. Vyváženost v tomto případě znamená, že žádná z těchto oblastí nemůže být v dlouhodobém časovém horizontu upřednostňována, aniž by nebyl poškozen jeden ze dvou dalších pilířů. (Fridrich a Markvart, 2002: 23)

3.2.1 Ekonomický pilíř

V rámci udržitelnosti je žádoucí, aby se ekonomického růstu dosahovalo za pomoci intenzifikace, technologických či organizačních technologií, vyšší kvalitou a produktivitou práce, nikoliv přílišným využitím přírodních zdrojů. Běžně používané hospodářské ukazatele odpovídají růstově orientovanému proudu ekonomické teorie a neuvažují náklady, ztráty a poškození přírodních zdrojů, dokud se neprojeví. Na základě této jednosměrně motivované oblasti zavedla Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD) nástroj tzv. decoupling. Ten porovnává míru růstu bohatství zkoumaného území a míru důsledku činností člověka na životní prostředí.

Žádoucí je prolomit vazby mezi ekonomickým růstem a s tím spojenou zátěží životního prostředí. (Maier, 2008: 10-12)

3.2.2 Environmentální pilíř

Koncept udržitelného rozvoje se vztahuje k ekologickému/environmentálnímu pilíři nejčastěji. Pro udržitelnost vývoje životního prostředí z fyzického hlediska, musí toky materiálu a energie splňovat následující tři podmínky (Maier, 2008: 7-9):

- intenzita využívání obnovitelných zdrojů nepřesahuje rychlost jejich regenerace
- intenzita využívání neobnovitelných zdrojů nepřesahuje rychlost, s níž jsou jejich trvale udržitelné a obnovitelné náhrady vyvíjeny
- intenzita znečišťování nepřesahuje asimilační kapacitu životního prostředí

Aktuální vývoj moderní průmyslové společnosti bohužel podmínky výše nesplňuje. S růstem ekonomik dochází i k vzestupu sociální oblasti, založené na spotřebovávání neobnovitelných (zejména energetických) zdrojů a na rozšiřujícím se využívání území, převážně za účelem zvětšování zastavěných ploch a výrobní činnosti. Nedochozí už ale ke kompenzaci v podobě navrácení shodného množství ploch území v nepoškozeném stavu. (Maier, 2008: 7-9)

3.2.3 Sociální pilíř

Kučerová (2009: 8) ve své práci uvádí, že sociálnímu pilíři není věnována dostatečná pozornost a není propracován do stejné úrovně jako např. pilíř ekologický. Sociální rozměr udržitelnosti je velmi často citován v nedefinovaném prostředí. Na mezinárodní úrovni se sledováním a hodnocením indikátorů kvality života a lidského rozvoje věnují například: Světová banka, FAO (Food And Agriculture Organization) či Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD).

Sociální oblast rozvoje je dle Kučerové (2009: 9) definována osmi tematickými okruhy: Demografická struktura a vývoj, zdravotní stav, nemocnost; vzdělanostní struktura kvalita vzdělávání, celoživotní učení; sociální prostředí, kriminalita, bezdomovectví; zaměstnanost; rovnoprávnost žen; životní úroveň; kvalita bydlení a občanská společnost, spokojenost, participace.

3.3 Historie a vývoj udržitelného rozvoje

Jako pomyslný počátek trendu sledování rozvoje společnosti a jeho udržitelnosti se stanovuje již zmíněná výroky Komise OSN pro životní prostředí z roku 1987. Koncept udržitelného rozvoje se tedy lidstvo zabývá již bez mála třicet let. Téma udržitelného rozvoje je stále značně otevřené a aktualizuje se stejně dynamicky, jako se vyvíjí celá civilizace. V této kapitole je popsán vývoj prosazování udržitelného rozvoje na jednotlivých úrovních, počínaje globální, přes evropskou a konče u národní.

3.3.1 Globální úroveň udržitelného rozvoje

Ochrana přírody je významným prvkem jednoho ze tří pilířů udržitelného rozvoje. Proto Lapka a Cudlínová, v publikaci *Prameny a studie Národního zemědělského muzea* (2010: 17) zaměřené na Trvale udržitelný rozvoj, vytyčují knihu *Mlčící jaro* (1962) autorky Rachel Carsonové jako jeden z prvních impulsů environmentálního hnutí v šedesátých letech. Příběh sugestivně rozvíjí vizi totální katastrofy, v souvislosti s chemickým průmyslem a neuváženému používání DDT. Stala se v podstatě mezinárodní výzvou, na jejímž základě bylo založeno hnutí Greenpeace a Děti Země v roce 1971. V dalším roce vydává Římský klub založený roku 1968 svou proslulou zprávu *Meze růstu* (*The Limits to Growth*).

Nováček (2010: 57) definuje Římský klub jako volné shromáždění vědců, politiků a umělců zabývajících se globálními problémy světa. Dosud vyšlo 37 zpráv z dílny Římského klubu, které se zabírají všeobecným stavem planety, případně užší skupinou významných globálních problémů (např. *Limits to Privatization – How to Avoid Too Much of a Good Thing*, 2005 či z nejnovějších *The Blue Economy. 10 Years, 100 Innovations, 100 Million Jobs z roku 2010*).

Meze růstu (1972)

V této publikaci poukázal kolektiv autorů pod vedením D. Meadowsové na přímou souvislost mezi zamořením a znečištěním prostředí a hospodářským růstem. Autoři analyzovali hospodářské trendy od začátku tohoto století do roku 1970 s překvapivými výsledky. Upozornili na souběžný průběh křivek hospodářského růstu a produkce odpadů a jako jediné možné řešení navrhli dodržování zásad *Teorie nulového růstu* a zastavení růstu hospodářství. I přes přijetí základní analýzy správné, svět razantně odmítl vzešlou teorii jako nerealistickou a nežádoucí. (Moldan, 2001: 23–24)

Stockholmská konference

Ve stejném roce vydání Mezí růstu svolala OSN konferenci zaměřenou na životní prostředí, které se zúčastnili zástupci 113 zemí a která se stala základním mezníkem v názoru na ŽP ve světovém měřítku. I přesto, že ze 109 doporučení bylo pouze 8 zaměřeno na provázanost rozvoje a životního prostředí, byl zde vytyčen rozměr ohrožení v rámci čtyř okruhů:

- Akutní nebezpečí hrozí lokalitám, kde přesahuje únosnou míru produkce nebezpečných dopadů (emisí, odpadních vod, toxických, radioaktivních a jiných odpadů) a bezprostředně ohrožuje lidské zdraví a přírodu
- V delším horizontu je ještě vážnější nebezpečí spojeno s narušením životodárných planetárních systémů (hydrologický cyklus, stratosférická ozonová vrstva apod.)
- Lidstvo je ohroženo nadměrným a příliš rychlým čerpáním a užíváním zdrojů obnovitelného charakteru (živé organismy, voda, půda) i neobnovitelného charakteru (nerostné suroviny)
- Biologické bohatství planety je redukováno neblahou rychlostí (rozmanitost ekosystémů, genetické základny rostlin a živočichů apod.)

Výsledkem konference byla výzva k okamžitým akcím na ochranu životního prostředí, kterou vzala světová veřejnost vážně. Vznikly instituce, zaměřené na ochranu životního prostředí, ve většině států byly přijaty zákony na ochranu složek životního prostředí a na globální úrovni byl založen *Program OSN pro životní prostředí* (UNEP). (Nováček, 2010: 108; Moldan, 2001: 22-25)

Montrealský protokol

Roku 1987 byl v Montrealu podepsán mimořádně důležitý dokument, zavazující účastnické státy k postupnému omezení využívání freonů a příbuzných látek. Uzavření tohoto protokolu bylo průlomovou událostí v oblasti mezinárodního úsilí o odvrácení hrozící globální ekologické krize. Může být považován za první praktické a celosvětové naplnění principu předběžné opatrnosti, který je jedním z principů udržitelného rozvoje. (Moldan, 2001: 24)

Valné shromáždění OSN -Naše společná budoucnost

V roce 1983 byla ministerská předsedkyně Norska Gro Harlem Burndtlandová požádána generálním tajemníkem OSN o vytvoření nezávislé mezinárodní komise, která by přezkoumala globální stav životního prostředí a navrhla možnosti hospodářského vývoje, který by byl citlivý vůči životnímu prostředí. Jako výsledek této výzvy byla v roce 1987 Valným shromážděním OSN přijata zpráva *Naše společná budoucnost (Our common future)*, která byla vypracována Světovou komisí pro životní prostředí a je důležitým milníkem vývoje trvale udržitelného rozvoje. Pojem udržitelného rozvoje byl v této práci poprvé definován a byla zde vypracována jeho koncepce. (Fridrich a Markvart, 2002: 9; Nováček, 2010, s. 109)

Oproti *Mezím růstu* je v ní zveřejněna myšlenka, že rovnoběžnost ukazatelů znečištění s ukazateli hospodářského růstu není nevyhnutelná. Autoři uvádí, že celková zátěž prostředí závisí ještě na třetím faktoru, kterým je ekologická náročnost technologických postupů, zajišťující danou životní úroveň. Zpráva také spojuje pojem trvalé udržitelnosti s požadavkem sociální rovnosti, jak v rámci jednotlivých generací, tak mezi nimi. Hlavním výstupem této práce byla myšlenka, že ekonomický rozvoj se nesmí zastavit, naopak, že naděje tkví v jeho urychlení. Důležité je ale změnit jeho podobu a rozvoj se musí stát udržitelným. (Moldan, 2001: 25, Fridrich a Markvart, 2002: 9; Naše společná budoucnost: 1991)

Summit Země: Globální strategický plán

Po uznání dokumentu *Naše společná budoucnost* vyjádřili členové Valného shromáždění OSN obavu, že stále není příliš zřejmé, jak by měl trvale udržitelný rozvoj vypadat v různých zemích a v jednotlivých oblastech života. Proto se v roce 1992 rozhodli svolat do Ria de Janeiro celosvětovou *Konferenci OSN o životním prostředí a rozvoji*, zkráceným názvem *Summit Země*. (Moldan, 2001: 25)

Toto shromáždění bylo do té doby největší konferencí v dějinách, která měla za cíl rozpracovat vizi udržitelného rozvoje a podpořit její naplňování na mezinárodní, národní i místní úrovni. Nováček (2010: 432) upozorňuje na stížnosti, které tento summit doprovázely. Na základě obrovské návštěvnosti (cca 40 000 lidí) byla, ironicky vůči tématu konference, kritizována zátěž životního prostředí vytvořená byť jen přepravou všech účastníků na místo konání.

Jedním z výstupů konference, jejíž heslo znělo „V našich rukou“, byla shoda všech účastníků na nutné změně vzorců výroby a spotřeby, jež byly do té doby trvale neudržitelné. Na základě aktuální hospodářské úrovně jednotlivých zemí se během samotné konference projevíly významné rozdíly mezi názory na tyto kroky. Skupina rozvojových zemí obhajovala pozitivní postoj pro hospodářský růst v zaostalých regionech, vyspělé země naopak vyzdvihovaly potřebu řešení globálních problémů životního prostředí. Po rozsáhlých a složitých jednáních bylo přijato pět významných dokumentů (Nováček, 2010: 284; Moldan, 2001: 25):

- *Deklarace z Ria de Janeiro o životním prostředí a rozvoji*

Obsahuje 27 článků zdůrazňujících stanoviska a potřeby převážně rozvojových zemí. Významná je především část, ve které jsou zakotveny nové mezinárodní principy, jako jsou princip předběžné opatrnosti, nutnost zahrnout náklady na ŽP do cen výrobků, povinnost uvědomit jiné státy o mimořádných událostech apod.

- *Úmluva o změně klimatu a Úmluva o ochraně biodiverzity*

Tyto právně závazné dokumenty podepsali zástupci 153 států.

- *Zásady obhospodařování lesů*

Právně nezávazný dokument zaměřený na hospodaření s lesní půdou je v podstatě kompromisem mezi požadavky rozvinutých zemí na globální ochranu lesních porostů a vyzdvihováním suverenity převážně rozvojových zemí nad jejich přírodním bohatstvím.

- *Agenda 21*

Poslední zmiňovaný dokument je nejrozsáhlejším a nejvýznamnějším výsledkem Summitu Země. Stal se strategickým plánem postupu sladění hospodářského a civilizačního rozvoje v globálním měřítku se současnou účinnou ochranou přírodních zdrojů, životního prostředí a přírody. První část Agendy pojednává o cílech, formuluje potřebu změny vzorců spotřeby, o mezinárodní spolupráci, lidském zdraví, otázkách populace apod. Druhá, nejrozsáhlejší část je zaměřena na jednotlivé oblasti životního prostředí v globálním měřítku (ochrana atmosféry, biodiverzita, zdroje vod, apod.). Následující úsek práce se věnuje institucionální sféře a skupinám, které má Agenda oslovit (např. vládám, nevládním organizacím, mládeži, vědcům). Závěrečná část hovoří o finančních zdrojích v mezinárodním měřítku, vědeckým výzkumem, vzděláním a účastí veřejnosti, čili prostředky, jakými má být Agenda 21 uvedena v život.

Konference v Johannesburgu: Rio +10

Pět let po Summitu Země uspořádalo Valné shromáždění OSN hodnotící zasedání v New Yorku (Rio +5). Vzhledem k tomu, že výsledky z hlediska životního prostředí nebyly vůbec příznivé, rozhodlo se o další velké konferenci, tentokrát v jihoafrickém Johannesburgu. Bylo potřeba vyhodnotit implementaci závěrů Konference OSN o životním prostředí a rozvoji z Ria po deseti letech. Tohoto důležitého shromáždění se dohromady zúčastnilo téměř 60 tisíc lidí, toho 21 tisíc akreditovaných delegátů ze 191 zemí. (Nováček, 2010: 285)

Summit v Johannesburgu byl určen k implementaci a stanovení konkrétních, obsahově a časově vymezených cílů mezinárodních společenství ve vybraných oblastech, ale projevila se zde neochota hlavních aktérů mezinárodní politiky k novým závazkům, jdoucí nad rámec úmluv z Ria. Implementační plán, který ze summitu vzešel, je spíše souborem výběků, záměrů a cílů, bez konkrétních pokynů jak a v jakém časovém rámci jich docílit. (Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2003)

Konference Rio +20

V červnu roku 2012 se, jako připomínka 20. výročí Summitu Země v Riu de Janeiro, konala na stejném místě další konference OSN o udržitelném rozvoji. Stěžejními tématy byli Zelená ekonomika v kontextu udržitelného rozvoje a vymýcení chudoby a Institucionální rámec pro udržitelný rozvoj. Hlavním přijatým dokumentem tohoto jednání byla deklarace *The Future We Want (Budoucnost, kterou chceme)*, ve kterém je mimo již zmíněná dvě témata řešena společná vize a obnovení politických závazků. (MŽP, 2012; United Nations Conference of Sustainable Development, 2012)

3.3.2 Evropská úroveň udržitelného rozvoje

Koncepce udržitelného rozvoje se postupně stala jedním ze základních kamenů hospodářského a civilizačního rozvoje Evropské unie. Jedním z nejdůležitějších dokumentů, který učinil udržitelný rozvoj jedním z cílů EU, je *Maastrichtská smlouva* z roku 1992, která otevřela novou etapu evropské integrace. Dalším důkazem je tzv. *evropská Bílá kniha* z roku 1993, která pojednává o hospodářském rozvoji, zaměstnanosti a konkurenceschopnosti. Ta věnuje udržitelnému rozvoji celou samostatnou kapitolu a obsahuje výzvy a cesty vpřed do 21. století. Je zde stanoven

model trvale udržitelného rozvoje, který vytyčuje územní organizaci založenou na rozumném spravování přírodních zdrojů tak, aby byla zaručena jejich obnovitelnost pro příští generace zároveň se zachováním biodiverzity životního prostředí. V návaznosti na tuto knihu byla v roce 1994 Evropskou komisí vydána publikace *Evropa 2000+*, ve které jsou stanoveny hlavní zásady územního rozvoje státu EU. V roce 2009 pak byla vydána další Bílá kniha s podtitulem *Přizpůsobení se změně klimatu: směřování k evropskému akčnímu rámci*. (Fridrich a Markvart, 2002: 11,12; Moldan, 2001: 33; Europa.eu, 2015)

Jako první strategie udržitelného rozvoje EU byl na summitu v Göteborgu schválen dokument *Udržitelná Evropa pro lepší svět: Strategie Evropské unie pro udržitelný rozvoj*. Tato strategie byla vzhledem ke Světovému summitu OSN v Johannesburgu v roce 2002 doplněna a v roce 2006 pak přijata jako *Obnovená strategie udržitelného rozvoje EU*. V dokumentu jsou identifikovány neudržitelné trendy ve vztahu ke změně klimatu, využití energií, veřejnému zdraví, chudobě a sociálnímu vyloučení, demografickým tlakům stárnutí společnosti, nakládání s přírodními zdroji, ztrátě biodiverzity, dopravě a využití území. Zároveň byla odsouhlasena nutná změna těchto trendů, aby bylo dosaženo trvale udržitelného rozvoje. Od tohoto strategického dokumentu jsou odvozeny čtyři globální cíle Evropské unie (MMR, 2015):

- Ochrana životního prostředí
- Sociální rovnost a soudržnost
- Ekonomická prosperita
- Mezinárodní odpovědnost

Publikace dále obsahuje další témata udržitelného rozvoje jakožto klíčové výzvy: Globální změna klimatu a čistší energie, udržitelná doprava, udržitelná výroba a spotřeba, ochrana a management přírodních zdrojů, veřejné zdraví, sociální inkluze, demografie a migrace a globální chudoba a výzvy udržitelného rozvoje. (MMR, 2015)

V roce 2007 byla připravena první hodnotící zpráva o dosaženém pokroku, kdy srovnávacím rokem byl rok 2000. Jak uvádí Nováček (2010: 293), dílčích úspěchů bylo dosaženo pouze v oblasti změny klimatu a čistší energie. Ani druhá zpráva o hodnocení dosaženého pokroku z roku 2009 s názvem *Začleňování udržitelného rozvoje do politik Evropské unie: Přezkum strategie EU pro udržitelný rozvoj za rok 2009* nepřinesla pozitivní výsledky. Ve světě se rychle zvyšuje poptávka po přírodních zdrojích, zhoršuje se stav biologické rozmanitosti a ekosystémy jsou vystavovány zvyšujícímu se tlaku. Spotřeba energie v rámci dopravy roste a chudoba po celém světě přetrvává.

3.3.3 Státní úroveň udržitelného rozvoje

Ve srovnání s jinými státy začala Česká republika začleňovat koncepci udržitelného rozvoje v podstatně pozdější době. Totalitní režim v minulosti nedovolil žádné vážnější kontakty se Západem, ani žádné spontánní aktivity, které jsou důležité k prosazování zájmů zdravého prostředí demokratické společnosti.

V průběhu roku 1990 byla pod vedením Bedřicha Moldana, tehdejšího ministra životního prostředí, zpracována publikace *Životní prostředí České republiky*. Byla zde shrnuta fakta, často velmi nepříznivá, o všech složkách přírodního i obytného prostředí. V kapitole, zabývající se možnými východisky, se poprvé v oficiálním vládním dokumentu ministerstvo hlásí k závěrům zprávy *Naše společná budoucnost* a trvale udržitelný rozvoj je zde zmíněn jako součást strategie. Je zde také zdůrazněna potřeba hodnocení vlivu na životní prostředí a mimo jiné založení Státního fondu životního prostředí (byl zákonem zřízen o rok později). (Fridrich a Markvart, 2002: 14)

Právo člověka na příznivé životní prostředí v České republice je právně obsaženo v *zákoně č. 17/1992 Sb., o životním prostředí*. V §6 je zde definován trvale udržitelný rozvoj jako rozvoj, který současným i budoucím generacím zachovává možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů. Problematice vlivu na životní prostředí je věnován samostatný *zákon č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí*, který podporuje účast občanských iniciativ a občanských sdružení a uplatnění veřejnosti při projednávání dokumentace a projektů.

Jako stálý poradní, iniciační a koordinační orgán vlády České republiky byla v roce 2003 zřízena Rada pro udržitelný rozvoj. Činnost rady je směřována především: na zpracování Strategie udržitelného rozvoje ČR a její aktualizaci, zpracování situačních zpráv s vyhodnoceným souborem indikátorů udržitelného rozvoje a metodickou koordinaci koncepčních dokumentů. (Vyskot, 2013: 82)

V roce 2004 byla oficiálně přijata první *Strategie udržitelného rozvoje*, která byla již třetí navrženou verzí tohoto dokumentu. V té době bylo již pomyslně nutné nějakou verzi strategie přijmout, jelikož se ČR stala v květnu téhož roku členským státem Evropské unie. Nepřijetí předchozích návrhů bylo z mezinárodního hlediska pro ČR

ostudou. Všech 15 zemí EU zpracovalo své strategie do roku 2003, pouze Česká republika ji schválila až po vstupu. (Nováček, 2010: 289)

V lednu roku 2010 vešel v platnost významný *Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky*, jenž slouží jako dlouhodobý rámec pro politické rozhodování v kontextu mezinárodních závazků, které ČR přijala nebo hodlá přijmout v rámci svého členství v OSN, OECD a EU při respektování specifických podmínek a potřeb ČR. Dokument je strukturován do následujících pěti prioritních os:

- Společnost, člověk a zdraví (naděje dožití, standardizovaná míra úmrtnosti, materiálová a uhlíková stopa domácností, zadlužení domácností, atd.)
- Ekonomika a inovace (HDP na osobu, produktivita práce, obecná míra nezaměstnanosti, přepravní náročnost v dopravě, spotřeba primárních energetických zdrojů, materiálová spotřeba, nakládání s odpady podle hlavních způsobů nakládání, nejvyšší dosažené vzdělání, výdaje na výzkum a vývoj, atd.)
- Rozvoj území (HDP na osobu v krajích, obecná míra nezaměstnanosti v krajích, výdaje na výzkum a vývoj a počty zaměstnanců ve výzkumu a vývoji v krajích, municipality zapojené do realizace metody místní Agenda 21, migrační saldo venkovských obcí, výdaje na kulturu v krajích, atd.)
- Krajina, ekosystémy a biodiverzita (ekologická stopa, indikátor výdaje na ochranu ŽP, podíl ekologického zemědělství, intenzita těžby dřeva, atd.)
- Stabilní a bezpečná společnost (účast ve volbách, populace žijící pod hranicí chudoby před a po sociálních transferech, deficit vládního sektoru, emise skleníkových plynů na obyvatele, přímé zahraniční investice, atd.)

Publikace *Strategický rámec udržitelného rozvoje ČR* (2010: 76-78) také definuje osm základních principů udržitelného rozvoje. Tyto myšlenky je nutno respektovat při tvorbě žádoucích strategií a koncepčních dokumentů.

- ✓ *Princip rovnováhy tří pilířů udržitelného rozvoje* – je nutno dosáhnout a zachovat vyrovnanost vývoje ekonomického, sociálního a environmentálního rozměru udržitelného rozvoje.
- ✓ *Princip soudržnosti a integrace politik a řízení* – zásadní politická rozhodnutí musí respektovat tři pilíře udržitelného rozvoje.

- ✓ *Princip předběžné opatrnosti* – i v případech nejistoty, jak rychle či jestli vůbec dojde k nežádoucím vlivům, je stále potřeba obezřetnost a připravenost.
- ✓ *Princip generační a mezigenerační odpovědnosti* – význam podpory nynější generace v udržení a předání přírodních, kulturních a civilizačních hodnot budoucím generacím.
- ✓ *Princip rovných příležitostí* – zaštiťuje aktivity k dosažení cíle spravedlnosti, sociální sounáležitosti a adaptace, dodržování lidských práv a udržení sociální různorodosti.
- ✓ *Princip mezinárodní odpovědnosti* – zapojení se do rozvojové spolupráce, mezinárodních úmluv, dohod a členství v mezinárodních organizacích.
- ✓ *Princip rozmanitosti* – podpora rozvoje společnosti, volného trhu myšlenek či zapojení občanů na veřejném životě, vede k lepší kvalitě života využitím potenciálu jednotlivců i skupin. Tento princip je nezbytné zohlednit nejen v rámci přírody, ale také z hlediska celé společnosti.

3.3.4 Místní úroveň udržitelného rozvoje

Celosvětově se v souvislosti s rozvojem obcí a kvalitou života jejich obyvatel hovoří o udržitelném rozvoji na místní úrovni. Téměř všechny státy světa se připojily k cílům globální strategie *Agenda 21*, a udržitelný rozvoj se zaklínil do smýšlení politiků, úředníků i odporníků v souvisejících oborech. Autoři *Agendy 21* vyzvali místní samosprávy k plánování a realizaci tzv. místní *Agendy 21*, které směřují k udržitelnému rozvoji města či obce. (TIMUR, 2005: 6)

3.3.4.1 Místní Agenda 21

Místní *Agenda 21* (MA 21) je dle Nováčka (2010: 294) program dlouhodobě udržitelného rozvoje pro 21. století, který obsahuje soubor vzájemně se podporujících lokálních aktivit pro obec či region.

Většina problémů a řešení obsažených v *Agendě 21* má své kořeny na úrovni místních aktivit. Proto je participace a spolupráce místních úřadů faktorem určujícím úspěšnost realizace jejich cílů. Protože jsou místní úřady úrovní správy nejbližší lidem, sehrávají velmi důležitou roli ve výchově, mobilizaci či při reakci na podněty veřejnosti. Napomáhají tedy dosáhnout stavu udržitelného rozvoje. (Vyskot, 2013: 83)

Zapojování měst a obcí do MA 21 probíhá v ČR poměrně pomalu. V roce 2004 byla při Radě vlády pro udržitelný rozvoj vytvořena Pracovní skupina pro místní Agendu 21, která stanovila sadu 21 kritérií pro měření kvality naplňování MA 21. Dle počtu splněných kritérií jsou obce řazeny do kategorií, které odráží kvalitativní úroveň jejich plnění MA 21. Do skupiny klíčových prvků Místní Agendy 21 obecně patří (Nováček, 2010: 295-296):

- řízení a zlepšování práce místních samospráv v oblasti udržitelného rozvoje
- zapojení problematiky udržitelného rozvoje do projektů, plánů, programů a každodenních aktivit místní samosprávy
- zvyšování environmentální osvěty a vzdělávání místních obyvatel a členů místní samosprávy
- zapojení veřejnosti
- partnerská kooperace zainteresovaných stran
- tvorba strategie a akčního plánu udržitelného rozvoje
- monitoring a evaluace výsledků, pravidelná aktualizace

Pro naplňování klíčových prvků MA 21 je doporučeno například: založit místní fórum, či místní akční skupinu, ve které spolupracují všichni aktéři z místní komunity, vytvoření společné vize, tvorba místních akčních plánů, apod. (Nováček, 2010: 295)

3.3.4.2 Místní akční skupina

Dle Národní sítě místních akčních skupin (NS MAS: 2015) je místní akční skupina (MAS) na politickém rozhodování nezávislým společenstvím občanů, soukromých podnikatelů, neziskových organizací a veřejné správy, která spolupracuje na rozvoji venkova, regionů a získávání finanční podpory z Evropské unie či národních programů pro své území, za pomoci metody LEADER. Předpokladem této metody je princip zdola-nahoru. To znamená, že všechny nápady, náměty či projekty vychází z podnětu lokálních subjektů, nikoli z politické sféry. Cílem místních akčních skupin je zlepšování kvality života a životního prostředí ve venkovských oblastech, mimo jiné pomocí aktivního získávání a rozdělování dotačních prostředků.

3.4 Hodnocení udržitelného rozvoje

Vzhledem k potřebě hodnocení a porovnávání stavu a rozvoje jednotlivých regionů vzniká potřeba vytvoření takového ukazatele, nebo skupiny ukazatelů, které by informovaly s dostatečnou vypovídací hodnotou o rozvojovém potenciálu regionů. (Svatošová a kol., 2005: 82)

Sledováním a hodnocením jevů v rámci tří pilířů udržitelného rozvoje a jejich proměn v území je možné docílit poznání a porozumění těchto změn, jejich charakteru a příčinám. Výsledné znalosti jednotlivých procesů je možno využít dvěma způsoby (Maier, 2012: 186):

- ex ante – pro zpětné hodnocení úspěšnosti naplňování přijatých plánů, strategií a koncepcí
- ex post – pro odhad budoucí předpokládané účinnosti nové navržených koncepcí a plánů

Vhodným nástrojem pro objektivní popis sledovaných jevů v různých částech území indikátory, nazývané také ukazatele či metriky. (Maier, 2012: 186)

3.4.1 Indikátory

Vytvořený indikátor by měl sloužit jako informační systém vyjadřující míru rozvoje regionu a schopnost využívat prostředky do regionu plynoucí či v regionu vyrobené. Schopnost rozvoje je nezbytné průběžně hodnotit a získaná data zpětně zabudovat do rozhodování a koncepčních dokumentů. (Svatošová a kol., 2005: 86)

Dle Jeníčka a Foltýna (2010: 302) je indikátor takový ukazatel, který je získaný průběžným sledováním, zaznamenáváním a následným vyhodnocováním určitých údajů. Tyto ukazatele musí splňovat následující kritéria:

- Významnost – vždy je nutné si položit otázku, jaký význam má v dané souvislosti sledování určitého indikátoru. Význam může být specifický pro určitý jev, nebo může mít význam v široké souvislosti trvale udržitelného rozvoje
- Reprezentativnost – musí být dáno, jaký jev daný indikátor reprezentuje a jaké analýzy se mají provádět

- Jedinečnost – vždy se musí jednat o nové, neopakované údaje. Žádný indikátor by neměl opakovat to, co je již odněkud známo
- Měřitelnost – potřebná data musí být vždy dostupné bez vynaložení enormního úsilí
- Náklady a užitek – náklady vynaložené na získání informací musí být úměrné užitku získaného z výsledného indikátoru
- Minimalizace negativních účinků na prostředí – získávání dat musí být spojeno s co nejmenším narušením přírody
- Správnost – indikátory musí být správné a nesmí být zatíženy významnějšími chybami
- Spolehlivost – data musí být podložena nezávislými měřeními nebo získaná různými metodami
- Srovnatelnost – informace musí být srovnatelné v dlouhém časovém období
- Průhlednost – postup získání dat musí být transparentní, musí být jasné, jaké metody byly použity a jakým způsobem byly prováděny
- Pochopitelnost – výsledky musí být jasné, pochopitelné, jednoznačné a srozumitelné
- Vypovídací schopnost – výsledné hodnoty musí být interpretovatelné
- Načasování – data a informace musí být k dispozici ve správný čas
- Využitelnost – indikátory a jednotlivá data musí mít uplatnění v praxi

3.4.2 Typy indikátorů

Dle Hřebíka a Třebického (2007: 5) je možno sledovat celou řadu typů indikátorů, které jsou obvykle rozděleny v závislosti na jednotlivých sledovaných okruzích a metodice. Nejčastějšími druhy jsou:

- *Specifické indikátory* – indikátor či soubor indikátorů je specifický pro danou komunitu. Velkou roli při sledování hraje veřejnost a občané, přičemž indikátory odrážejí prioritu kvality života a dotýkají se problematiky, která je pro dané místo specifická
- *Programové indikátory* – tyto ukazatele jsou konstruované na míru konkrétního strategického cíle v koncepčním materiálu. Umožňují sledovat a vyhodnocovat míru naplnění daného cíle.

- *Agregované indikátory* – při výrobě agregovaného indikátoru je jasná snaha sloučení velkého počtu relativně nestejnorodých komponentů do jednoho konečného ukazatele nebo indexu (Index lidského rozvoje HDI, Index environmentální udržitelnosti ESI či ekologická stopa). Vzhledem ke složitosti vyžaduje metodika výpočtu individuální přístup, tak aby výsledek byl zatížen co nejmenší chybou
- *Titulkové indikátory* – jsou využívány pro komunikaci s veřejností, musí být srozumitelné a v omezeném počtu a zahrnovat ukazatele ze všech pilířů
- *Indikátorové sady* – vhodně vybraná skupina indikátorů pro danou obec, dotýkající se všech pilířů, která může být tvořena různými typy indikátorů

3.4.2.1 Vývoj indikátorů

Postupem času se začala jednotlivým indikátorům dávat větší váha a věnovat stále větší pozornost. Dříve se indikátory věnovaly převážně oblasti životního prostředí (zájem vzrostl především po Stockholmské konferenci v roce 1972, kdy byl založen Program OSN pro životní prostředí pro monitoring stavu ŽP - UNEP), postupně se rozšířily i do okruhu dalších pilířů udržitelného rozvoje – sociální a ekonomické – a do oblastí institucionální. Největší problém s použitím indikátoru v takto širším záběru měly rozvojové země. Většina z nich byla přesvědčená, že indikátory nejsou příliš důležité. Často také namítaly, že nemají dostatek spolehlivých dat, která by mohly být použita. (Jeníček a Foltýn, 2010: 304)

Od roku 1975 funguje v rámci programu UNEP malý sekretariát GEMS (Globální environmentální monitorovací systém), který je provozován ve spolupráci s dalšími agenturami Spojených národů, především se Světovou meteorologickou organizací, Světovou zdravotnickou organizací a Organizací pro výživu a zemědělství. Tento monitorovací systém má mnoho dílčích podprogramů, například databázi GRID (Global Resource Information Database), která poskytuje data o životním prostředí na základě geografického informačního systému (GIS). (Moldan, 2000: 23)

V roce 1979 byla v rámci Evropské hospodářské komise uzavřena významná Ženevská úmluva o přenosu vzdušných škodlivin přes hranice států, která dala podnět k vzniku rozsáhlého monitorovacího programu EMEP: Kooperativní program pro monitorování a hodnocení přenosu škodlivin ve vzduchu přes hranice států. (Moldan, 2000: 23)

Po Stockholmské konferenci byla další velmi významnou ta v Riu de Janeiro v roce 1992. Došlo zde ke shodě mezinárodního společenství o tom, že ochrana životního prostředí je součástí širšího úsilí o trvale udržitelný rozvoj. Všechny zainteresované systémy a organizace, ať už v národním či mezinárodním měřítku, se proto začaly aktivně zajímat nejen o informace z oblasti životního prostředí, ale o širší rozsah vymezený problematikou udržitelného rozvoje. Zajištěním hlavních prací v rozvoji informací pro trvale udržitelný rozvoj se ujala nově zřízená Komise OSN pro trvale udržitelný rozvoj. V roce 1995 schválila pracovní program v oblasti indikátorů pro udržitelný rozvoj, který obsahoval seznam přibližně 130 indikátorů, které byly vytvořeny pro užití na národní úrovni při rozhodovacích procesech v rámci jednotlivých zemí. (Moldan, 2000: 23-24)

Nutno zmínit jako významné jsou také organizace mimo systém OSN, jako je Statistická kancelář EUROSTAT, fungující pod záštitou Evropské unie. Světový ústav zdrojů (WRI), sídlící ve Washingtonu, je jedním z nejlepších světových pracovišť ve vývoji indikátorů. Každé dva roky vydává důkladnou publikaci Světové zdroje (World Resources), která podává jeden z nejúplnějších souborů indikátorů z hlediska trvalé udržitelnosti rozvoje na světě. V roce 1995 vydal WRI publikaci poskytující měřítko, kterým se dají posuzovat a kvantitativně hodnotit environmentální trendy, cíle ekologické politiky a hodnotit dosažený pokrok. (Moldan, 2000: 24-25)

Dalším velmi důležitou mezinárodní snahou je projekt SCOPE „Indikátory pro trvale udržitelný rozvoj“. V rámci projektu se konaly dva významné semináře v roce 1995, první v belgickém Gentu byl zaměřen na obecný politický rámec použití indikátorů. Druhý seminář ve Wuppertalu se soustředil na podání přehledu o současně probíhající práci v oblasti indikátorů trvale udržitelného rozvoje. Hlavním výsledkem této konference byla identifikace oblastí pro zaměření pozornosti vědecké obce v globálním měřítku. Project SCOPE se stal součástí pracovního programu Komise pro vývoj indikátorů trvalé udržitelnosti. (Moldan, 2000: 25-26)

Pro další rozvoj a využívání indikátorů vládami jednotlivých států je velmi zásadní pracovní plán, vytvořený Komisí OSN v roce 1995. Jeho součástí je seznam doporučených indikátorů vycházejících z Agendy 21. Na zasedání Komise v roce 1996 byl předložen rozsáhlý materiál, obsahující metodické listy pro všechny vytvořené indikátory. (Moldan, 2000: 26, 32)

3.4.3 Nejvýznamnější indikátorové sady

Vzhledem k tomu, že indikátory jakožto nástroj pro hodnocení udržitelného rozvoje jsou velmi širokým okruhem, následuje výčet nejznámějších a nejvíce používaných indikátorových sad a organizací, zabývajících se problematikou těchto ukazatelů a jejich hodnocením.

3.4.3.1 Společné evropské indikátory ECI

Indikátorová sada s názvem Společné evropské indikátory (European Common Indicators, ECI). Ukazatele této sady byly navrženy ke sledování udržitelného rozvoje v rámci celoevropské iniciativy. Tyto agregované ukazatele jsou rozděleny do dvou skupin: základní indikátory a doplňkové indikátory. V České republice se již 10 let věnuje sdružení TIMUR návrhům indikátorů pro malá či střední města a obce. Ke své práci čerpají právě z mezinárodní sady Společných evropských indikátorů, kterou postupně modifikují pro potřeby použití v České republice. Výsledkem je sada indikátorů ECI/TIMUR, jež je sestavena následovně (Maštálka, 2009: 17; Novák, 2010):

Základní indikátory

- spokojenost obyvatel s místním společenstvím – podíl spokojených občanů s městem, jakožto místem, kde žijí a pracují
- místní příspěvek ke globálním změnám – emise CO₂ na 1 obyvatele
- mobilita a místní přeprava cestujících – pohyblivost občanů žijících na území sledované samosprávy (účel každodenních cest, jejich průměrný počet, vzdálenost na osobu a den, apod.)
- dostupnost veřejných prostranství a služeb – procentuální vyjádření počtu obyvatel žijících v dosahu 300 m od veřejných prostranství
- kvalita místního prostředí - počet případů překročení mezních hodnot určitých látek znečišťujících ovzduší

Doplňkové indikátory

- cesta dětí do školy a zpět – způsob zajištění dopravy dětí do školy a zpět
- nezaměstnanost – dlouhodobá míra nezaměstnanosti
- zatížení prostředí hlukem – podíl populace, která je dlouhodobě vystavena hladině hluku z vnějšího prostředí
- udržitelné využívání půdy – procento rozlohy zvláště chráněných území
- ekologická stopa – množství přírodních zdrojů spotřebované obcí v daném roce

3.4.3.2 Sada indikátorů hodnotící dopady a projevy ekonomické krize na rozvoj venkovského prostoru (SIDEK)

Dle Nováka (2010) je touto sadou možno hodnotit kvalitu života obyvatel a řízení veřejné správy v klíčových oblastech regionů. Soubor indikátorů vychází z projektu „Benchmarking venkova – Zkvalitňování managementu mikroregionů jako nástroje pro řešení regionálních disparit“. Díky vyhodnocení lze poukázat na rozdíly, tzv. regionální disparity, mezi jednotlivými oblastmi a zároveň tato studie přináší snadný a srozumitelný návod ke sledování důležitých rysů rozvoje regionů, jejich využití a vyhodnocení. Tato sada obsahuje následující indikátory:

- registrovaná míra nezaměstnanosti
- dlouhodobá nezaměstnanost
- registrovaná míra nezaměstnanosti žen
- index nabídky zaměstnání
- míra podnikatelské aktivity
- míra kapitálových výdajů,
- dluhová služba
- přijaté dotace,
- příjmy obce
- výdaje obce na volnočasové aktivity
- přírůstek počtu obyvatel
- index ekonomického zatížení
- výstavba nových bytů
- počty vyplacených sociálních dávek
- spokojenost obyvatel s místním společenstvím
- počet spojů hromadné dopravy připadající na 1000 obyvatel

3.4.3.3 Světová banka

Každý rok vydává Světová banka rozsáhlou ročenku *World Development Report*. Jedna ze sekcí banky se aktivně věnuje rozvoji indikátorů trvale udržitelného rozvoje. Ve výsledné zprávě se potom zabývá analýzou indikátorů, popisem současného stavu a doporučením žádoucí úrovně hodnot do budoucna. Report obsahuje například ukazatele: přírodní zdroje a jejich využití, indikátory chudoby, znečištění vody a ovzduší, ztráta biologické diverzity, apod. (Jeníček a Foltýn, 2010: 307)

3.4.3.4 Program Spojených národů pro rozvoj

UNDP (United Nations Development Programme) zaštiťující tento koncept se zaměřuje zejména na podporu zdraví a vzdělání. Od počátku devadesátých let je publikován Index lidského rozvoje (HDI), který zahrnuje tři kategorie: lidské zdraví (obsahuje např. průměrnou očekávanou délku života při narození, novorozeneckou či kojeneckou úmrtnost atd.), úroveň vzdělanosti (gramotnost lidí a počet dětí chodících do školy) a hmotná životní úroveň (výše hrubého domácího produktu na obyvatele). (Jeníček a Foltýn, 2010: 307)

Dle nejaktuálnějšího výpočtu HDI, z konce roku 2013, má nejvyšší Index lidského rozvoje Norsko, následováno Austrálií, Švýcarskem, Holandskem a USA. Česká republika je 28. v pořadí a sousední Slovenská republika se nachází na 37. místě z celkového počtu 187 hodnocených zemí. (UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME, 2014)

3.5 Regionální rozvoj

Dle Miškolci (2013: 31) jsou s udržitelným rozvojem na regionální úrovni spjaty čtyři hlavní cíle:

- udržení vysoké a stabilní úrovně ekonomického růstu a zaměstnanosti
- uvážlivé užívání přírodních zdrojů
- účinná ochrana prostředí
- sociální pokrok, uznávající potřeby všech

Pojem regionálního rozvoje je obecně formulován jako komplex procesů, probíhajících uvnitř regionů, týkajících se pozitivních ekonomických, sociálních, environmentálních a jiných změn v regionu. Zpravidla jde o zlepšení kvantitativních (extenzivní rozvoj) či kvalitativních (intenzivní rozvoj) charakteristik regionu. Za pozitivní jsou tyto změny považovány především v závislosti na nutnosti jejich potřeby. Také musí být chtěné a v souladu s představami obyvatel regionu a společnosti jako celku. Například v podmínkách demokratického státu dochází k naplnění obsahu rozvoje prostřednictvím voleb, kdy se mohou voliči rozhodovat mezi jednotlivými vizemi a směry rozvoje, předkládané politickými stranami a jejich představiteli. Volební programy je pak možno považovat za zjednodušené alternativní koncepce rozvoje. (Miškolci, 2013: 22)

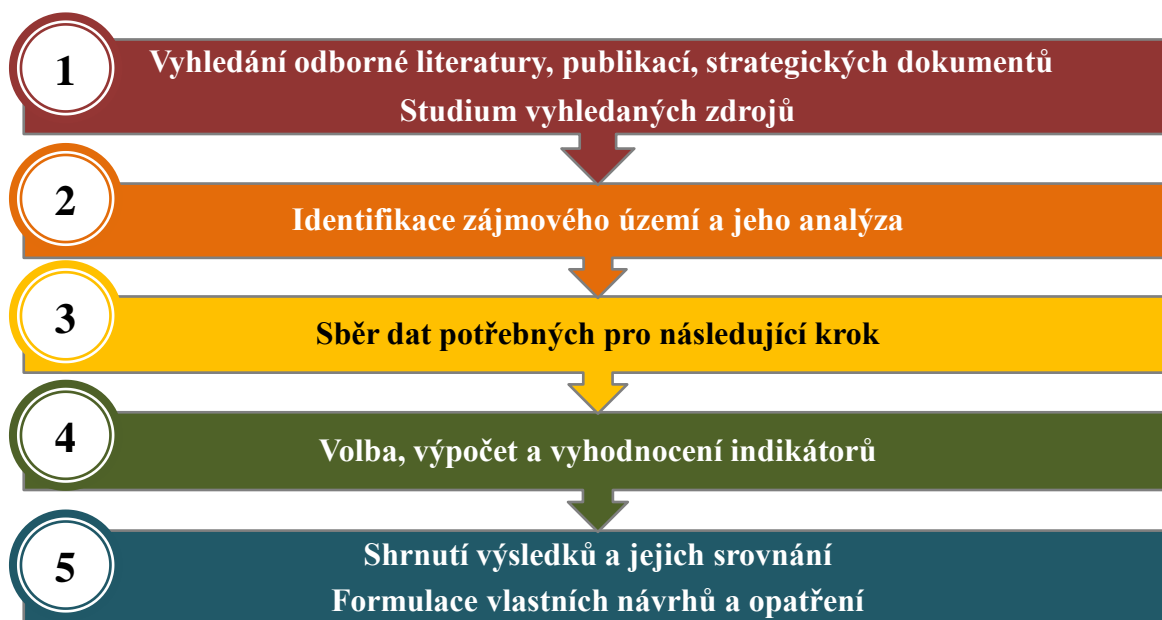
Vyskot (2013: 19) dále uvádí šest principů udržitelného rozvoje regionů:

- komplexní, holistický a systémový přístup mezi obory a integrovaný přístup v závislosti na třech pilířích udržitelného rozvoje
- humanismus, péče o hodnoty dědictví
- strategické plánování
- komunitní plánování, vnímání hodnot krajiny a vize obyvatel v krajině
- místní identita a zodpovědnost = občanská společnost
- globální zodpovědnost uplatňovaná v konkrétních lokalitách – Místní Agenda 21, MAS, geoparky apod.

Úroveň regionálního rozvoje ovlivňují faktory, které se v odborné literatuře dělí do dvou základních skupin: tvrdé faktory a měkké faktory. Do první skupiny lze zařadit např. dostupnost a cenu ploch, množství dobře vzdělaných pracovních sil apod. Jde převážně o statisticky sledované data. Oproti tomu měkkými faktory regionálního rozvoje jsou například image regionu, kvalita volnočasové infrastruktury apod., které jsou faktory dynamickými, náchylnými na vyhodnocení z důvodu odlišného vnímání těchto jevů. (Rydvalová a kol., 2010: 13)

4 METODIKA PRÁCE

V této kapitole je zobrazen a podrobně popsán metodický postup, který byl využit při hodnocení udržitelného rozvoje vybraného regionu. Jednotlivé kroky jsou přehledně shrnuty v obrázku 1 a dále popsány v následujících podkapitolách.

Obrázek 1 Schéma metodického postupu hodnocení udržitelného rozvoje vybraného regionu, Vlastní zpracování

4.1 Vyhledání a studium literatury, publikací a strategických dokumentů

Nezbytným prvním krokem v každé výzkumné práci je prozkoumání teoretického okruhu vztahujícího se k tématu a studium důležitých dostupných materiálů. Pro napsání teoretické části se autorka zaměřila především na dokumenty zabývající se samotným hodnocením udržitelného rozvoje, které souvisejí s jednotlivými indikátory. K praktické části a pro správný výběr evaluačních indikátorů bylo nutno se seznámit s webovými stránkami obcí, jejich strategickými dokumenty, mapovými podklady aj.

4.2 Identifikace zájmového území a jeho analýza

Oblastí zájmu práce byl zpočátku celý region Podluží, nacházející se v nejjižnějším cípu Jižní Moravy. Vzhledem k počtu obcí byla zkoumaná oblast, pro větší detailnost analýzy, zredukována na výběr několika celků, konkrétně z okresu Břeclav.

Okolí okresního města Břeclav nebylo vybráno náhodně, autorka zde má trvalé bydliště a všechny sousedící obce velmi dobře zná, často je navštěvuje a má k nim velmi kladný

vztah. Proto je schopna v některých částech zhodnotit území i z osobního úhlu, ze kterého to obecně vygenerované indikátory nedokážou.

4.3 Sběr dat

Nejčastěji využitím zdrojem dat byla internetová databáze Českého statistického úřadu, Ministerstva práce a sociálních věcí a Ministerstva financí. Neméně významným zdrojem byl také archiv Regionu Podluží, Strategické dokumenty a ostatní evidence obcí. Zvolená sada indikátorů samozřejmě ovlivnila konkrétní zaměření oblasti vyhledávání potřebných dat.

4.4 Volba, výpočet a vyhodnocení indikátorů

Nejdůležitějším a také nejzodpovědnějším krokem byl výběr samotných indikátorů udržitelného rozvoje. Většina evaluačních kritérií by neměla být subjektivně ovlivněna, proto byla využita historicky vytvořená databáze pro volbu nejvíce vyhovujících.

Jedním ze základních zdrojů inspirace a informací pro tuto obtížnou fázi práce byla tzv. *Burza indikátorů udržitelného rozvoje na místní úrovni* (TIMUR 2006). Jedná se o databázi, shrnující indikátory a jejich metodické listy místního a regionálního udržitelného rozvoje. Jelikož zahrnuje již 133 indikátorů, rozdělených do skupin podle oblastí/ podoblastí/ sada klíčových slov, je tato databáze téměř dokonalým nástrojem pro výběr ideálního indikátoru k hodnocení konkrétního území podle nejvhodnějších kritérií.

Indikátory byly zvoleny také na základě *Manuálu zpracování a využití sady indikátorů rozvoje pro malé obce* od Štěpána Hřebíka a Viktora Třebického (2007). Tento manuál byl vhodný zejména proto, že ve vybrané oblasti se nachází pouze obce I. a II. stupně, čímž odpovídají základní podmínce všech indikátorů v manuálu.

Pro výpočet byla vyhledána data z posledních pěti let (2009 – 2014) v závislosti na dostupnosti jednotlivých dat. Vzhledem k delší periodě jsou výsledky více reprezentativní a lze sledovat trendy či výkyvy jednotlivých zkoumaných oblastí.

4.4.1 Vybrané indikátory pro evaluaci území

V následující kapitole jsou popsány vybrané indikátory pro hodnocení části Regionu Podluží. V tabulkách 1 - 3 jsou indikátory shrnuty a stručně popsány, po každé oblasti

pak následují komentáře jednotlivých evaluačních kritérií. Jedná se o souhrn ukazatelů vybraných z práce Hřebíka a Třebického (2007) a z internetové databáze pro hodnocení udržitelného rozvoje (*Burza indikátorů udržitelného rozvoje na místní úrovni*). Autorka následovala tři základní pilíře udržitelného rozvoje a rozdělila indikátory dle obsahu na ekonomickou, environmentální a sociální část.

Tabulka 1 Vybrané indikátory ekonomické oblasti

EKONOMICKÁ OBLAST ROZVOJE				
Název indikátoru	Stručný popis	Jednotka	Frekvence sledování	Zdroj dat
Mimorozpočtové finanční prostředky	Celkové množství finančních prostředků, které obec získala na základě různých dotací, grantů apod.	Kč/obyvatele	Roční	MF ČR
Dluhová služba	Podíl dluhové služby a dluhové základny	%	Roční	MF ČR
Míra investic obce	Podíl investičních výdajů obce na celkových výdajích	%	Roční	MF ČR
Podpora nestátních neziskových organizací (NNO)	Množství finančních prostředků, věnovaných z rozpočtu obce nestátním neziskovým organizacím v dané obci	Kč/ obyvatele	Roční	MF ČR, ČSÚ
Intenzita podnikatelské aktivity	Počet aktivních podnikatelských subjektů na 1000 obyvatel	Počet/1000 obyvatel	Roční	ČSÚ

Zdroj: TIMUR 2005 - 2008; Hřebík, Třebický, 2007

Mimorozpočtové finanční prostředky

První ekonomický indikátor pro malé obce vyjadřuje celkové množství finančních prostředků obce, které získala na základě projektů, dotací grantů či darů v daném roce. Vypovídá tedy o tom, jak je obec aktivní v oblasti získávání financí z různých dotačních fondů (ať již z Evropské Unie či ze státních zdrojů).

$$\frac{\text{Suma přijatých dotací, grantů, darů apod. v daném roce}}{\text{Počet obyvatel v obci}}$$

Tyto finanční prostředky jsou významné pro aplikaci do rozvojových projektů, financování neziskových organizací a zlepšování života v obci. Potřebná data jsou

dostupná ve výkazech Ministerstva financí ČR, připravované jednou ročně obcemi.(TIMUR, 2006)

Dotace jsou úzce spojeny s investicemi, vzhledem k obvyklé nutnosti investovat alespoň část do projektu, na kterém se následně podílí příspěvky EU, stát či kraj. Ne všechny prostředky, které obec získá lze hodnotit jako přínosné pro kvalitu života obyvatel či pro kvalitu životního prostředí v obci a okolí a mimo jiné také proto do výpočtu nejsou zohledněny finanční prostředky, které byly dodány jinými subjekty než obcí samotnou (např. NNO).

Dluhová služba

Z ekonomického indikátoru dluhové služby lze vysledovat hospodaření obce a schopnost jejích zastupitelů usměrnit obecní finanční závazky. Jedná se o podíl součtu všech závazků z návratných zdrojů k určitému datu a součet plateb, jež představují splátku dluhu a úroků ke skutečně dosaženým daňovým příjmům obce v daném roce. U tohoto ukazatele je důležité nesledovat hodnoty z jednoho roku, ale hodnotit až trend z více po sobě jdoucích ročních výkazů. V jednom roce může hodnotu ovlivnit jakákoliv větší jednorázová investice.

$$\frac{\text{Zaplacené úroky} + \text{Uhrazené splátky vydaných dluhopisů} + \text{splátky jistin a leasingu} + \text{splátky směnek}}{\text{Příjmy obce celkem}} * 100$$

Výsledek vyjadřuje množství prostředků, které obec každoročně vynakládá na splácení závazků. Samozřejmě je tento ukazatel ovlivněn příjmy obce a její velikostí, nižší hodnota indikátoru by byla problematictější pro menší obec s nižším rozpočtem, jelikož by měla ze své pozice větší problémy dluhy splácet, než větší obce, které mají ukazatel dluhové služby vyšší.(Hřebíček, Třebický, 2007)

Míra investic obce

Podílem investičních výdajů obce na celkových výdajích je sledováno, jaké finanční prostředky jsou vloženy do tvorby kapitálu v daném roce. Tento kapitál není určen k bezprostřední spotřebě, ale k použití ve výrobě spotřebních statků či dalšímu rozvoji těch kapitálových. Tento ukazatel se řadí do skupiny deskriptivních *ex post* ekonomických indikátorů.

$$\frac{\text{Souhrn investic obce v daném roce}}{\text{Výdaje obce celkem v daném roce}} * 100$$

Pokud zastupitelé správně rozdělí investice do jednotlivých oblastí jako je nová výstavba, infrastruktura, školství či kulturní aktivity, obec neustrne je zde předpoklad zkvalitňování veřejných služeb, života obyvatel a celkového budoucího rozvoje. Indikátor je dobře definovaný, úplný a obcemi standardně sledovaný, vhodný ke sledování časových řad v rámci jedné obce. Je vhodné tento ukazatel doplnit také o investice soukromého sektoru, jelikož mají často znatelný význam například v oblasti řešení nezaměstnanosti. (Hřebíček, Třebický, 2007)

Podpora nestátních neziskových organizací (NNO)

Příspěvky věnované neziskovým organizacím vypovídají o ochotě obce podporovat finančně aktivity NNO a odráží tak důležitost, která je přikládána rozvoji tzv. občanské společnosti. Příležitost ke komunikaci, setkávání se a zapojení obyvatel do děje v obci je z větší míry možná právě díky těmto organizacím a spolkům. Dodávají místním zastupitelům důležitou zpětnou vazbu a jejich vzájemné působení je důležitým prvkem občanské společnosti. Tyto spolky se ale neobejdou bez finanční podpory z obecních zdrojů.

$$\frac{\text{Neinvestiční dotace obecně prospěšným společnostem + neinvestiční dotace občanským sdružením}}{\text{Výdaje obce celkem v daném roce}}$$

Do kategorie NNO spadají občanská sdružení, obecně prospěšné organizace, nadace či spolky, které se na Jižní Moravě nacházejí v každé menší obci, jako jsou sportovci, hasiči nebo folklorní skupiny. (Hřebíček, Třebický, 2007)

Intenzita podnikatelské aktivity

Pro kvalitnější rozvoj je důležité mít dostatečné množství drobných, středních a velkých podnikatelských subjektů působících v obci. Celkový počet vypovídá o ekonomické vitalitě obce a kvalitě podnikatelského prostředí.

$$\frac{\text{Počet aktivních podnikatelských subjektů v obci}}{\text{Celkový počet obyvatel obce}}$$

Tento deskriptivní indikátor lze srovnávat s jinými obcemi, krajem či celou Českou republikou a na základě srovnání zefektivnit a zlepšit například kvalitu veřejných

služeb. Ukazatel podnikatelské aktivity nepřímo vypovídá o možnostech zaměstnání a o množství nabízených služeb v obci. Lze jej také rozšířit o další ukazatele, odrážející například počty zaměstnanců či podnikatelské odvětví jednotlivých firem. Nedostatkem indikátoru je fakt, že slučuje všechny podnikatelské subjekty, z různých podnikatelských odvětví do jedné skupiny. Také nezohledňuje možnost, že je podnik v obci pouze registrován a má zde oficiální sídlo, ale působnost a zároveň užitek pro obyvatele je jinde. Pro více kvalitativní hodnotu je proto vhodné rozdělit tento indikátor na jednotlivé proměnné a doplnit o potřebná data, jako odvětví či velikost podnikatelského subjektu.

Tabulka 2 Vybrané indikátory environmentální oblasti

ENVIRONMENTÁLNÍ OBLAST ROZVOJE				
Název indikátoru	Popis	Jednotka	Frekvence sledování	Zdroj dat
Ekologická stabilita	Poměr ploch stabilních ku nestabilním	Koeficient	Pětiletá	ČSÚ
Třídění komunálního odpadu	Podíl vytríděných složek komunálního odpadu na jeho celkové produkci	%	Roční	Evidence obcí
Veřejné výdaje na ŽP	Procentuální část rozpočtu obce použitá na účely ochrany životního prostředí	%	Roční	MF ČR
Čištění odpadních vod	Podíl obyvatel bydlících v domech napojených na veřejnou kanalizaci končící v ČOV	%	Roční	Evidence obcí

Zdroj: Hřebík, Třebický, 2007

Ekologická stabilita

Výpočet koeficientu ekologické stability je velmi důležitým krokem při hodnocení kvality života v určené oblasti. Metoda v podstatě hodnotí, jestli je aktuální stav využití jednotlivých částí území obce udržitelný. Ukazatel je založen na jednoznačném rozdělení jednotlivých segmentů obce do skupiny stabilních či nestabilních a prozatím neumožňuje hodnocení faktického stavu těchto ploch. Metodika byla vytvořena Igorem Míchalem a zpřístupněna široké veřejnosti v jeho knize *Ekologická stabilita*. Indikátor spočívá ve vyčíslení poměru stabilních ploch ku celkové rozloze ploch nestabilních (viz vzorec níže).

Nejlépe lze koeficient využít pro srovnání mezi sídelními útvary. Na základě výsledku je výzkumník schopen určit obci příslušnou skupinu, z celkových pěti, lišící se v intenzitě narušení přírodních struktur. (Hřebíček, Třebický, 2007)

Třídění komunálního odpadu

V podstatě jakákoliv lidská činnost produkuje odpad. Primárním cílem jeho třídění je snížit negativní následky produkce převážně obalových materiálů na přírodu a člověka samotného. Proto je podíl objemu separovaných složek komunálního odpadu na území obcí ku celkovému množství komunálního odpadu podstatná hodnota, kterou je potřeba sledovat a tuto činnost podporovat, i přesto, že to jednoznačně není konečné řešení.

$$\frac{\text{Množství vyprodukovaných separovaných složek komunálního odpadu}}{\text{Celkové množství komunálního odpadu}} * 100$$

Jelikož obce čtvrtletně i ročně vyplňují relevantní formulář o nakládání s komunálním odpadem, data pro tento indikátor jsou platně prokazatelné. Do ukazatele se nezahrnují speciální formy třídění odpadu, jako je například kompostování, počítá se pouze odpad zpracovaný oficiálně prostřednictvím veřejných služeb – papír, plast, sklo, kovy, nebezpečný odpad, baterie aj. (Hřebíček, Třebický, 2007)

Veřejné výdaje na ŽP

Jedním z nejdůležitějších kroků k rozvoji je vyčlenění adekvátního množství finančních prostředků z celkového rozpočtu na činnosti spojené pozitivně s životním prostředím – nakládání s odpady, ochrana ovzduší, ochrana přírody aj. V rámci environmentálního pilíře ale tímto indikátorem hodnotit efektivnost či účelnost těchto alokovaných zdrojů.

$$\frac{\text{Finanční prostředky na ochranu životního prostředí z rozpočtu obce}}{\text{Celkový rozpočet obce}} * 100$$

V ukazateli není zahrnuto financování ochrany životního prostředí obce z jiných zdrojů – např. NNO, soukromé investice. Do čitatele podílu se zahrnuje mimo nakládání s odpady a náklady na čištění vod také péče o vzhled obcí a veřejnou zeleň. (Hřebíček, Třebický, 2007)

Čištění odpadních vod

Kvalita čištění splaškových odpadních vod je opět jeden z nejdůležitějších bodů zajišťující dobrou úroveň života v obcích. Cílem tohoto indikátoru je dosáhnout sta procent a poté za pomoci dalších indikátorů sledovat kvalitu vyčištěných odpadních vod atd.

$$\frac{\text{Počet obyvatel bydlících v domech přímo napojených na kanalizaci s koncovou ČOV}}{\text{Celkový počet obyvatel obce}} * 100$$

Tato evaluační položka je úzce propojena s partnerstvím mezi obcemi či nutnými investicemi. Menší obce obvykle zakládají smluvní dobrovolná sdružení obcí na určité období, čímž získávají větší šanci na získání dotací nutných pro výstavbu společné čističky odpadních vod. Jelikož není nezbytné vlastnit v každé obci jednu čističku, určitý počet obcí sdílí jednu, čímž se také dělí o provozní a jiné náklady.

Tabulka 3 Vybrané indikátory sociální oblasti

SOCIÁLNÍ OBLAST ROZVOJE				
Název indikátoru	Popis	Jednotka	Frekvence sledování	Zdroj dat
Index stáří	Poměr počtu obyvatel ve věku 65 a více a počtu obyvatel ve věku 0 – 14 let	Index	Roční	ČSÚ
✓ Podíl mladé populace	Osoby ve věku 0-14 let z celkového počtu obyvatel obce	%	Roční	ČSÚ
Migrační saldo	Rozdíl mezi počtem přistěhovalých a vystěhovaných osob	Počet	Roční	ČSÚ
Saldo obyvatel	Rozdíl počtu obyvatel stávajícího a předchozího roku, vydělený počtem obyvatel roku předchozího	%.	Roční	ČSÚ
Míra registrované nezaměstnanosti	Počet registrovaných nezaměstnaných ku disponibilní pracovní síle	%	Roční + měsíční	ČSÚ, ÚP, MPSV
Index občanské společnosti	Průměrný počet občanů obce připadající na jednu nestátní neziskovou organizaci se sídlem v obci	Počet	Roční	ČSÚ
Účast ve volbách	Podíl zapsaných voličů, kteří odevzdali svůj hlas v komunálních, krajských a parlamentních volbách	%	Čtyřletá	Volby.cz

Zdroj: TIMUR 2005 - 2008; Hřebík, Třebický, 2007

Index stáří

Obvyklým trendem menších obcí je stárnutí obyvatelstva. Mnoho mladých lidí se stěhuje do větších sousedních měst za práci a pomyslným lepším životem a proto je pro zastupitele relevantní sledovat sklon indexu stáří v čase. Ten vyjadřuje poměr obyvatel v poproduktivním věku a předproduktivním věku.

$$\frac{\text{Počet obyvatel ve věku 65 +}}{\text{Počet obyvatel ve věku 0 – 14 let}}$$

Pokud je výsledná hodnota rovna 1, je poměr obou skupin vyrovnán. Čím je ukazatel vyšší než 1, tím více převládá podíl obyvatel starších 65 let. Indikátor vypovídá o věkové struktuře populace v obci a tím pádem i naznačuje, jaké jsou vyhlídky obce do budoucna. Pokud poukazuje na znatelné demografické stárnutí populace, znamená to potřebu zajištění financí na pokrytí vyšších nákladů na sociální a zdravotní služby v budoucnu. Také lze z výsledků odhadnout reálnou možnost rozvoje obce. (*Hřebíček, Třebický, 2007*)

Podíl mladé populace

Děti ve věku 0 až 14 let jsou velkým potenciálem pro rozvoj obce. Pokud si obec dokáže vytvořit pozitivní vztah této věkové skupiny a přidat k tomu potřebné zázemí, má v budoucnu reálnou možnost, že se zde tato generace usadí a území nebude ztrácet obyvatele, migrující například za prací. Tento ukazatel je pouze doplňkovým k Indexu stáří, vyjadřující procento obyvatel v předproduktivním věku z celkového počtu obyvatel obce.

Migrační saldo

Indikátor vypovídá pouze o změně počtu obyvatel vzhledem ke stěhování, nezahrnuje tedy přirozený přírůstek obyvatel (změna počtu obyvatel v závislosti na narození a úmrtí).

$$\text{Počet přistěhovaných obyvatel} - \text{Počet vystěhovaných obyvatel}$$

Pokud je hodnota ukazatele kladná, počet obyvatel v obci narůstá, v opačném případě se zápornou hodnotou, více lidí se odstěhovalo a počet obyvatel klesá. Migrační saldo postihuje pouze obyvatele, kteří mají v obci trvalé bydliště.

Saldo obyvatel

Dalším ukazatelem ze skupiny sociálního odvětví je saldo obyvatel, které lze sledovat za obec, kraj, ČR i Evropskou Unii a sledovat na něm trend změny počtu obyvatel. Indikátor je vhodné sledovat a společně interpretovat s ukazatelem vyjadřujícím věkovou strukturu obyvatelstva.

$$\frac{\text{Počet obyvatel ve stávajícím roce (n) + Počet obyvatel v předchozím roce (n - 1)}}{\text{Počet obyvatel v předchozím roce (n - 1)}} * 100$$

Procentuelně vyjadřuje nárůst, či pokles obyvatel v dané obci. Pokud je výsledek kladný, počet obyvatel obce roste, z čehož lze obecně vyvozovat, že je obec úspěšná. V opačném případě z nějakého důvodu obyvatel ubývá. Je nutno saldo obyvatel sledovat s dalšími ukazateli a informacemi o obci, jelikož tento ukazatel neřeší, zda ke změně obyvatel v obci došlo migračním nebo přirozeným přírůstkem či úbytkem. Také nezahrnuje obyvatele, kteří v obci žijí, ale nemají zde zapsáno trvalé bydliště.

Míra registrované nezaměstnanosti

Míra nezaměstnanosti je hlavním ukazatelem v sociální oblasti a velmi úzce souvisí s otázkou chudoby v ČR. Indikátor je dobře metodicky zpracován a pro více konkrétní hodnoty je možno jej kombinovat s dalšími ukazateli v oblasti nezaměstnanosti a srovnávat ho podle délky trvání nezaměstnanosti, pohlaví či věku. Vyjadřuje podíl registrovaných (dosažitelných), neumístěných uchazečů o práci, vedených úřadem práce, na celkovém počtu zaměstnaných + nezaměstnaných v dané obci (= na velikosti pracovní síly).

$$\frac{\text{Počet registrovaných nezaměstnaných k 31.12. daného roku}}{\text{Velikost pracovní síly v obci k 31.12. daného roku}}$$

Česká verze metodiky se mírně lišila od mezinárodního sledování míry nezaměstnanosti do roku 2004, pro zvýšení reprezentativnosti a srovnatelnosti byla od tohoto roku harmonizována. K vyjádření velikosti pracovní síly v obci je využíván klouzavý průměr posledních dvanácti měsíců. Do ukazatele jsou začleněni pouze registrovaní nezaměstnaní, nejsou zde tedy zahrnuti nevidovaní nezaměstnaní, kteří o zaměstnání oficiálně nežadají. (Hřebíček, Třebický, 2007)

Index občanské společnosti

Tento jedinečný indikátor vypovídá o provázanosti a potenciálu komunity v obci. Výsledek je závislý na sociální a věkové struktuře obyvatel a také poloze obce v regionu i v ČR. Kořeny tohoto indexu jsou již v roce 1997. Mezinárodní nevládní organizace CIVICUS (World Alliance for Citizen Participation) vydala „New Civic Atlas“ zahrnující profily občanské společnosti v 60 zemích světa. Poté se rozhodla zlepšit mezinárodní srovnatelnost a kvalitu informací a vytvořila Index občanské společnosti jako komplexní nástroj pro posouzení občanské společnosti. Tento ukazatel umožňuje srovnání jednotlivých obcí v této práci.

$$\frac{\text{Celkový počet obyvatel obce}}{\text{Počet zjištěných NNO v obci}}$$

Organizovanost občanů vyjadřuje angažovanost ku prospěchu jednotlivých společenských cílů a také míru společenského života v obci. Ukazatel má omezenou reprezentativnost, jelikož definice nejsou stále ještě ustáleny a je poměrně složité se dostat k žádoucím datům. (*TIMUR, 2005*)

Účast ve volbách

Zapojení občanů do věcí veřejných a míra participace občanů ve volbách je důležitou součástí všech volebních výsledků. Dle druhu voleb lze tento deskriptivní ukazatel sledovat za obec, kraj i Českou republiku. Ukazatel udává podíl zapsaných voličů, kteří odevzdali svůj hlas v komunálních, krajských, parlamentních a prezidentských volbách ze všech obyvatel obce.

$$\frac{\text{Počet obyvatel obce, kteří se zúčastnili voleb}}{\text{Celkový počet obyvatel obce}} * 100$$

Jelikož je indikátor transparentní a reprezentativní na mezinárodní úrovni, lze jej kombinovat s podobnými ukazateli, například účast ve volbách do Evropského parlamentu atd. V podstatě jde o měřítko zdraví demokracie. (*Hřebíček, Třebický, 2007*)

4.5 Shrnutí výsledků, formulace vlastních návrhů a opatření

V poslední fázi autorka vyhodnotila vypočítané a graficky znázorněné indikátory a vzájemně je srovnala. Byla vytvořena SWOT analýza pro jednotlivé zkoumané oblasti a na jejím základě vytvořeny návrhy a opatření pro možné zlepšení situace v regionu.

5 CHARAKTERISTIKA VYBRANÉHO ÚZEMÍ

Mezi městy Hodonín a Břeclav se v jihovýchodním cípu České republiky nachází národopisný region Podluží. Vzhledem k příznivé lokalitě je znám především kvalitními víny a zázemím, jež vinařům i návštěvníkům, kteří preferují a vyhledávají agroturistiku, tato oblast vytváří. Název Podluží se odvozuje od stojatých vod – „luží“, nebo od lužních lesů, typických pro tuto krajinu.

5.1 Region Podluží

Dle Smlouvy o založení dobrovolného svazku obcí z roku 2001 bylo sdružení právnických osob Mikroregion Podluží u referátu vnitřních věcí Okresního úřadu Břeclav právně zaregistrováno 28. dubna 1999. Lanžhot, Kostice, Tvrdonice, Týnec, Hrušky, Moravská Nová Ves a Moravský Žižkov byly prvními členy tohoto dobrovolného svazku obcí. O šest let později, 10. února 2005, byl název změněn na Region Podluží a zároveň přistoupily Dolní Bojanovice, Josefov, Lužice, Nový Poddvorov, Prušánky a Starý Poddvorov. Jako poslední přistoupily obce Ladná a Mikulčice. Motivací pro vznik tohoto sdružení byly a jsou především cíle pro sjednocení rozvoje obcí na kulturní úrovni, zapojení širší veřejnosti do rozhodovacích procesů na obecní úrovni, potenciál snadnějšího získání zdrojů z dotačních titulů a v neposlední řadě případné kolektivní využití prostředků při prosazování záměrů přesahujících svým významem jednu obec.

Obrázek 2 Znak Regionu Podluží
(www.znakyznackyznameni.cz)

Za počátek zahájení procesu všestranného rozvoje prvních sedmi obcí okresu Břeclav byla považována *Strategie rozvoje Mikroregionu Podluží*, vypracovaná v roce 2000, která byla o pár let později aktualizována již jako *Strategie Regionu Podluží*. V březnu loňského roku byl zahájen sběr projektových námětů pro novou strategii rozvoje MAS Dolní Moravy pro následující programové období 2014 - 2020. Všechny obce Regionu Podluží jsou členy místní akční skupiny Dolní Morava, která sdružuje také subjekty Mikroregionu Hodonínsko, Okresní Hospodářskou komoru Hodonínsko a obce Čejkovice, Čejč, Mutěnice, Karlín a Terezín.

5.1.1 Stručná historie území

Svou polohou byl tento region již v dávné minulosti předurčen k účasti ve všech historických epochách. Leží na „Jantarové cestě“ vedoucí od Baltu k Jadranskému moři

a po Dunaji na křižovatkách východ – západ. Mnoho národů zde také našlo vhodné přírodní podmínky pro trvalejší pobyt. Nenajdeme obci, která by neposkytovala doklad pravěkého osídlení a Jižní Morava obecně je známa jako kraj velmi bohatý na archeologické nálezy.

Do konce 15. století bylo zdejší území již hustě osídleno, převážně díky kolonizačnímu ruchu z Rakouska a mělo dokonce dvojnásobný počet sídel než v současnosti. Aktuální stav se ustálil v 18. století. Vzestup počtu obyvatel a úrovně hospodářství si vyžádal větší počet sídel - Lanžhot a Tvrdonice byly povýšeny na městečko. Přestože již všude byly přítomni řemeslníci, hlavní obživu obyvatelstvu přinášelo zemědělství.

5.1.2 Přírodní charakteristika regionu

Z hlediska geologické stavby náleží Region Podluží ke Karpatské geologické soustavě, větší část území se rozkládá na subkarpatské pánvi Dolnomoravského úvalu, menší severní oblast na Dyjskomoravské pahorkatině. Z hornin jsou zde zastoupeny jen sedimenty, horniny vyvřelé a přeměněné se zde nenacházejí vůbec. Území se nachází v nadmořské výšce od 151 do 240 m n. m. S výjimkou úzkého pruhu na pravém břehu řeky Moravy spadá Region do povodí Dyje, jehož celková plocha je 665 km². Řeka Kyjovka (Stupava) se vlévá do Dyje nad soutokem s Moravou, ta zčásti tvoří jihovýchodní hranici okresu v délce 39km. Pod Regionem se nacházejí kvantitativně i kvalitativně uspokojující zásoby podzemních a průlinových vod. Největší šířky dosahuje údolní niva při soutoku Moravy a Dyje. Tato oblast je jednou z nejvýznamnějších nádrží podzemních vod na Jižní Moravě.

Jakožto suchá a teplá oblast disponuje Region Podluží obvykle mírnou zimou s delším slunečním svitem. Dle typologie klimatických oblastí E. Quitta (1971) spadá zkoumané území do teplé klimatické oblasti T4, která se vyznačuje nejteplejším podnebím v ČR. Nejchladnějším měsícem je leden, kdy průměrná teplota neklesá pod -2°C. Nejteplejším je červenec. Průměrná teplota vzduchu v červenci dosahuje až 20°C. Délka období s průměrnou denní teplotou 0°C a vyšší je 310 dní (16. února až 16. prosince), 10°C a více trvá přibližně 180 dní (26. dubna až 11. října). Maximální teploty 25°C a více se zde vyskytují cca 60 dní v roce a mrazivých dní s minimální teplotou 0°C a nižší asi 90. Zhruba 30 dní v roce lze nazvat ledovými – tj. s maximální teplotou 0°C a nižší. Obecně spadá území do oblastí s nejdelším slunečním svitem v České republice, je zde

průměrně 1800 hodin slunečního svitu ročně a například pásma od řeky Kyjovky na východ je již oblastí s hojnější intenzitou – až 2000 hodin ročně.

Na území regionu se nachází Biosférická rezervace Dolní Morava o rozloze 354 km², o kterou byla spolu s Lednicko-valtickým areálem v červenci roku 2013 rozšířena původní rezervace Pálava. O rozvoji původní rezervace rozhodl Výbor Mezinárodní koordinační rady programu UNESCO „Člověk a biosféra“. V jižním cípu Regionu Podluží se stékají řeka Dyje s Moravou. V těchto místech zůstal zachován charakter lužního lesa, který je chráněn třemi rezervacemi: Cáhnov, Raňšpurk a Soutok s celkovou rozlohou 32,66 ha. Dochovaný ráz lužního lesa je zde opravdovým unikátem se slepými rameny obou řek, močály a bohatou vegetací. Niva obou řek je tvořena hlinitými, jílovými a písčitými naplaveninami a usazeninami. Na nejvlhčích místech snadno nalezneme vrbové olšiny, v dřevinných patrech pak vrby a olše. Nejvíce rozšířeným lesním typem jsou zde dubové jaseniny s podrostem. V lesním typu habrojilmové jaseniny jsou zastoupeny 300 – 400 leté duby letní, které dorůstají až 40 m výšky. Výskyt jasanu úzkolistého zde dosahuje severního bodu rozšíření v Evropě. Přírodní podmínky zde byly zachovány převážně díky výhodné poloze, dlouholeté držbě rodu Lichtenštejnů a díky loveckým a krajinářsko-estetickým důvodům.

Jižní Morava byla od pradávna křižovatkou cest člověka, stala se také ale neméně důležitou křižovatkou cest rostlin. Na území Podluží převládají panonské vlivy, což znamená, že zde dozívají květenné prvky jihovýchodního původu, s domácím prostředím kolem Černého moře a spojují se zde s vlivy východními - pontickými. Okrajově se zde projevují hercynské a karpatské vlivy.

V jižní části sledovaného území se nachází soutok řek Moravy a Dyje, který je evropsky významnou lokalitou Soutok – Podluží s nejrozsáhlejším komplexem lužních lesů, luk a mokřadů. Od obce Lužice, přes Moravskou Novou Ves, Týnec, Tvrdonice, Kostice a Lanžhot hranice území Ptačí oblasti Soutok –Tvrdonicko s celkovou rozlohou asi 9576 ha. Tyto dvě významné oblasti se překrývají.

Na území SO ORP Břeclav je vyhlášena chráněná oblast přirozené akumulace vod Kvartér řeky Moravy, která zasahuje na území obcí Kostice, Ladná, Lanžhot, Moravská Nová Ves, Tvrdonice a Týnec.

5.1.3 Hospodářství

V oblasti regionu se nachází významná ložiska zemního plynu a nafty, přes území některých obcí prochází Dubňanská lignitová sloj, poskytující kvalitní množství lignitu.

Již v minulosti využívali první osadníci příznivé klimatické podmínky regionu pro zemědělskou výrobu. Po zrušení roboty došlo k významnému rozvoji, kdy začaly vznikat tzv. grunty. Pěstovaly se hlavně obilniny (rež, pšenice, oves a ječmen), brambory a řepa. Postupně se více začala prosazovat sadba kukuřice a zeleniny. Významnými zaměstnavateli v oboru zemědělství na území regionu, kteří zaměstnávají mezi 50 a 99 zaměstnanci jsou Agromoravia Moravská Nová Ves, Zemědělské družstvo Kostice, Spol. družstvo Pomoraví Lanžhot či Agrotrend Hrušky.

V regionu je také významná myslivost a chov daňčí a jelení zvěře. Nachází se zde obora Soutok, která je největší svého druhu v České republice a současně patří mezi nejvhodnější oborní objekty v ČR.

Region Podluží spadá z 93% do Slovácké vinařské oblasti, která celkem zahrnuje 115 vinařských obcí a zaujímá 24,1% z vinic České republiky. Z této oblasti jsou vyhledávána vína především pro výrazné aroma a nezaměnitelný charakter svěží kyselinky. Pouze obec Moravský Žižkov již zasahuje do oblasti Velkopavlovické. Ta se rozkládá na území 5 okresů – Brno-venkov, Vyškov, Břeclav, Hodonín a Brno-město a zahrnuje 27,5% vinic ČR. Díky teplému podnebí a půdě s vysokým obsahem hořčíku se zde daří především odrudám červeného vína jako Frankovka či Modrý Portugal.(evinice.cz, 2013)

5.1.4 Socioekonomická charakteristika vybraného území

Dopravní obslužnost

Nejdůležitější z hlediska napojení regionu na hlavní silniční síť ČR je dálnice D2, která prochází katastrálním územím Lanžhot. Stejně důležitá je silnice I/55, která propojuje Jihomoravský kraj s Olomouckým a Zlínským krajem a vede kolem Moravské Nové Vsi a Hrušek. Region Podluží patří k územím s dost vysokou intenzitou dopravy. Obce jsou navzájem propojeny silnicemi II. a III. třídy. Významná je silnice II/425, který propojuje město Lanžhot se Slovenskou republikou. Nedaleko obce Ladná se nachází malé veřejné vnitrostátní letiště, které je pod správou Aeroklubu Břeclav.

Region je snadno dostupný ze všech částí Evropy, převážně díky blízkosti železničního uzlu v okresním městě Břeclav. Důležitý železniční koridor Břeclav – Přerov prochází obcemi Hrušky a Moravský Nová Ves. Další důležitým spojením se Slovenskem je linka S53 ve směru Břeclav – Lanžhot – Kúty. Železniční, autobusová a lodní doprava funguje od roku 2010 v systému IDS JMK – Integrovaný systém dopravní obslužnosti Jihomoravského kraje – jejímž provozovatelem je společnost KORDIS a.s. Cílem je propojit, navázat a komplexně vyřešit dopravní obslužnost regionu se zapojením různých druhů dopravy. Železniční přepravu zde zajišťují České dráhy a.s., autobusovou pak místní společnosti BORS Břeclav a.s., ČSAD Hodonín a.s. a VYDOS Vyškov a.s.

Technická vybavenost

Obce regionu jsou vysoce plynofikovány, což má poměrně významný přínos ke kvalitě ovzduší. Distribuční síť zemního plynu provozuje společnost Jihomoravská plynárenská, a.s. Na území Podluží působí společnost Moravské naftové doly, a.s., největší těžařská společnost ropy a zemního plynu v České republice.

Zásobování pitnou vodou zajišťuje do všech obcí skupinový vodovod Podluží, provozovaný, který je společně propojen s okolními vodovody Hodonín, Veselí-Strážnice či Bzenec-Kyjov-Hodonín. Pouze v Ladné pitnou vodu obstarává skupinový vodovod Břeclav. Ladná je také jedinou obcí ze skupiny, která není napojena na čističku odpadních vod.

Tabulka 4 Vybavenost obcí technickou infrastrukturou

Obec	Vodovod	Plyn	Kanalizace	ČOV
Hrušky	ano	ano	ano	ano
Kostice	ano	ano	ano	ano
Ladná	ano	ano	ne	ne
Lanžhot	ano	ano	ano	ano
Moravská Nová Ves	ano	ano	ano	ano
Moravský Žižkov	ano	ano	ano	ano
Tvrdonice	ano	ano	ano	ano
Týnec	ano	ano	ano	ano

Zdroj: Obecní úřady, Vodovody a Kanalizace Břeclav

V Moravské Nové vsi a v Moravském Žižkově se nachází plochy se solárními panely o celkové rozloze 3 a 4,5 ha. Vzhledem k predispozicím kraje se zde nenachází žádná větrná ani vodní elektrárna.

Všechny obce mají vypracovanou územně plánovací dokumentaci.

Podnikání a zaměstnanost

Území regionu Podluží je postihnuo poměrně vysokou mírou nezaměstnanosti. V roce 2011 byla průměrná míra registrované nezaměstnanosti břeclavské části regionu bez mála 15 %. Tento ukazatel je v této práci dále rozebrán pro jednotlivé obce detailněji v období 2009 - 2011. Klíčovým problémem nezaměstnanosti v obcích regionu je absence podniků, tudíž nedostatek pracovních míst. Proto jsou obyvatelé nuceni dojíždět do zaměstnání, ideálně do blízké Břeclavi či vzdálenějšího krajského města Brna. S nejvyšší mírou nezaměstnanosti se potýká obec Týnec, kde v roce 2011 tento ukazatel dosahoval hodnoty 20,3 %. Po roce 2008 se začaly projevovat následky celosvětové ekonomické krize, spousta menších podniků muselo ukončit své působení na trhu a nezaměstnaných začalo přibývat.

Následující tabulka znázorňuje podíl ekonomických subjektů a hlavních zaměstnavatelů břeclavské části regionu Podluží v jednotlivých odvětvích ekonomiky.

Tabulka 5 Odvětvová struktura ekonomických subjektů obcí regionu Podluží na Břeclavsku, 2013

Převažující činnost	Počet	%	Převažující činnost	Počet	%
Velkoobchod a maloobchod	546	20,3	Doprava a skladování	89	3,3
Průmysl celkem	382	14,2	Kulturní, zábavní a rekreační	47	1,7
Stavebnictví	355	13,2	Činnosti v oblasti nemovitostí	43	1,6
Zemědělství, lesnictví, rybářství	262	9,7	Informační a komunikační	25	0,9
Ostatní činnosti	245	9,1	Vzdělávání	23	0,8
Profesní, vědecké a technické činnosti	205	7,6	Administrativní činnosti	20	0,7
Peněžnictví a pojišťovnictví	153	5,7	Veřejná správa a obrana	18	0,6
Ubytování, stravování a pohostinství	152	5,6	Zdravotní a sociální péče	13	0,4
Nezjištěno	106	3,9	Celkem	2684	100

Zdroj: ČSÚ, Vlastní zpracování

Na území ORP Břeclav převažují spíše malé podniky, největší zastoupení v regionu Podluží mají ale velkoobchody a maloobchody. Druhým největším odvětvím je průmysl následován stavebnictvím a samozřejmě zemědělstvím.

Obce a obyvatelstvo okresu Břeclav

Pro větší detailnost a relevanci byla do této práce vybrána pouze část regionu Podluží, konkrétně osm obcí z okresu Břeclav. Všechny zkoumané obce v rámci tohoto okresu jsou zeleně vyznačeny v mapě na obrázku 3.

Obrázek 3 Poloha sledovaných obcí Regionu Podluží v rámci okresu Břeclav

Zdroj: Český statistický úřad, Vlastní úprava

Druhá část se skládá z obcí Dolní Bojanovice, Josefov, Lužice, Mikulčice, Nový Poddvorov, Prušánky a Starý Poddvorov, které spadají do správního okresu Hodonín. Celkem tedy do Regionu Podluží patří 15 obcí.

Tabulka 6 Srovnání počtu obyvatel a rozlohy obcí Podluží na Břeclavsku, k 31. 12. 2013

Název obce	Počet obyvatel	%	Celková výměra (ha)	%
Hrušky	1 578	10	748,47	5
Kostice	1 837	12	1005,88	7
Ladná	1 246	8	1591,22	11
Lanžhot	3 758	24	1244,43	8
Moravská Nová Ves	2 588	17	5486,29	37
Moravský Žižkov	1 435	9	1353,83	9
Tvrdonice	2 057	13	2116,98	14
Týnec	1 068	7	1159,73	8
Region Podluží (Břeclavsko)	15 567	100	14706,83	100

Zdroj: ČSÚ, Vlastní zpracování

Největší z hlediska počtu obyvatel je beze sporu Lanžhot, který má se svými téměř čtyřmi tisíci obyvateli jako jediný ve zkoumané skupině statut města. Zajímavostí je, že Lanžhot se řadí do trojice nejmenších útvarů v rámci rozlohy. O více než tisíc obyvatel méně má druhá největší obec, nesoucí statut městys, Moravská Nová Ves, která je ale zároveň největší svou rozlohou.

Celkový počet obyvatel 15567 vybraného území Břeclavska je cca 1,3 % z celkového počtu obyvatel Jihomoravského kraje (1170078 obyvatel k 31. 12. 2013) a 57 % z celého území Regionu Podluží.

5.1.5 Kultura, folklor, cestovní ruch

Jelikož má cestovní ruch velký vliv na vývoj i ekonomicky slabších regionů a je součástí stále se vyvíjející oblasti ekonomického sektoru, mají zde obce velký potenciál. Všechny obce jsou členy dobrovolného svazku obcí pod záštitou *MAS Dolní Morava*. Tato místní akční skupina byla založena roku 2004 za účelem ochrany, prosazování a koordinace společných zájmů sdružených obcí převážně v oblasti regionálního rozvoje, příhraniční spolupráce, cestovního ruchu, kultury a životního prostředí.

Území regionu Podluží nabízí návštěvníkům nejen kulturní památky, ale také udržované tradice, vinné sklepy s vinicemi a všechny obce jako celek jsou protkány hustou sítí cyklotras a cyklistických stezek. Spojení vína a sportu v podobě vinařské cykloturistiky je jedním z největších lákadel tohoto území. V Moravské Nové Vsi lze navštívit historický soubor vinných sklepů a každoročně se zde koná mnoho akcí spojených s jejich návštěvou.

Udržování lidových tradic prostřednictvím národopisných soborů a při slavnostních příležitostech nošení lidových krojů, osobitý ráz vinařských dědin, dobrá moravská kuchyně, víno a lidové tradice předávané z generace na generaci jsou jen část z lákadel, která vábí turisty na jih Moravy. První čtvrtina roku je ve znamení zábav, krojovaných plesů a zabíjaček. Po klasických Velikonocích a všech potřebných zvycích od vynášení smrtky ze vsi po klasickou „šlaháčku“ na Velikonoční pondělí nastává májové období, kdy před domy svobodných dívek vyrůstají mladé stromky, tzv. májky. V letních měsících se pořádají první hodové slavnosti konající se každý týden v jiné obci, které trvají až do října. S hody je spojeno nejvíce dochovaných zvyků a dodnes jsou pro každou obec zvláštní společenskou událostí.

Obce zaměřené spíše na zemědělství mají možnost využít svou orientaci v agroturistice a venkovské turistice. Na břeclavském území regionu Podluží je stále potenciál ve vytvoření menšího turistického ubytovacího zařízení. Tabulka 7 vykazuje počet ubytování v jednotlivých obcích, který je vzhledem k velikosti obcí poměrně vysoký.

Tabulka 7 Počet ubytovacích zařízení regionu Podluží v obcích ORP Břeclav

Obec	Počet ubytovacích zařízení	Obec	Počet ubytovacích zařízení
Hrušky	4	Moravská n. Ves	9
Kostice	1	Moravský Žižkov	0
Ladná	2	Tvrdonice	2
Lanžhot	3	Týnec	1

Zdroj: Turistický průvodce Podlužím a Hodonínkem, Vlastní zpracování

Většina těchto ubytovacích zařízení je v soukromí a spíše menších kapacit. Penzion Soutok v Lanžhotě nabízí méně než 10 pokojů, proti tomu Turistická ubytovna TJ Sokol ve stejném městě již 160 lůžek. V Moravské Nové Vsi poskytuje nejvíce lůžek Penzion Selský dvůr, celkem 29, zbývající zařízení mají méně než 10 pokojů. Jako další možnost ubytování v obcích jsou tzv. domy k rekreaci, jež majitelé pronajímají v sezóně turistům. Tento druh ubytování je ideální v rámci individuální rodinné rekreace.

Podluží je protkáno velkým množstvím cyklistických stezek, jež jsou napojeny na rakouské i slovenské příhraničí. Dálkové cyklotrasy spojují Podluží například s Vídní, Prahou či Krakovem. Významné jsou také *Lichtenštejnské stezky* nebo síť *Moravských vinařských stezek*, které mezi vinohrady a vinnými sklípky přivedou turisty k tekutému pokladu této části ČR. Mezi dálkové cyklotrasy se řadí *Beskydsko-karpatská magistrála* (31 km dlouhá trasa Břeclav – Hodonín – Vsetín – Český Těšín procházející Lanžhotem, Kosticemi, Tvrdonicemi, Týncem a Moravskou Novou Vsí) a *Moravská stezka* (310 km stezka vedoucí z Lednicko-valtického areálu přes Podluží, až do Jeseníků), která spolu s tzv. *Jantarovou stezkou* tvoří páteř Moravskoslezských dálkových tras. Nelze opomenout také tematickou cyklostezku *Vinařská stezka Podluží*, kde na trase 32 km můžou návštěvníci poznat a ochutnat víno přímo od lokálních vinařů.

6 VÝPOČET INDIKÁTORŮ PRO JEDNOTLIVÉ OBCE

Následující kapitola obsahuje souhrn výpočtů jednotlivých vybraných indikátorů pro všechny obce regionu Podluží spadající do vybrané části Břeclavska. Výpočty byly provedeny na základě metodických pokynů jednotlivých indikátorů a doplněny zajímavostmi o obcích.

Obec Hrušky

Hrušky jsou posuzovány za kolonizační vesnici založenou na počátku 13. století. Vzhledem k poloze u uherské hranice, byli obyvatelé Hrušek vystaveni mnoha válečným vpádům na Moravu, ať již ve středověku či v novověku.

Zastupitelé obce uzavřeli v roce 2004 „Smlouvu o partnerství“ s lucemburskou obcí Waldbredimus. Partnerství a spolupráce s touto zahraniční komunitou spočívá převážně v oblasti kultury a folklórních tradic či školství a obec chce v budoucnu významně podpořit výměnu zkušeností v těchto oblastech.

Obrázek 4 Znak obce Hrušky

(Zdroj: www.hrusky.cz)

Tabulka 8 Výsledky indikátorové analýzy obce Hrušky

Indikátor	Jednotka	2009	2010	2011	2012	2013
Mimorozpočtové finanční prostředky	Kč/ob.	1855,16	143,02	214,30	179,49	x
Dluhová služba	%	13,57	23,03	13,12	11,59	11,37
Míra investic obce	%	47,05	10,00	23,54	5,76	26,51
Podpora nestátních neziskových org.	Kč/obyvatel	0,17	0,35	1,30	1,15	0,96
Intenzita podnikatelské aktivity	Počet/1000ob.	x	108	102	115	107
Ekologická stabilita	Koeficient	0,13				
Třídění komunálního odpadu	%	43,44	42,50	46,56	45,46	47,31
Věřejné výdaje na ŽP	%	5,64	14,54	10,48	12,31	9,40
Čištění odpadních vod	%	90	89	87	87	86
Index stáří	Index	1,05	1,03	0,95	0,99	0,98
✓ Podíl mladé populace	%	14,66	15,27	16,12	16,41	16,60
Migrační saldo	Počet	14	11	24	-7	13
Saldo obyvatel	%	1,58	1,21	1,20	2,90	-0,58
Míra registrované nezaměstnanosti	%	14,5	15,1	15,2	x	x
Index občanské společnosti	Počet	x	7	4	7	10
Účast ve volbách						
✓ Zastupitelstvo obcí	%	r. 2010	62,37	r. 2014	56,45	
✓ Krajské volby (2012)	%	39,83				
✓ Poslanecká sněmovna	%	r. 2010	62,64	r. 2013	59,83	
✓ Senát (2012)	%	1. kolo	39,73	2. kolo	21,91	
✓ Prezidentské volby (2013)	%	1. kolo	60,52	2. kolo	59,14	
✓ Evropský parlament	%	r. 2009	31,86	r. 2014	19,75	

Zdroj: ČSU, MFČR, Evidence obcí a měst, ÚP. MPSV, Volby.cz; Vlastní výpočty

Obec Kostice

Také obec Kostice trpěla v minulosti nájezdy nepřátelských vojsk zásluhou polohy na mapě. Ze slovenské strany se lehce přebrodivla nepřátelská vojska přes řeku Moravu a vždy nejvíce utrpěly obce Kostice, Tvrdonice a Lanžhot, jejichž území bylo otevřenou branou Moravy. O zachování tradic Podluží, slováckých krojů a písní se v obci starají mimo jiné 2 cimbálové muziky, Jožky Severina a Důbrava, mužský a ženský pěvecký sbor, Slovácký krůžek, místní chasa a dětský folklorní soubor Kostičánek. Hlavní společenskou událostí jsou Kostické hody, konané každoročně první neděli po svátku sv. Terezie.

Obrázek 5 Znak Obce Kostice

(Zdroj: www.kostice.cz)

Místní obyvatelé pomohli spisovatelce Ivetě Abrahamové vytvořit knihu o obci s názvem „Kostice na přelomu tisíciletí“. Po knize „Kostice“ se stala druhou knihou o obci, mapující vývoj společenských organizací, spolků a tradičních zvyklostí, tentokrát od konce tisíciletí po současnost.

Tabulka 9 Výsledky indikátorové analýzy obce Kostice

Indikátor	Jednotka	2009	2010	2011	2012	2013
Mimorozpočtové finanční prostředky	Kč/ob.	856,86	335,47	230,87	154,37	x
Dluhová služba	%	5,64	6,70	4,95	8,69	9,64
Míra investic obce	%	46,96	32,42	36,27	21,69	34,87
Podpora nestátních neziskových org.	Kč/obyvatel	0,01	0,01	0,04	0,01	0,00
Intenzita podnikatelské aktivity	Počet/1000ob.	x	91	100	104	99
Ekologická stabilita	Koeficient	0,08				
Třídění komunálního odpadu	%	35,10	52,65	48,31	46,89	40,76
Veřejné výdaje na ŽP	%	6,40	9,70	7,67	8,05	13,25
Čištění odpadních vod	%	92	94	94	94	94
Index stáří	Index	1,21	1,27	1,38	1,42	1,41
✓ Podíl mladé populace	%	13,45	13,23	13,22	13,49	13,77
Migrační saldo	Počet	1	-6	3	5	4
Saldo obyvatel	%	0,11	0,11	-0,81	0,05	0,05
Míra registrované nezaměstnanosti	%	13,4	14,0	11,1	x	x
Index občanské společnosti	Počet	4	2	4	5	4
Účast ve volbách						
✓ Zastupitelstvo obcí	%	r. 2010	60,97	r. 2014	49,18	
✓ Krajské volby (2012)	%	32,4				
✓ Poslanecká sněmovna	%	r. 2010	59,55	r. 2013	59,19	
✓ Senát (2012)	%	1. kolo	31,87	2. kolo	19,14	
✓ Prezidentské volby (2013)	%	1. kolo	61,4	2. kolo	60,28	
✓ Evropský parlament	%	r. 2009	26,07	r. 2014	14,31	

Zdroj: ČSU, MFČR, Evidence obcí a měst, ÚP. MPSV, Volby.cz; Vlastní výpočty

Obec Ladná

Obec se v dávné minulosti jmenovala Reinprechtsdorf a kolem roku 1400 došlo k jejímu sloučení Ladné a sousedního Podivína v jeden statek, který o šestnáct let později získali Lichtenštejnové.

Obrázek 6 Znak obce Ladná

Postupem času náležela obec postupně k panství podivínskému, okresu břeclavskému, hodonínskému a v roce 1976 se stala dokonce příměstskou částí okresního města Břeclav. V referendu roku 2004 bylo rozhodnuto o odtržení obce od Břeclavi, od r. 2006 je tedy Ladná obcí s vlastní samosprávou.

(Zdroj: www.ladna.cz)

Jako jediná z obcí není Ladná napojena na ČOV. Odpadní vody jsou likvidovány v jímkách na vyvážení, septicích, ve většině případů přepadají do dešťové kanalizace, která je zaústěna bez čištění do Ladenské strouhy.

Tabulka 10 Výsledky indikátorové analýzy obce Ladná

Indikátor	Jednotka	2009	2010	2011	2012	2013
Mimorozpočtové finanční prostředky	Kč/ob.	385,83	520,22	300,03	340,53	x
Dluhová služba	%	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Míra investic obce	%	21,68	37,96	22,95	27,88	56,35
Podpora nestátních neziskových org.	Kč/obyvatel	1,83	3,20	2,39	2,08	0,77
Intenzita podnikatelské aktivity	Počet/1000ob.	x	87	88	92	93
Ekologická stabilita	Koeficient	0,14				
Třídění komunálního odpadu	%	16,46	53,03	52,07	46,62	51,02
Veřejné výdaje na ŽP	%	20,73	18,83	18,34	17,15	6,68
Čištění odpadních vod	%	0	0	0	0	0
Index stáří	Index	1,32	1,46	1,48	1,54	1,58
✓ Podíl mladé populace	%	12,04	11,60	11,86	12,21	12,28
Migrační saldo	Počet	19	6	7	8	-6
Saldo obyvatel	%	0,88	-0,32	-0,88	0,48	0,08
Míra registrované nezaměstnanosti	%	10,7	14,8	12,4	x	x
Index občanské společnosti	Počet		156	248	178	156
Účast ve volbách						
✓ Zastupitelstvo obcí	%	r. 2010	64,14	r. 2014	56,39	
✓ Krajské volby (2012)	%	29,81				
✓ Poslanecká sněmovna	%	r. 2010	61,14	r. 2013	56,43	
✓ Senát (2012)	%	1. kolo	29,33	2. kolo	11,05	
✓ Prezidentské volby (2013)	%	1. kolo	59,79	2. kolo	54,90	
✓ Evropský parlament	%	r. 2009	22,44	r. 2014	11,33	

Zdroj: ČSU, MFČR, Evidence obcí a měst, ÚP. MPSV, Volby.cz; Vlastní výpočty

Město Lanžhot

Lanžhot je nejnižším městem Moravy a také jediným městem ve zkoumaném vzorku obcí. Na sklonku druhé světové války byly o Lanžhot sváděny kruté boje. Město se stalo první osvobozenou moravskou obcí, což ale stálo místní obyvatele mnoho sil i životů.

Obrázek 7 Znak města Lanžhot

Mimo jiné, díky poloze u hranic, se zde čile rozvíjí turistický ruch, čemuž dopomáhá také skrz město procházející cyklotrasa Moravská stezka, vedoucí z Jeseníku, přes Olomouc, Lanžhot až do Bratislavy. Obec uzavřela v roce 1990 partnerské vztahy s rakouským městem Rabensburg, především na základě sdílení obecních, kulturních, sportovních či vzdělávacích zájmů. Pravidelně se konají společné události z oboru myslivectví nebo akce konaná místním požárním sdružením. Obci Lanžhot byl udělen statut města v červnu roku 2001.

Tabulka 11 Výsledky indikátorové analýzy města Lanžhot

Indikátor	Jednotka	2009	2010	2011	2012	2013
Mimorozpočtové finanční prostředky	Kč/ob.	1491,45	800,60	1334,84	541,10	x
Dluhová služba	%	9,17	10,77	0,09	4,28	0,00
Míra investic obce	%	40,25	30,88	32,41	22,41	27,67
Podpora nestátních neziskových org.	Kč/obyvatel	6,62	5,66	6,71	5,64	6,17
Intenzita podnikatelské aktivity	Počet/1000ob.	x	79	80	79	76
Ekologická stabilita	Koeficient	2,7				
Třídění komunálního odpadu	%	28,72	29,22	29,07	27,69	26,69
Veřejné výdaje na ŽP	%	8,52	11,32	11,88	12,76	17,47
Čištění odpadních vod	%	100	100	100	100	100
Index stáří	Index	1,05	1,09	1,14	1,24	1,25
✓ Podíl mladé populace	%	14,34	14,12	14,05	13,78	14,00
Migrační saldo	Počet	-7	-13	6	24	-1
Saldo obyvatel	%	-0,48	-0,56	0,86	0,24	-0,21
Míra registrované nezaměstnanosti	%	14,9	15,9	13,9	x	x
Index občanské společnosti	Počet	373	470	342	289	373
Účast ve volbách						
✓ Zastupitelstvo obcí	%	r. 2010	52,55	r. 2014	48,28	
✓ Krajské volby (2012)	%	29,79				
✓ Poslanecká sněmovna	%	r. 2010	56,77	r. 2013	54,83	
✓ Senát (2012)	%	1. kolo	36,13	2. kolo	12,61	
✓ Prezidentské volby (2013)	%	1. kolo	57,42	2. kolo	53,56	
✓ Evropský parlament	%	r. 2009	18,04	r. 2014	11,81	

Zdroj: ČSU, MFČR, Evidence obcí a měst, ÚP. MPSV, Volby.cz; Vlastní výpočty

Městys Moravská Nová Ves

Tuto vinařskou obec převážně proslavil místní vinař pan Lubomír Glos, jímž byla vyšlechtěna dnes již známá odrůda červeného vína Cabernet Moravia. Od roku 2007 zde má tato odrůda i svůj památník. Kolem vína se zde točí také turistika. V Moravské Nové Vsi se protínají dvě hlavní jihomoravské cyklostezky. Vinařská stezka Podluží a Moravská vinná, které spojuje nová trasa Neoveská. Konají se zde pravidelné akce jako „Otevřené sklepy“ a místní vinaři se v posledních letech přizpůsobují potřebám cykloturistů.

Obrázek 8 Znak Moravské Nové Vsi

(Zdroj: www.mnves.cz)

Z dílny sochaře Františka Úprky leží na místním hřbitově rarita v podobě náhrobního kamene ve tvaru ležící postavy.

Tabulka 12 Výsledky indikátorové analýzy městyse Moravská Nová Ves

Indikátor	Jednotka	2009	2010	2011	2012	2013
Mimorozpočtové finanční prostředky	Kč/ob.	164,20	268,76	333,21	211,96	x
Dluhová služba	%	9,91	6,55	3,15	1,15	0,00
Míra investic obce	%	8,46	9,00	5,73	10,98	44,59
Podpora nestátních neziskových org.	Kč/obyvatel	3,22	3,09	2,80	2,17	1,49
Intenzita podnikatelské aktivity	Počet/1000ob.	99	99	105	103	x
Ekologická stabilita	Koeficient	0,56				
Třídění komunálního odpadu	%	38,56	41,35	40,78	43,46	42,78
Veřejné výdaje na ŽP	%	9,54	8,21	5,53	8,56	13,53
Čištění odpadních vod	%	70	69	69	69	69
Index stáří	Index	1,10	1,11	1,14	1,15	1,16
✓ Podíl mladé populace	%	14,26	14,29	14,07	14,39	14,49
Migrační saldo	Počet	18	19	15	-1	-22
Saldo obyvatel	%	0,59	0,63	1,01	0,42	-0,96
Míra registrované nezaměstnanosti	%	14,7	12,5	14,9	x	x
Index občanské společnosti	Počet	x	215	289	187	173
Účast ve volbách						
✓ Zastupitelstvo obcí	%	r. 2010	50,33	r. 2014	49,86	
✓ Krajské volby (2012)	%	30,19				
✓ Poslanecká sněmovna	%	r. 2010	59,39	r. 2013	56,38	
✓ Senát (2012)	%	1. kolo	29,11	2. kolo	12,49	
✓ Prezidentské volby (2013)	%	1. kolo	60,6	2. kolo	57,3	
✓ Evropský parlament	%	r. 2009	22,62	r. 2014	14,97	

Zdroj: ČSU, MFČR, Evidence obcí a měst, ÚP. MPSV, Volby.cz; Vlastní výpočty

Obec Moravský Žižkov

Moravský Žižkov, ležící nejzápadněji ze všech obcí, se řadí do trojice početně nejmenších z celé skupiny. I přesto, že leží v přísně vytyčené vinařské oblasti, nachází se v Žižkově soukromý pivovar, založený v roce 2012. Zřízení tohoto pivovaru navázalo na dlouhou tradici z 15. století, která byla na dlouhou dobu přerušena. V obci je také meteorologická stanice systému ALA, jejíž data lze vyhledat a stáhnout na webových stránkách stanice a lze je zde prohlížet pomocí interaktivního grafu. Sonda monitoruje teplotu vzduchu, půdu (10 – 30 cm), srážky či napětí.

Obrázek 9 Znak obce Moravský Žižkov

(Zdroj:

www.moravskyzizkov.cz)

První písemná zmínka o obci je v roce 1753 a vývoj pokračoval přes zavedení telefonní linky a elektrifikace Žižkova v letech 1927 – 1928 až k založení kina v roce 1929.

Tabulka 13 Výsledky indikátorové analýzy obce Moravský Žižkov

Indikátor	Jednotka	2009	2010	2011	2012	2013
Mimorozpočtové finanční prostředky	Kč/ob.	121,15	1392,08	465,81	2574,78	x
Dluhová služba	%	22,11	1,07	1,21	0,00	0,00
Míra investic obce	%	28,45	18,49	19,06	35,29	24,61
Podpora nestátních neziskových org.	Kč/obyvatel	1,02	1,85	2,02	0,01	2,17
Intenzita podnikatelské aktivity	Počet/1000ob.	x	119	120	119	111
Ekologická stabilita	Koeficient	0,13				
Třídění komunálního odpadu	%	14,07	32,52	31,99	26,77	35,12
Věřejné výdaje na ŽP	%	14,58	11,07	11,07	9,48	10,47
Čištění odpadních vod	%	83	84	89	88	87
Index stáří	Index	0,97	1,06	1,03	1,04	1,05
✓ Podíl mladé populace	%	13,77	13,04	13,67	13,93	14,49
Migrační saldo	Počet	5	-3	5	-7	20
Saldo obyvatel	%	0,00	-0,83	-0,98	0,14	1,49
Míra registrované nezaměstnanosti	%	11,1	15,1	13,7	x	x
Index občanské společnosti	Počet	x	713	471	471	478
Účast ve volbách						
✓ Zastupitelstvo obcí	%	r. 2010	57,25	r. 2014	56,96	
✓ Krajské volby (2012)	%	28,89				
✓ Poslanecká sněmovna	%	r. 2010	59,53	r. 2013	54,62	
✓ Senát (2012)	%	1. kolo	28,46	2. kolo	10,38	
✓ Prezidentské volby (2013)	%	1. kolo	58,72	2. kolo	54,83	
✓ Evropský parlament	%	r. 2009	26,74	r. 2014	15,88	

Zdroj: ČSU, MFČR, Evidence obcí a měst, ÚP. MPSV, Volby.cz; Vlastní výpočty

Obec Tvrdonice

Již od roku 1946 se sjíždí krojové soubory z celého okolí do Tvrdonic a společně s domácími členy Slovákého Podlužáckého krúžku zajišťují program tradičních národopisných slavností „Podluží v písni a tanci“, za doprovodu dechové a cimbálové muziky. Mimo rozličných vystoupení zde folklórní soubory i jednotlivci soutěží ve zpěvu a tanci, načež z těchto disciplín vzejde vítěz s prestižním titulem Stárek Podluží.

Obrázek 10 Znak obce Tvrdonice

(Zdroj: www.rekos.psp.cz)

Obec si nechala vypracovat interaktivní 3D mapu, dostupnou na webových stránkách a doky činnosti jednotlivých folklórních spolků, hasičskému, rybářskému či sportovního klubu, získala v roce 2012 Bílou stuhu za činnost mládeže v soutěži Vesnice roku.

Tabulka 14 Výsledky indikátorové analýzy obce Tvrdonice

Indikátor	Jednotka	2009	2010	2011	2012	2013
Mimorozpočtové finanční prostředky	Kč/ob.	351,39	1063,20	683,64	583,98	x
Dluhová služba	%	16,39	15,98	29,56	12,94	7,16
Míra investic obce	%	10,94	10,94	12,78	22,95	25,27
Podpora nestátních neziskových org.	Kč/obyvatel	4,03	0,26	0,38	0,28	0,37
Intenzita podnikatelské aktivity	Počet/1000ob.	x	95	92	95	91
Ekologická stabilita	Koeficient	0,85				
Třídění komunálního odpadu	%	46,89	47,30	47,42	50,56	52,31
Veřejné výdaje na ŽP	%	13,86	11,90	10,30	10,66	12,64
Čištění odpadních vod	%	95	95	96	97	98
Index stáří	Index	1,11	1,09	1,15	1,22	1,28
✓ Podíl mladé populace	%	13,62	13,66	13,39	13,16	13,27
Migrační saldo	Počet	28	5	-3	-17	-26
Saldo obyvatel	%	1,87	0,05	-0,80	-1,14	-1,53
Míra registrované nezaměstnanosti	%	14,8	15,1	13,7	x	x
Index občanské společnosti	Počet	x	266	528	298	257
Účast ve volbách						
✓ Zastupitelstvo obcí	%	r. 2010	58,08	r. 2014	53,24	
✓ Krajské volby (2012)	%	37,81				
✓ Poslanecká sněmovna	%	r. 2010	58,67	r. 2013	59,5	
✓ Senát (2012)	%	1. kolo	37,75	2. kolo	29,32	
✓ Prezidentské volby (2013)	%	1. kolo	60,08	2. kolo	59,36	
✓ Evropský parlament	%	r. 2009	23,27	r. 2014	14,99	

Zdroj: ČSU, MFČR, Evidence obcí a měst, ÚP. MPSV, Volby.cz; Vlastní výpočty

Obec Týnec

Týnec je osadou velmi starou, jejíž první zmínka se datuje v roce 1030, kdy byla darována kostelu sv. Petra v Olomouci. Vzhledem ke kopcovitému terénu připomíná vesnice spíše opevněnou tvrz (což se promítlo na vyobrazení znaku obce – viz níže). V roce 1426 byla obec obléhána husity, avšak díky svým predispozicím neúspěšně. Zajímavostí je, že Týnec získal dekret o udělení vlastního znaku až v roce 2011. V minulosti byl znak znám pouze na pečetích a nebyly známy jeho barvy. Proto bylo nutno požádat předsedu Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR o nové udělení znaku.

Obrázek 11 Znak obce Týnec

(Zdroj: www.tynec.cz)

I přesto, že je obec populačně nejmenší ze zkoumaných území, intenzivně navazuje úspěšná partnerství se svým okolím. Mimo členství v regionu Podluží vznikl také například Dobrovolný svazek obcí Hrušky a Týnec pro výstavbu společné čističky odpadních vod.

Tabulka 15 Výsledky indikátorové analýzy obce Týnec

Indikátor	Jednotka	2009	2010	2011	2012	2013
Mimorozpočtové finanční prostředky	Kč/ob.	5818,89	2294,06	99,44	353,35	x
Dluhová služba	%	3,43	28,33	10,05	10,83	6,03
Míra investic obce	%	64,46	17,12	24,17	20,89	43,05
Podpora nestátních neziskových org.	Kč/obyvatel	0,00	0,05	0,05	0,04	0,02
Intenzita podnikatelské aktivity	Počet/1000ob.	97	96	100	92	x
Ekologická stabilita	Koeficient	1,37				
Třídění komunálního odpadu	%	16,67	19,69	13,95	16,74	23,49
Veřejné výdaje na ŽP	%	8,58	18,90	14,76	16,61	35,02
Čištění odpadních vod	%	80	80	79	79	79
Index stáří	Index	1,07	1,13	1,23	1,28	1,29
✓ Podíl mladé populace	%	14,85	14,30	13,82	13,54	13,76
Migrační saldo	Počet	8	-1	4	-3	-6
Saldo obyvatel	%	0,76	-0,09	2,08	-0,65	-0,28
Míra registrované nezaměstnanosti	%	17,6	19,7	20,3	x	x
Index občanské společnosti	Počet	x	176	216	214	214
Účast ve volbách						
✓ Zastupitelstvo obcí	%	r. 2010	57,28	r. 2014	47,20	
✓ Krajské volby (2012)	%	38,49				
✓ Poslanecká sněmovna	%	r. 2010	62,09	r. 2013	56,40	
✓ Senát (2012)	%	1. kolo	38,37	2. kolo	22,76	
✓ Prezidentské volby (2013)	%	1. kolo	58,61	2. kolo	56,78	
✓ Evropský parlament	%	r. 2009	32,78	r. 2014	19,38	

Zdroj: ČSU, MFČR, Evidence obcí a měst, ÚP. MPSV, Volby.cz; Vlastní výpočty

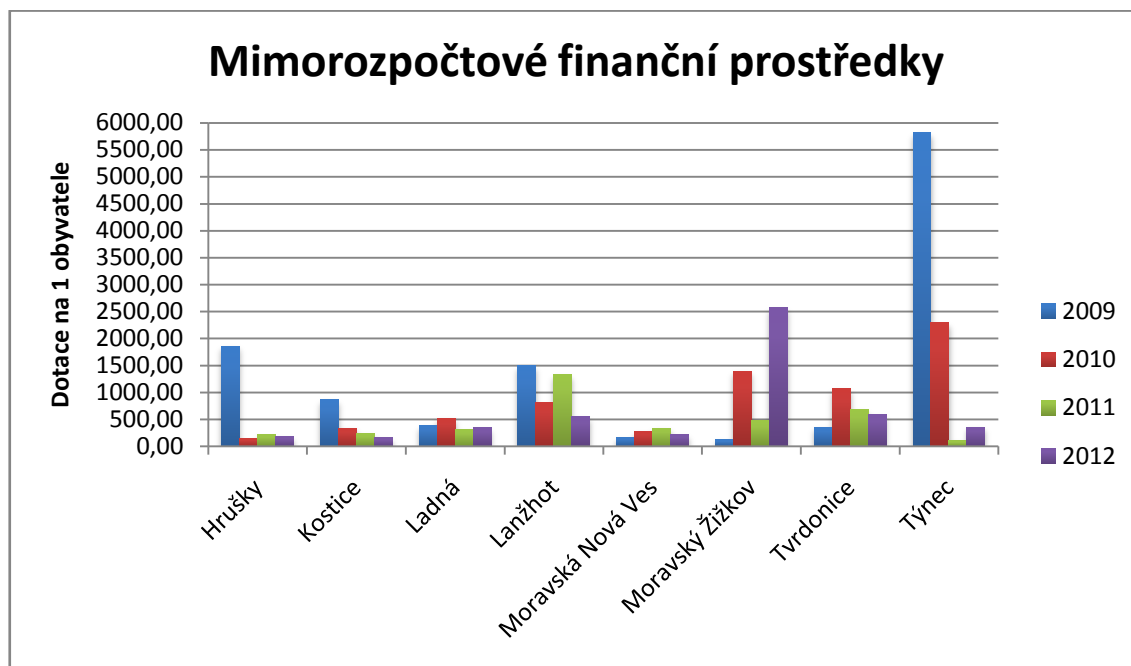

7 VÝSLEDKY PRÁCE

Analýza indikátorů je u většiny ukazatelů provedena v časovém horizontu tří až pěti let (2009 – 2013), v závislosti na dostupnosti jednotlivých dat nutných pro plnohodnotný výpočet. Výsledky jsou graficky zpracovány a doplněny komentářem.

7.1 Ekonomická oblast rozvoje

Mimorozpočtové finanční prostředky

Obrázek 12 Mimorozpočtové finanční prostředky části regionu Podluží v letech 2009 - 2012, Vlastní výpočty a zpracování, Zdroj: MFČR

Indikátor mimorozpočtových finančních prostředků zahrnuje dotace získané ze zdrojů EU, národních, krajských či jiných. Množství dotací přepočtených na jednoho obyvatele vypovídá o schopnosti obce získat finanční prostředky z jiných zdrojů na předem stanovený účel. Dotace jsou velmi důležitým nástrojem pro plnění stanovených cílů obce a podporu místních aktivit.

Nejvyšší hodnotu mimorozpočtových prostředků vykazuje obec Týnec, a to hlavně v roce 2009. V tomto roce obdrželo zastupitelstvo dotaci na zřízení vlastního CzechPointu, zahrnující nový počítač s příslušenstvím pro potřeby datových schránek. Ve výši 3 milionů korun ze státního rozpočtu byla hrazena rekonstrukce místní školy, na kterou se čerpalo také z Regionálního operačního programu na stavební úpravy školy

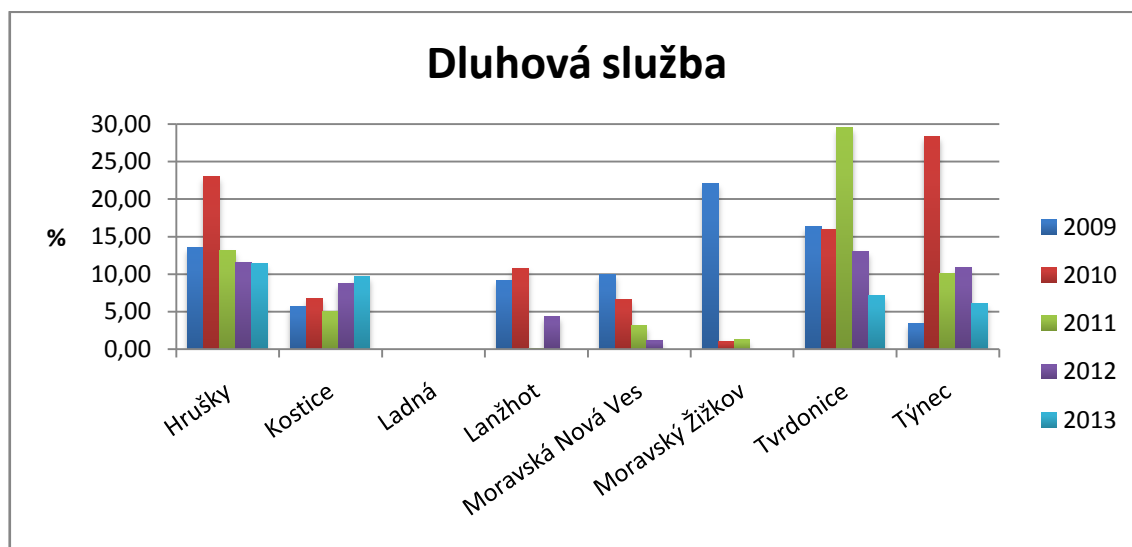
a modernizaci učeben (5 mil. Kč). Chodník před místním obchodem byl upraven díky dvaceti tisícovému daru ze strany Jednoty, spotřebního družstva v Mikulově.

Druhé nejvyšší hodnoty dosáhla obec Moravský Žižkov, která získala dotaci ze státního fondu dopravní infrastruktury ve výši 3 167 000,- Kč, díky níž byly stávající chodníky zrekonstruovány na bezbariérové.

I přesto, že dotační příjmy obce obvykle podporují rozvoj území v rámci financování či spolufinancování rozvojových projektů, analyzovaná skupina obcí je z hlediska objemu dotací pod průměrem kraje. V roce 2012 obdržely na dotacích obce Jihomoravského kraje v přepočtu na obyvatele celkem 7 388,- Kč. Průměr sledovaného regionu ve stejném roce byl bez mála 4 940,- Kč.

Důležitost finančních prostředků z dotačních titulů podtrhuje to, že mnohé rozvojové projekty podporující například kvalitu života v obci, mohou svými náklady i několikanásobně převýšit rozpočty jednotlivých obcí. Ve většině municipalit je v posledních letech patrná tendence snížení využití dotačních prostředků.

Dluhová služba

Obrázek 13 Dluhová služba části regionu Podluží v letech 2009 - 2013, Vlastní výpočty a zpracování, Zdroj: MFČR

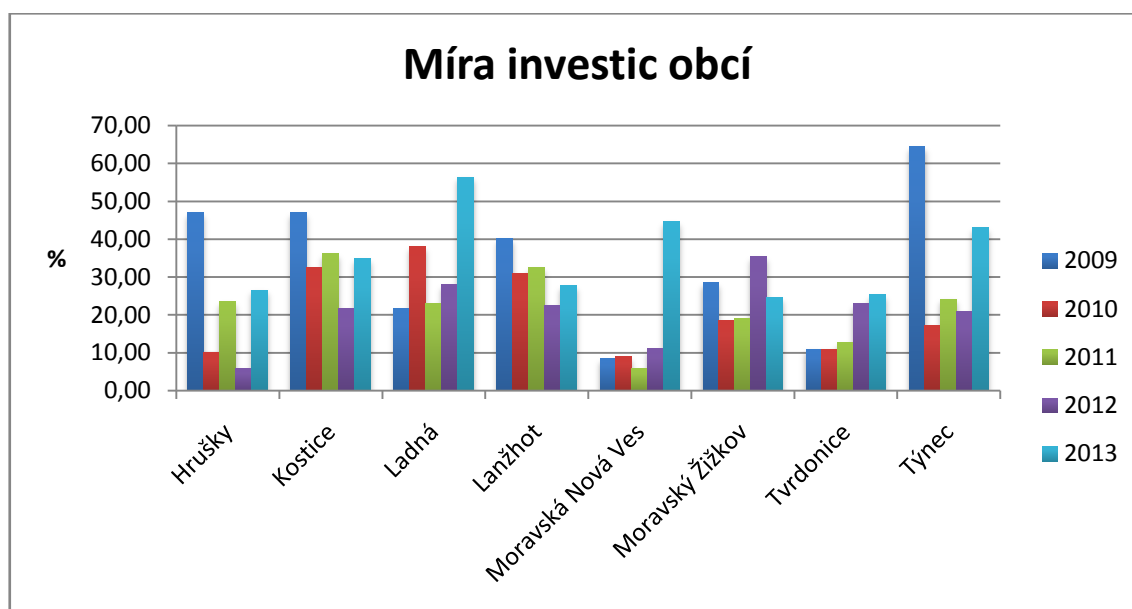
Indikátor dluhové služby udává, jaké procento finančních prostředků v závislosti na celkových příjmech musí obec vynakládat na splacení svých závazků. Při hodnocení výsledků je nutno zohlednit velikost obcí, jelikož menší obce s nižšími příjmy mají větší problém splácet byť nižší úroky a jistiny, než obce s vyšším rozpočtem, které si mohou

také dovolit vyšší hodnotu závazků, jelikož mají větší jistotu, že budou i v dalších letech plynule spláceny. Indikátor je nutno vyhodnocovat v delší periodě, jelikož jednotlivé roky ovlivňuje jakákoliv nárazová půjčka. Ani v jedné obci dluhová služba nepřekročila 30 %, což je hranice, od které dříve MF ČR sledovalo a srovnávalo jednotlivé obce. Od tohoto bylo již upuštěno, z hlediska významu vývoje trendu, ne konkrétních let.

Z grafu je evidentní, že pouze obec Ladná ve sledovaných pěti letech hospodařila pouze se schváleným rozpočtem. Výkyv dluhové služby obce Týnec v roce 2010 zapříčinil úvěr na stavební úpravy místní mateřské školky, kdy šlo o splátky jistin krátkodobých přijatých půjčených prostředků. Poté se zde dluhová služba výrazně snížila. Ve sledovaném regionu má tento ukazatel klesající tendenci. Z průměru 10 % v roce 2009, přes rok 2011 a 7,76 % až k 4,28 % v posledním sledovaném roce 2013.

Nejvyšší dluhovou službu vykazuje obec Tvrdonice, která intenzivně zdokonaluje své území. V roce 2010 si obec vzala úvěry na výstavbu víceúčelového hřiště a na pořízení cisternové automobilové stříkačky, přičemž velká část byla posléze uhrazena z přijatých dotací ze SR v rámci příhraniční spolupráce Slovenská republika – Česká republika.

Míra investic obcí

Obrázek 14 Míra investic obcí části regionu Podluží v letech 2009 - 2013, Vlastní výpočty a zpracování, Zdroj: MFČR

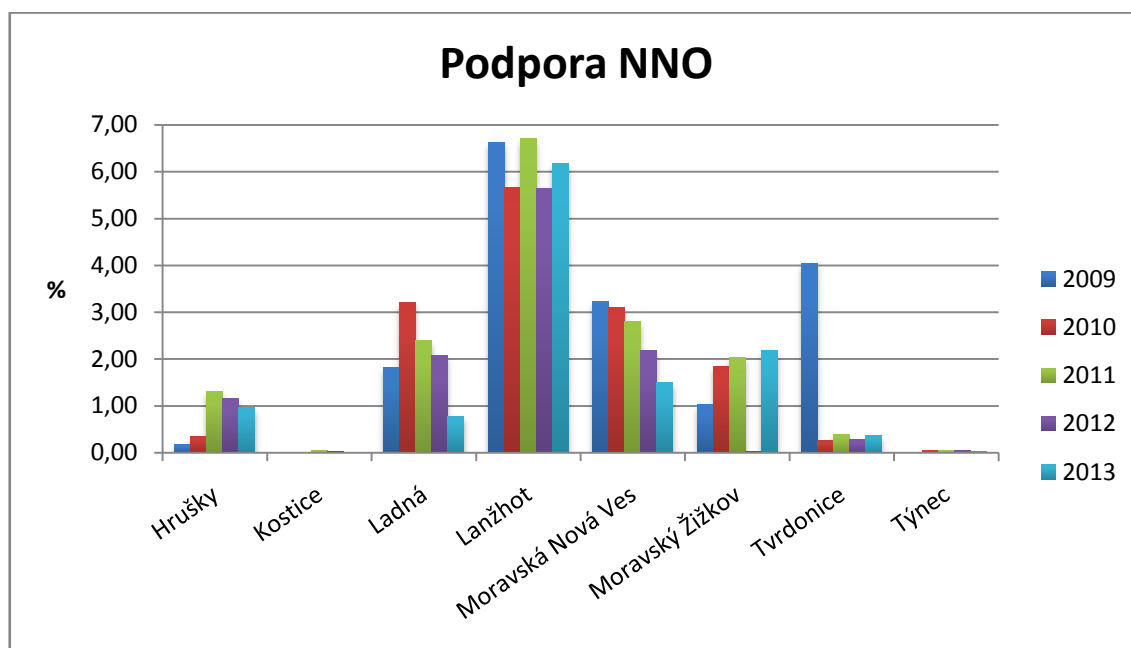
Investice je ta část příjmu obcí, která je v rámci výdajů vložena do kapitálu, do dlouhodobých statků. To znamená, že investice nemusí vygenerovat okamžitý

prospěch, ale umožní zvýšení tvorby kapitálu v budoucnosti. Obce mají možnost čerpat finanční prostředky z různých zdrojů ve formě dotací a těmi částečně financovat a realizovat rozvojové investice. Ty pomáhají zvýšit konkurenceschopnost obcí a životní úroveň obyvatel daného regionu. Typickými příklady jsou investice do rekonstrukce a výstavby místních komunikací, bytových jednotek kulturních a sportovních zařízení apod.

Ve sledovaném regionu nepřesáhly dotace 70 % celkových výdajů obcí. Průměrně nejvíce vynakládala na investice obec Kostice, a to 34,44 %. Nejvyšší podíl investic na celkových výdajích obce vydala obec Týnec v roce 2009 a to převážně za již výše zmiňovanou opravu místní školy. Oproti roku 2012 se v dalším roce znatelně zvýšily kapitálové výdaje obci Ladná, z důvodu výstavby tělocvičny, hřbitovní zdi a sběrného dvora. Moravská Nová Ves trojnásobně zvýšila v roce 2013 své investice oproti minulosti, když mimo jiné pořídila zametací vozidlo, nechala zateplit MŠ, sokolovnu a dům pro seniory a zařídila sanaci sesuvů (částečně hrazeno ze Státního fondu ŽP ČR).

Průměr všech obcí ve sledované periodě je pod 30 %. Jelikož je žádoucí hodnota tohoto indikátoru co nejvyšší, mají v tomto odvětví obce stále potenciál rozvoje.

Podpora nestátních neziskových organizací

Obrázek 15 Podpora NNO jednotlivých obcí části regionu Podluží v letech 2009 - 2013, Vlastní výpočty a zpracování, Zdroj: MFČR, ČSÚ

Jakým dílem obec podporuje a finančně přispívá nestátním neziskovým organizacím, z části vypovídá o jejím zájmu na rozvoji místních spolků. Do označení nestátních neziskových organizací totiž spadají například nadace, obecně prospěšné organizace či všemi oblíbené folklórní spolky. Ty většinou zajišťují kulturní a sportovní akce různého druhu a vzhledem ke své neziskové formě je jakákoliv podpora ze strany zastupitelstva vítána a ceněna.

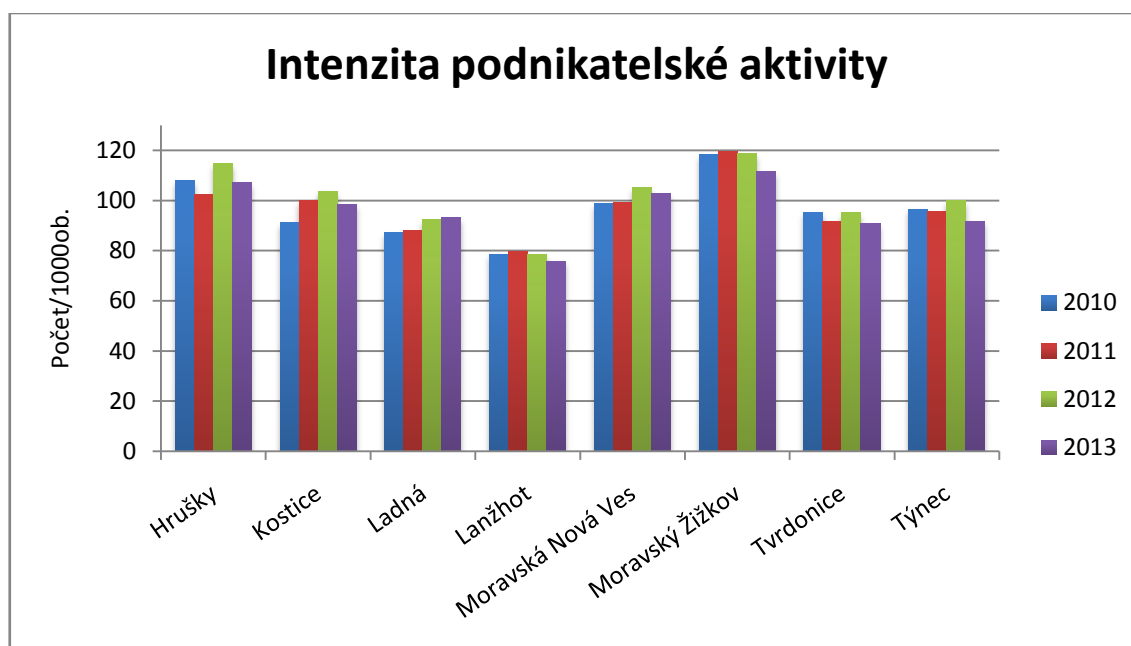
Nejvyšší míru podpory NNO, pohybující se pod hranicí 7 % z celkových výdajů, vykazuje obec Lanžhot. V každém roce sledovaného období poskytl neinvestiční finanční prostředky několika organizacím - TJ Sokol Lanžhot (nejvyšší příspěvek), Sdružení hasičů či Svazu tělesně postižených. V roce 2012 přibyla podpora turisty lákajících Koňských stezek Podluží a místního Lakrosového oddílu O. S. 300.

Nejmenší mírou se na tomto ukazateli podílí obec Kostice. Není to tím, že by tato obec vůbec nepřispívala. Je to dáno zahrnutím pouze neinvestičních dotací obecně prospěšným společnostem a občanským sdružením. Těm poskytuje obec podporu poměrně malou (průměrně 0,02 % výdajů). Obec přispívá sportovním oddílům, kynologickému klubu, rybářskému svazu i folklórním souborům, svou podporu ale vykazuje pod jinou položkou (ostatní neinvestiční transfery neziskovým a podobným organizacím), které se do tohoto ukazatele nepromítly.

Zajímavostí je, že městyš Moravská Nová Ves podporuje v rámci neziskových organizací také Hnutí Brontosaurus ze sousedních Mikulčic. Mimoto také vyšší mírou místní fotbalový klub a sdružení hasičů. Celkově podpora NNO v této obci klesá.

Základní oblastí příspěvků obcí jsou místní tělovýchovné jednoty. Podpora těchto spolků a organizací dává příležitost mládeži věnovat se ve volném čase sportu a vytváří tak zázemí pro správné dospívání a výchovu. NNO pokrývají široké spektrum služeb, od sociální problematiky, přes již zmíněnou výchovu dětí a mládeže, až po například podporu využívání informačních technologií. Obce by se měly snažit využít potenciálu, který neziskové organizace poskytují a využít je pro rozvoj společnosti na svém území.

Intenzita podnikatelské aktivity

Obrázek 16 Intenzita podnikatelské aktivity v obcích části regionu Podluží v letech 2009 - 2013, Vlastní výpočty a zpracování, Zdroj: ČSÚ

Intenzita podnikatelské aktivity vyjadřuje počet registrovaných ekonomických subjektů v obci, přepočítaný na 1000 obyvatel. V potaz byly brány pouze aktivní hospodářské subjekty uznané na základě dat z ČSÚ, ve kterých informace chyběly za rok 2009.

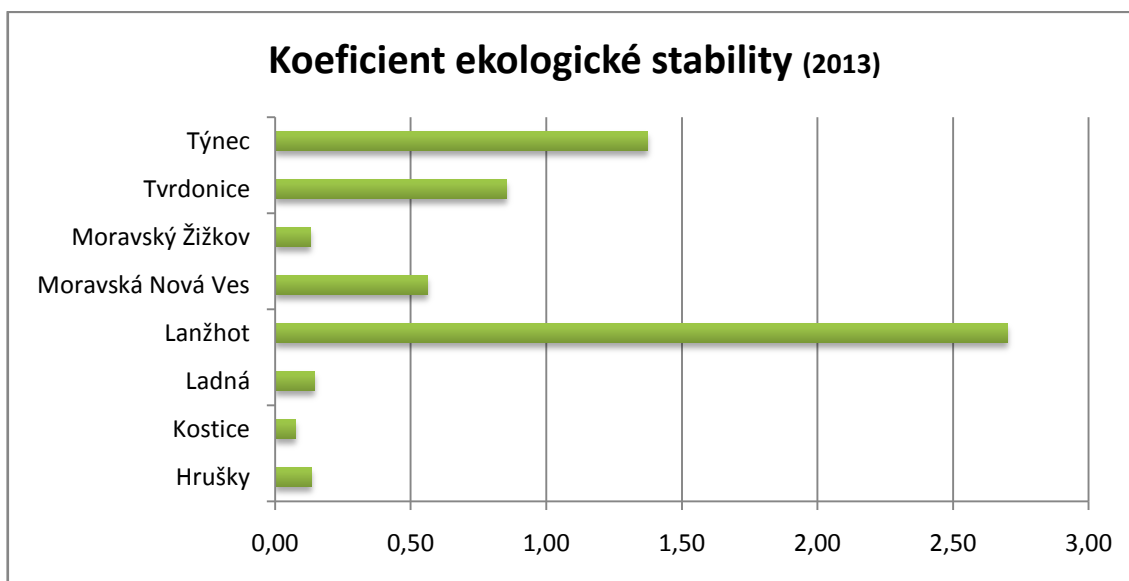
I přesto, že město Lanžhot je ve sledované skupině obcí největší, je zde nejnižší ukazatel aktivních podnikatelských subjektů, a to 76 v roce 2013. Oproti tomu, poloviční Hrušky disponují průměrně 108 registrovanými podniky na 1000 obyvatel. Počet podniků se ve sledovaném období spíše snižuje, na počátku je zde stále znatelný vliv celosvětové ekonomické krize z let 2008 až 2009. Průměrné hodnoty sledovaného regionu nejsou nijak razantně nízké, jelikož celkově za celý okres Břeclav dosahovala hodnota ve sledovaném období průměru 216 a za Jihomoravský kraj úrovně 250.

V přepočtu největší počet aktivních ekonomických subjektů se nachází v Moravském Žižkově, v průměru za čtyři sledované roky 117. Jedním z nejvýznamnějších objektů tohoto vinařského území, převážně z hlediska cestovního ruchu v obci, je netradiční domácí pivovar Moravský Žižkov s.r.o.

Počet aktivních ekonomických subjektů se v regionu zásadně nemění, závisí na úrovni hospodářství a v rámci zemědělství v delším horizontu i na klimatických podmínkách.

7.2 Environmentální oblast rozvoje

Ekologická stabilita

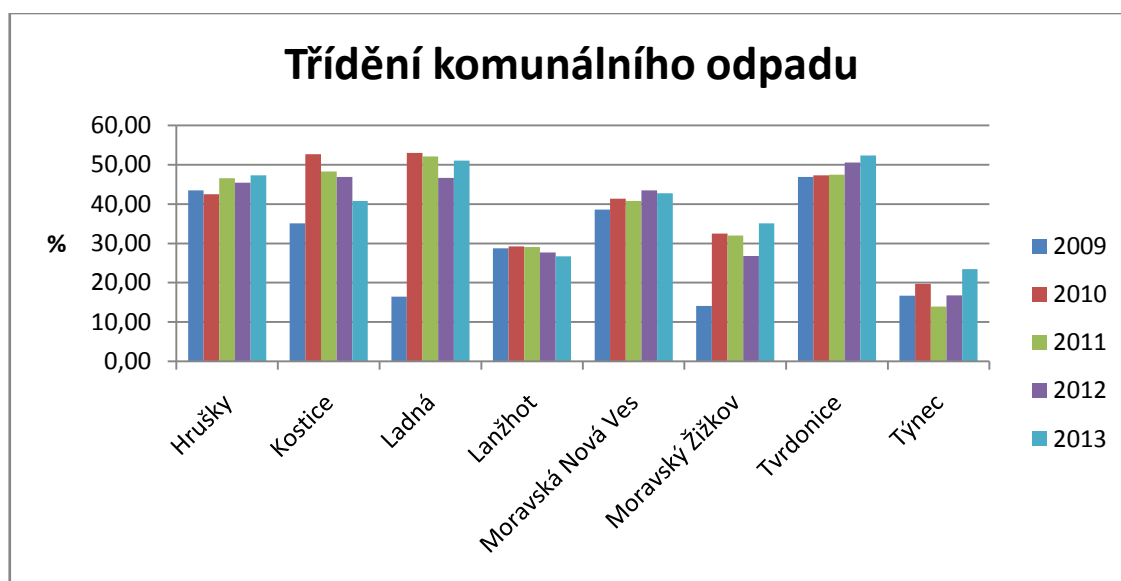

Obrázek 17 Ekologická stabilita obcí vybrané části regionu Podluží, 2013, Vlastní výpočty a zpracování, Zdroj: ČSÚ

Výsledné číslo koeficientu ekologické stability stanovuje poměr tzv. stabilních, přírodě blízkých (lesní půda, vodní plochy, trvale travní porosty, pastviny, mokřady, sady, vinice a zahrady) a nestabilních, zasažených antropogenním vlivem (orná půda, zastavěné, ostatní a chmelnice) prvků krajiny. KES patří k časově stálým a poměrně statickým ukazatelům vzhledem k využitým datům o velikosti jednotlivých ploch.

Vyvážená krajina, v níž jsou relativně v souladu dochované přírodní struktury s technickými aktivitami, se nachází v rozmezí hodnot od 1 do 3. Do této kategorie spadají ze zkoumaných obcí regionu Týnec a Lanžhot. Většina z nich je v závislosti na své velikosti intenzivně až nadprůměrně využívána, převážně zemědělskou výrobou s hodnotami koeficientu mezi 0 a 1. Převažuje zde orná půda a obce vlastní pouze malé plochy půdy lesní. Základní ekologické funkce musí být trvale nahrazovány technickými zásahy v Kosticích, pro které vyšel koeficient 0,08. Orná půda zaujímá 82% celkové plochy Kostic a spolu se zastavěnou plochou převažuje nad stabilními vinicemi či vodními plochami. Přírodě blízká krajina s mírně stabilním územím se nachází v Lanžhotě, do jehož katastru patří významnou částí rozloha nedalekých lužních lesů a lesní plocha tvoří 57% z celého území. Jižní Morava je typickým vinařským krajem a v regionu Podluží se vůbec nenachází chmelnice a převažují plochy vinic.

Třídění komunálního odpadu

Obrázek 18 Třídění komunálního odpadu v obcích vybrané části regionu Podluží, 2009 - 2013, Vlastní výpočty a zpracování, Zdroj: Evidence obcí a měst

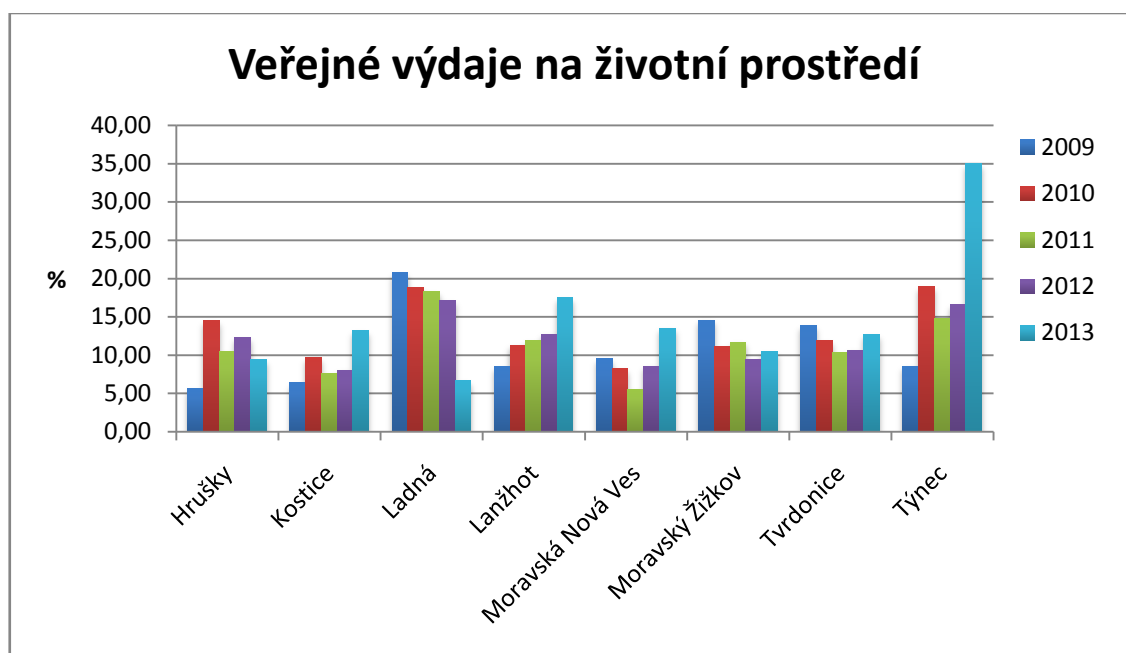
Při většině činností produkuje člověk odpady, se kterými musí dále správně nakládat. Bez dalšího zpracování bychom velmi brzo bydleli na skládkách, namísto v domech. Obce musí každoročně pro krajské úřady vyplňovat Hlášení o produkci a nakládání s odpady obsahující údaje o množství odpadu vytvořeného v daném roce. Mimo směsného komunálního odpadu jsou zde odděleny jednotlivé separované složky jako papír, plasty, sklo, železo, kompozitní obaly, baterie, pneumatiky apod. Odpady jsou v obcích vyváženy velkopavlovickou společností Hantály a.s. a Megawaste, s.r.o se sídlem v Hodoníně.

Pozitivní trend vývoje třídění odpadu je evidentní u obce Tvrdonice, kde v roce 2013 tvořila vyříděná složka 52 % z celkového množství komunálního odpadu. Nejnižší hodnoty vykazuje obec Týnec, ve které se průměrně část separovaného odpadu pohybuje kolem 18 %, z hlediska vývoje se ale hodnoty v posledních letech zvyšují. Ve čtyřech obcích ukazatel přesahuje hranici 40 %, u tří se pohybuje okolo 30 % a v obci Týnec pod 20 %. V roce 2013 dosahoval region o 4 % vyšší hodnoty, než v roce 2009.

Průměrně se za sledovaných pět let v regionu vyřídí něco málo přes 36 % z celkového objemu odpadů. Optimální hodnota tohoto ukazatele je samozřejmě co nejvyšší a je i v zájmu jednotlivých obcí, aby tuto hodnotu a celkovou osvětu o třídění podporovaly, jelikož výsledky vypovídají o potenciálním environmentálním rozvoji obce.

Veřejné výdaje na životní prostředí

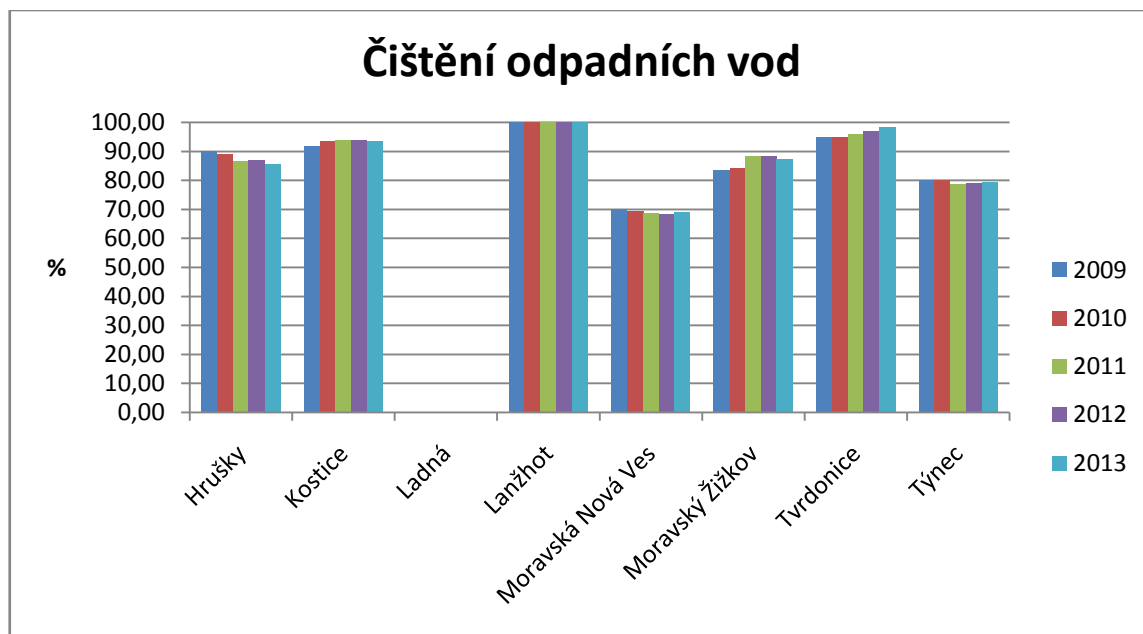
Obrázek 19 Veřejné výdaje na ŽP obcí vybrané části regionu Podluží, 2009 - 2013, Vlastní výpočty a zpracování, Zdroj: MF ČR

Ochrana a péče o životní prostředí je součástí environmentálního pilíře pro zajištění udržitelného rozvoje. Je proto žádoucí sledovat finanční podíl věnovaný této oblasti z celkových výdajů jednotlivých obcí. Ukazatel veřejných výdajů na ochranu životního prostředí je procentuálním vyjádřením finančních prostředků, vynaložených do oblastí ŽP, v rámci vodního hospodářství (odvádění a čištění odpadních vod a nakládání s kaly) a ochrany ŽP (ochrana ovzduší, nakládání s odpady, ochrana přírody a krajiny apod.).

Tento indikátor je velmi často ovlivněn jednorázovými výdaji vztahujícími se k jednotlivým složkám ŽP. Například v obci Týnec bylo v roce 2013 pořízeno multifunkční vozidlo pro doplnění služeb na sběr a svoz tříděného odpadu. Stroj byl z 95 % dotován ze Státního fondu životního prostředí, načež se do celkových 35 % výdajů na ŽP v Týnci promítla také obnova zeleně na hřbitově (dotace ve výši 75 %).

Obecně všechny sledované obce přispívají na oblast životního prostředí průměrně do 20 % celkových výdajů. Již zmíněné větší výkyvy jsou obvykle způsobeny výdaji na jednorázové akce typu revitalizace vodních toků, likvidace ekologických zátěží či sanace sesuvů, jako v Moravské Nové Vsi v roce 2013. Pravidelně odvádí obce peníze převážně do likvidace odpadů, péče o vzhled obcí a veřejné zeleně apod.

Čištění odpadních vod

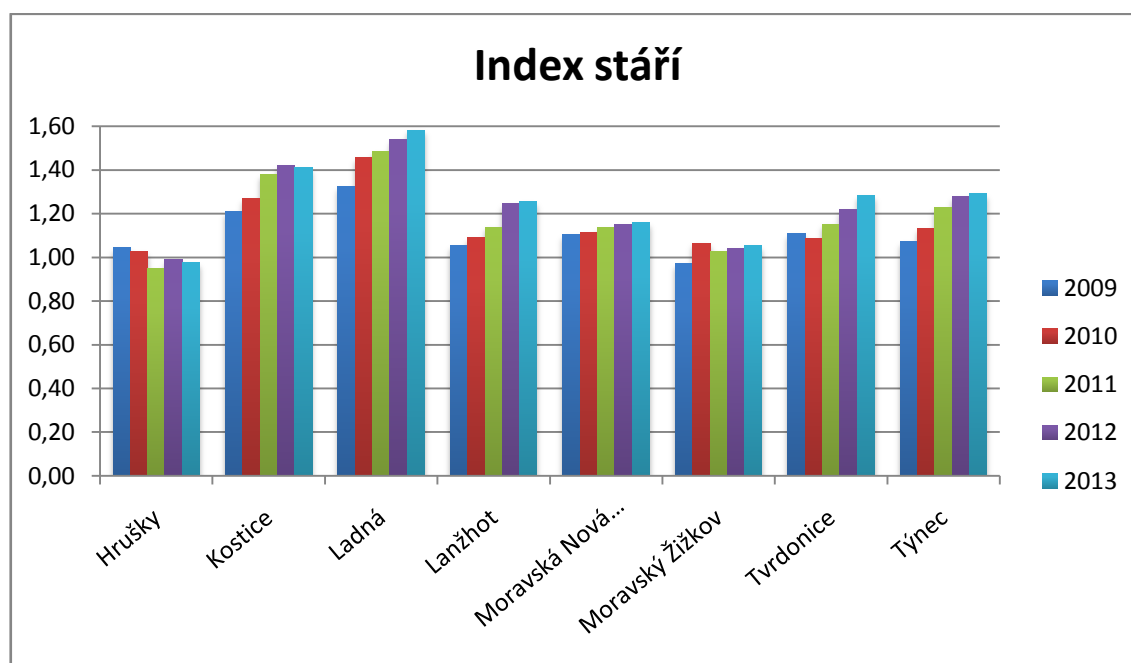
Obrázek 20 Čištění odpadních vod v obcích vybrané části regionu Podluží, 2009 - 2013, Vlastní výpočty a zpracování, Zdroj: Evidence obcí a měst

Kvalita vody je jedním ze základních ukazatelů kvality životního prostředí. Znečištění vod v lokalitě automaticky způsobuje znečištění dalších prvků životního prostředí. Vypouštění znečištěných vod do přírodního prostředí se dá efektivně zabránit vybudováním kvalitního kanalizačního systému, ideálně s napojením na čističku odpadních vod. Menším obcím dělá tato oblast obvykle problémy, jelikož vytvoření kvalitní struktury kanalizací je velmi nákladnou záležitostí. Tyto náklady se obvykle řeší sdružením obcí, jako například dobrovolné sdružení obcí Hrušky – Týnec, právě za účelem vybudování a sdílení společné čističky odpadních vod. Ideální hodnoty tohoto ukazatele 100 % dosáhlo prozatím pouze město Lanžhot. V ostatních obcích se indikátor pohybuje v rozmezí 70-90 %, přičemž obec Tvrdonice vykazuje zvyšující se trend připojení a v roce 2013 dosáhla hodnoty 98 %.

Kostice, Lanžhot, Moravská Nová Ves, Tvrdonice mají na svých katastrálních územích ČOV, do které odvádí odpadní vody pouze ze své obce. Na ČOV v obci Týnec jsou napojeny Hrušky, Moravský Žižkov je napojen na sousední ČOV Prušánky. Obec Ladná je jedinou, kde není vybudovaná kanalizační síť, odpadní vody jsou likvidovány v jímkách na vyvážení, septicích, či spadá do dešťové kanalizace s vyústěním do Ladenské strouhy. S výstavbou a následným napojením kanalizace na ČOV se počítá v horizontu dvou let.

7.3 Sociální oblast rozvoje

Index stáří

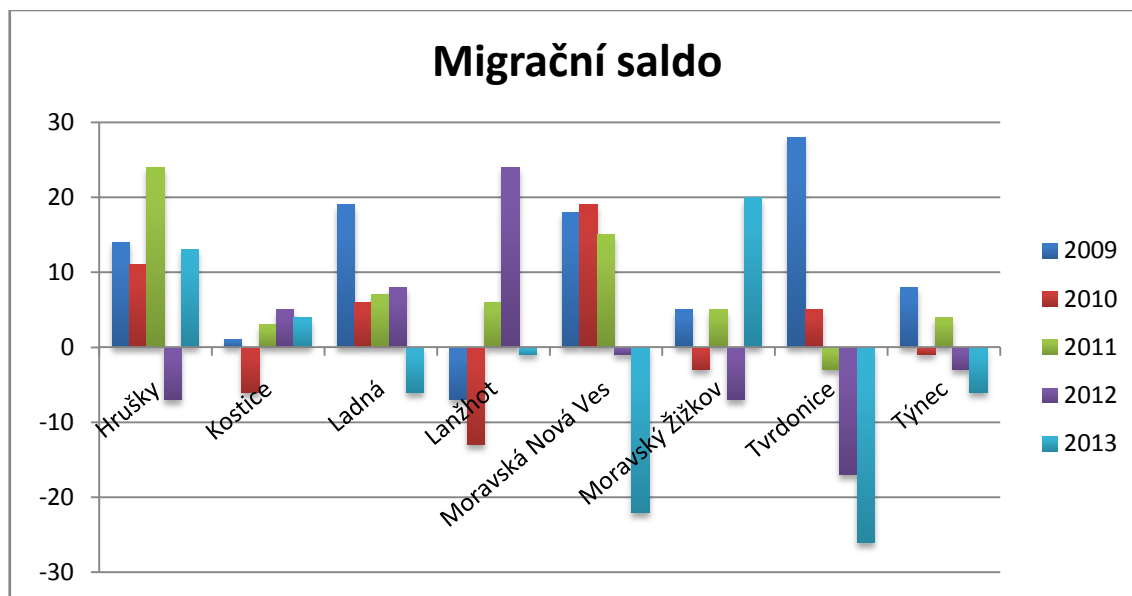
Obrázek 21 Index stáří obcí ve vybrané části regionu Podluží, 2009 – 2013, Vlastní výpočty a zpracování, Zdroj: ČSÚ

Demografické stárnutí obyvatelstva je významným sociálním jevem a také budoucím sociálním problémem. Zvláště v menších obcích, ze kterých se mladší populace stěhuje za prací do větších měst, je tato problematika důležitým bodem k řešení každého zastupitelstva. Pro vyjádření věkové struktury obyvatelstva se nejčastěji využívá index stáří. Tato charakteristika poměruje počet obyvatel ve věku 65 let a více s počtem obyvatel mladších 14 let včetně. Hodnota indexu vyšší než 1,00 vyjadřuje převažující skupinu obyvatel starších 65 let. V případě indexu menšího, než 1,00 je v obci méně starších obyvatel (65+) a převažuje skupina mladších obyvatel ve věku 0-14.

Významné stárnutí místní populace je evidentní v obci Ladná, kde se hodnota indexu dostala v roce 2013 téměř na 1,60. Pomyslně nejmladší obcí ve stejném roce jsou Hrušky s indexem 0,98. Tendence této části regionu směřují k mládnutí populace, nicméně vývoj nelze jednoznačně určit vzhledem k závislosti na ostatních indikátorech (např. migrační saldo atd.).

Z grafu je zřejmý trend stárnutí obyvatelstva téměř všech obcí. Tato tendence v současné době postihuje nejen prakticky celou Českou republiku, ale i Evropu.

Migrační saldo

Obrázek 22 Migrační saldo obcí ve vybrané části regionu Podluží, 2009 - 2013, Vlastní výpočty a zpracování, Zdroj: ČSÚ

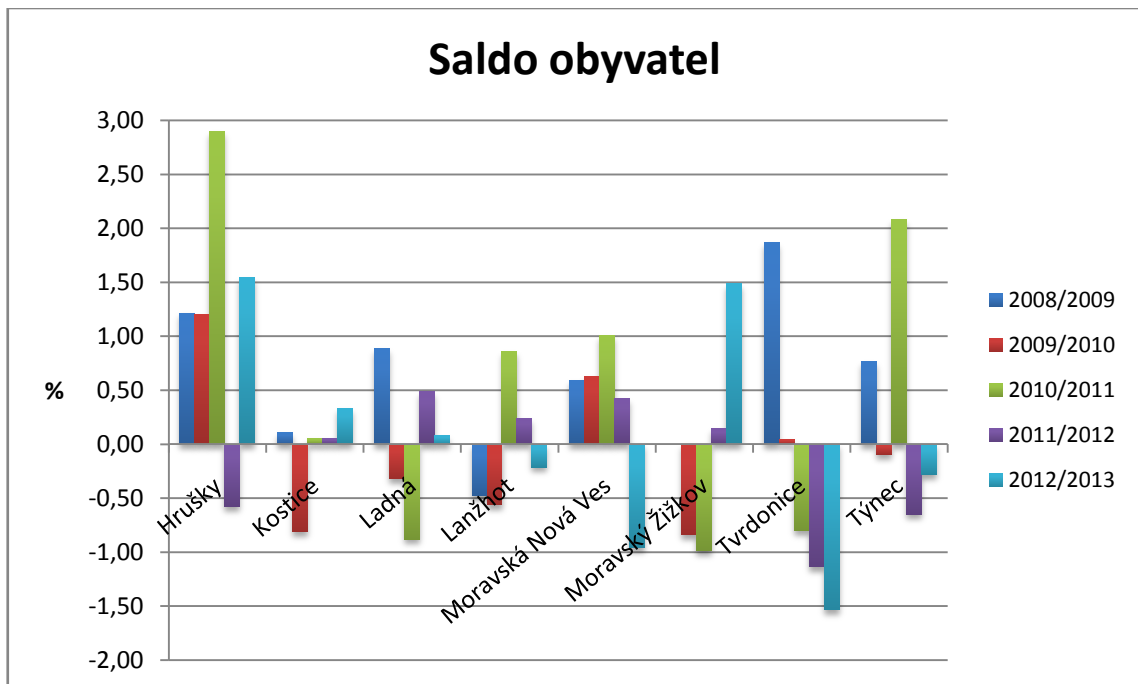
Ukazatel migračního salda sleduje míru pohybu obyvatelstva obcí, z hlediska stěhování. Je dán rozdílem počtu přistěhovalých a vystěhovalých osob za sledované období na území obce. Hodnoty vyšší než nula vyznačují převahu osob, které se přistěhovaly a naopak. Kolísavá tendence u všech obcí je obvyklým jevem sledovaného ukazatele.

Z grafu výše je patrné, že ani jedna obec nedosáhla v pěti letech ani pouze kladných, ani pouze záporných hodnot. Obecně nejhůře z hlediska vystěhování na tom jsou Tvrdonice, jelikož jako v jediné obci zde převažuje za pět let počet vystěhovalých nad počtem přistěhovalých. Naopak nejlépe si v průměru vede obec Hrušky, kam se za toto období větší počet osob přistěhoval, dohromady 55 lidí. Kolísání počtu obyvatel postihlo nejméně obec Týnec, kde průměrný rozdíl činil dva obyvatele přistěhované.

I přesto, že v obci Kostice vznikla desítka nových stavebních míst, nestěhuje se sem mnoho cizích obyvatel. Místní cítí velkou sounáležitost s obcí a nová místa pro výstavbu zajišťují pro své potomky a jejich rodiny.

Zásluhou migrace dochází také v obci Ladná spíše k přibývání obyvatel. Zanedbatelná vzdálenost od okresního města Břeclav a zároveň možnost bydlet na klidné vesnici, dělá z této obce atraktivní místo pro život. Podobně je tomu také u obcí Hrušky, Kostice, Tvrdonice a města Lanžhot.

Saldo obyvatel

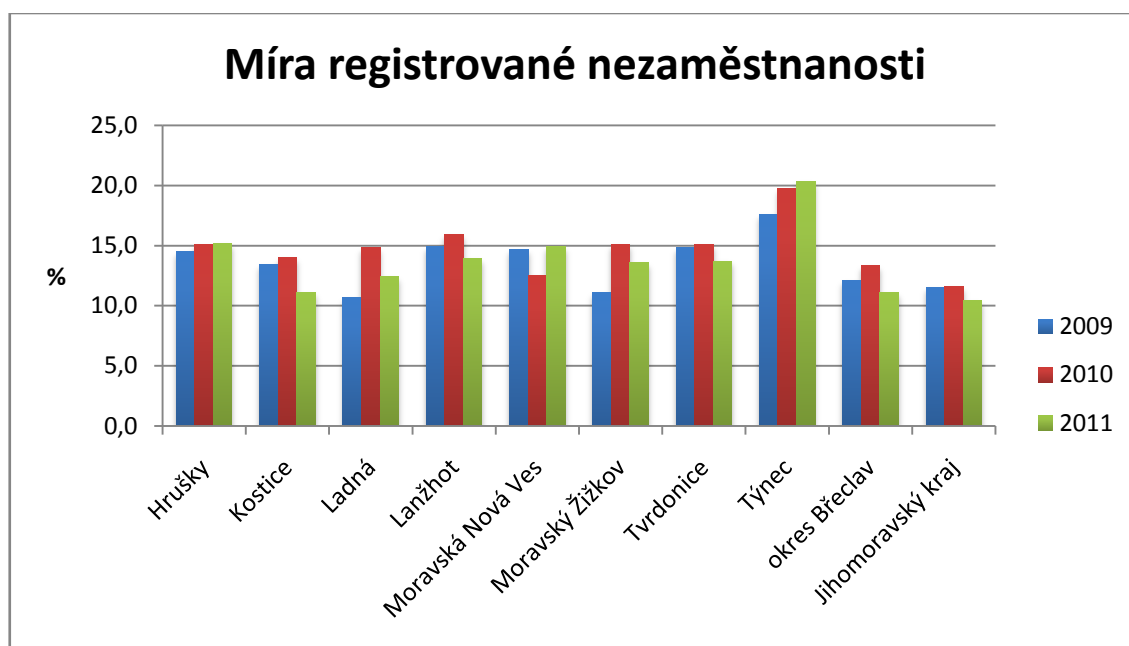
Obrázek 23 Saldo obyvatel obcí ve vybrané části regionu Podluží, 2009–2013, Vlastní výpočty a zpracování, Zdroj: ČSÚ

Indikátor salda obyvatelstva vyjadřuje nárůst nebo pokles počtu obyvatel v závislosti na přirozeném způsobu (narození a úmrtí) nebo na migraci (přistěhovalí a vystěhovalí).

Tento ukazatel je velmi proměnlivý, což je evidentní z grafu výše. Ani v jedné z obcí nedošlo pouze ke kladné či pouze k záporné změně. K nejvyššímu procentuálnímu nárůstu obyvatel došlo v obci Hrušky, kde přibyla 3 % obyvatel v roce 2011 oproti roku předešlému. Tato kladná změna byla převážně způsobena migrací, která byla v obci v roce 2011 nejvyšší. Klesající tendence, kterou vykazuje obec Tvrdonice, přesně kopíruje migrační úbytek posledních let. Oproti roku 2009 vykazuje toto území o pět let později pokles obyvatel o 3,5 %. V obci Týnec způsobil pozitivní hodnotu v letech 2010/2011 přirozený přírůstek (pouze 18 % přírůstku bylo zapříčiněno migrací) což znamená, že se zde více osob narodilo, než zemřelo.

V rozmezí pěti let vykazují obce dohromady nárůst obyvatel o 24 %, což poukazuje na trend, šířící se napříč generacemi. Mnoho lidí se stěhuje do menších obcí, aby se přiblížili přírodě, zdravějšímu prostředí a klidnějšímu životu bez ruchu města. Z většiny sledovaných obcí se do okresního města Břeclav lze dopravit za méně než 20 minut, což zdatelně zvyšuje atraktivitu těchto míst.

Míra registrované nezaměstnanosti

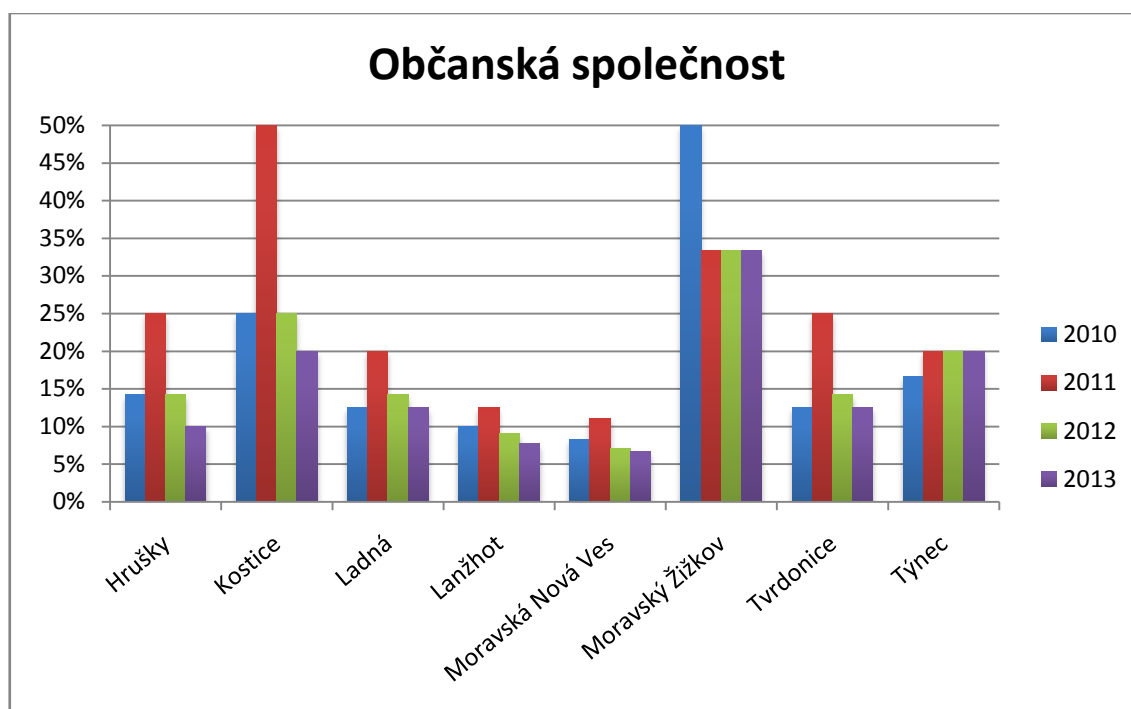
Obrázek 24 Míra registrované nezaměstnanosti obcí ve vybrané části regionu Podluží v období 2009 - 2011, Vlastní výpočty a zpracování, Zdroj: ČSÚ. ÚP. MPSV

Vzhledem k obtížnosti výpočtu míry registrované nezaměstnanosti na úrovni obcí a měst se v roce 2012 změnila metodika tvorby tohoto ukazatele a již se vyhodnocuje pouze na úrovni okresů. Proto jsou v grafu výše vyjádřeny hodnoty pouze pro roky 2009 – 2011. Jelikož je tento indikátor v současnosti velmi sledovaný a o mnohém vypovídající, data jsou snadno dostupná na webovém portále Ministerstva práce a sociálních věcí.

V letech 2009 – 2011 byla ve sledovaných obcích dohromady v průměru poměrně vysoká míra nezaměstnanosti 14,58 %, v porovnání s okresem Břeclav, který vykazoval 12,17%. V Jihomoravském kraji to v tomto období bylo 11,18 %. Ani jedna z obcí nevykazovala trvale snižující se nezaměstnanost, u obcí Hrušky a Týnec naopak postupně stoupá. Konkrétně Týnec vykazuje nejvyšší nezaměstnanost, a to v roce 2011 (20,3 %), což je ve stejném roce téměř dvojnásobek hodnoty pro Jihomoravský kraj (10,41 %).

Nejnižší průměrná hodnota míry registrované nezaměstnanosti byla zaznamenána v roce 2009 – 13,96 %. Nejvíce se o tato procenta zasadily Hrušky s celkově nejnižší hodnotou za všechna období (10,7 %). Tento indikátor je v tomto regionu ovlivněn sezónními pracemi, nicméně vysoké hodnoty musí být řešeny strategiemi a plány úřadů práce.

Index občanské společnosti

Obrázek 25 Index občanské společnosti obcí ve vybrané části regionu Podluží, 2010 - 2013, Vlastní výpočty a zpracování v procentuálním vyjádření, Zdroj: ČSÚ, Evidence obcí a měst

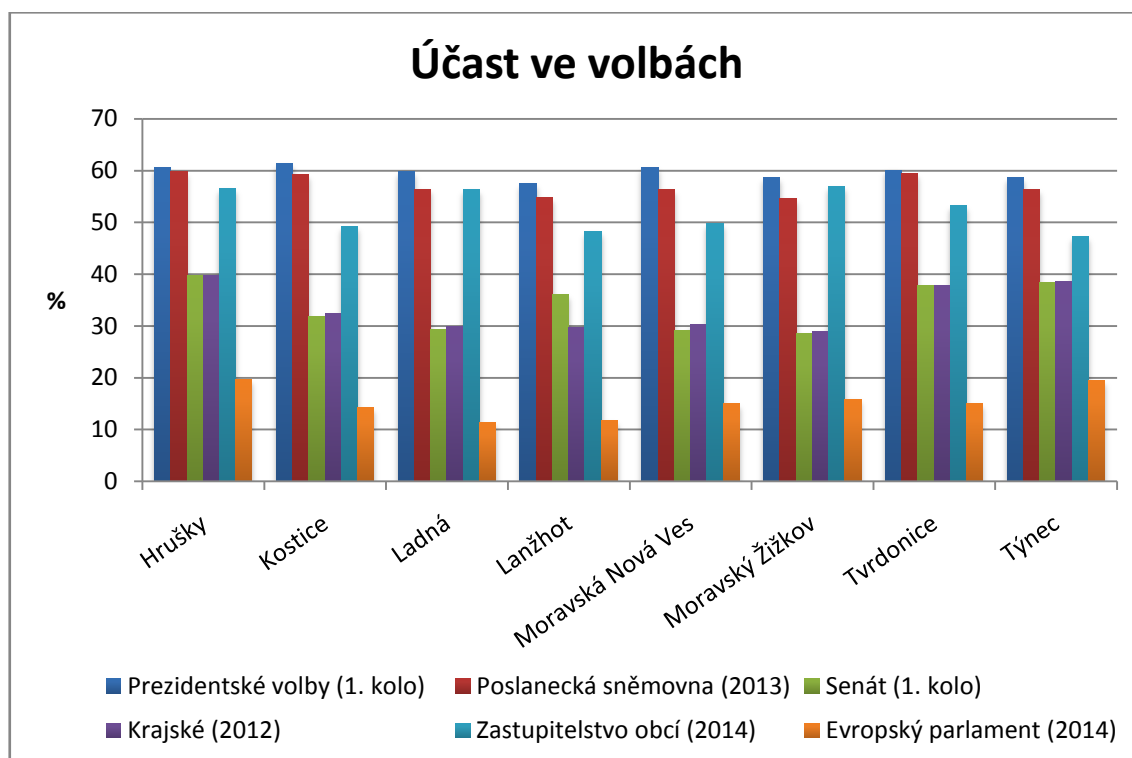
Ukazatel občanské společnosti je v této práci zaměřen na počet zjištěných aktivních NNO v obci. Předpokládá se, že čím vyšší počet neziskových organizací na jednoho obyvatele, tím vyšší je pravděpodobnost participace občana v alespoň jednom spolku. Do počtu NNO v obci byly zahrnuty církevní a náboženské společnosti, odborové svazy, obecně prospěšné společnosti, nadace či v neposlední řadě sdružení spotřebitelů. Index byl autorkou pro větší přehlednost převeden na procentuální vyjádření.

V tomto případě tedy čím nižší procentní hodnota, tím lepší výsledek a větší možnost zapojení občanů do dění v obci. Z grafu je patrné, že nejméně osob v rámci celkového počtu obyvatel připadá na jednu organizaci v městysi Moravská Nová Ves (7 %). To potvrzují i vlastní zkušenosti autorky, která byla již několikrát svědkem velmi vysoké aktivity občanů MNV v rámci obecních akcí a událostí. Pomyslně nejhorší výsledek vykazovali v letech 2010 a 2011 dvě obce, Kostice a Moravský Žižkov. Poměr obyvatel na jednu NNO zde byl padesát na padesát. Počet nevládních neziskových organizací se do roku 2013 zlepšil a z průměru všech obcí 19 % se snížil počet obyvatel na jednu NNO na 15 %.

Ukazatel je vhodné později prodiskutovat s občany a získat měkká data o potřebnosti těchto organizací. Problém může být v laxním přístupu obyvatel, stejně jako ve špatné nabídce druhů organizací. Je samozřejmě nutno vycházet z potřeb obyvatelstva. Například u seniorů, žijících v obci již dlouho se nepředpokládá aktivní podílení na demonstracích v rámci spolku ochránců přírody. Organizace vznikají na základě požadavků a předpokladů té dané obce a struktury zdejších obyvatel.

V jiných, detailnějších, modifikacích tohoto indexu se také sledují například darované obnosy neziskovým organizacím, základní lidské svobody (tisku, na informace) či tolerantnost vůči minoritám.

Účast ve volbách

Obrázek 26 Účast ve volbách v obcích vybrané části regionu Podluží, Vlastní zpracování, Zdroj: Volby.cz

Autorka pojala ukazatel účasti na volbách jako porovnání angažovanosti občanů na jednotlivých úrovních politické struktury. Pozorovala tedy všechny nejaktuálnější podstatné stupně konaných voleb od voleb prezidenta republiky po výběr zastupitelstev obcí. Na těchto datech lze porovnat ochotu obyvatel navštěvovat jednotlivé volby, a jakou váhu mají jednotlivé úrovně pro občany obcí. Konkrétně prezidentské volby

v roce 2013 vykazovaly v regionu nejvyšší průměrnou volební účast 59,64 %, což bylo více než stejná hodnota za celý okres Břeclav – 59,32 %.

Na druhém místě se v politické aktivitě občanů regionu umístily volby do Poslanecké sněmovny v roce 2013. Nejaktivnějšími obyvateli na této úrovni byly v obci Tvrdonice (59,5 %), což je nepatrně více než průměr volební účasti v celé České republice (59,48).

Další významnou událostí v obcích je možnost vybrání nového či opakovaného zvolení stávajícího zastupitelstva. V obecních volbách v roce 2014 se nejvíce zapojili občané Moravského Žižkova, kde se dostavilo 56,96 % voličů, kteří o téměř 10 % předčili průměr obyvatel celého okresu Břeclav.

V obci Týnec byla bez dvou hodnot účast pokaždé vyšší, než průměr České republiky. Tento jev lze vysvětlit mimo jiné tím, že se jedná o početně nejmenší obec sledovaného regionu. Obyvatelé menších obcí mají tendence více participovat na jednotlivých rozhodnutích a cítí větší zodpovědnost za volební právo.

Obecně nejvyšší zájem o volby je ve věkově nejmladší obci Hrušky. Průměrná volební účast za všechny uvedené (včetně druhých kol, které v grafu nejsou uvedeny) je zde 46,02 % což je o 5 % více, než je průměr sledované části regionu a také více než průměrně hodnoty za okres Břeclav. Mladí lidé mají zájem o využití možnosti volby a aktivněji se podílí na rozhodujících akcích.

Nejmenší zájem byl ve všech obcích o volby do Evropského parlamentu v loňském roce, konkrétně byla účast pouze 15,3 %, přičemž ani v rámci České republiky nešlo o významnou hodnotu – 18,2 %. Možným důvodem takto nízké účasti může být malá informovanost lidí o činnosti Evropské komise a Evropské unie vůbec. Větší zájem je o národní politiku, o které jsou každý den informováni z médií.

8 VLASTNÍ NÁVRHY A OPATŘENÍ

V následující kapitole byly výsledky jednotlivých indikátorů shrnuty do SWOT analýzy pro každou sledovanou oblast. Autorka primárně vycházela z dat a poznatků pro dílčí sledované ukazatele, ale důležitým zdrojem byly také vlastní zkušenosti, vzhledem k autorčině časté návštěvnosti tohoto regionu. V neposlední řadě jsou zde jako zdroje informací použity také územní plány, informace vycházející z osobní komunikace se zastupiteli obcí, zkušenosti místních obyvatel, informačních materiálů a prospektů obcí a regionu či data z webových stránek jednotlivých municipalit.

Na základě SWOT analýz pro ekonomickou, environmentální a sociální oblast autorka vytvořila skupinu návrhů a opatření, vycházejících převážně ze slabých stránek regionu, ale také z jednotlivých příležitostí a hrozeb. Silné stránky regionu Podluží lze samozřejmě rozvíjet a podporovat, důležité je ale předejít jednotlivým hrozbám a do budoucna snížit objem problematických oblastí.

Analýzy jednotlivých pilířů jsou okomentovány a následně jsou vytvořeny vlastní návrhy a opatření zasazené do priorit a doplněné konkrétními opatřeními.

8.1 Ekonomická oblast rozvoje

SWOT analýza

Tabulka 16 SWOT analýza ekonomické oblasti sledovaných obcí Regionu Podluží

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Nízká, klesající zadluženost obcí • Dobrá dopravní dostupnost a infrastruktura (napojení na mezinárodní trasy) • Geografická poloha – příhraniční region • Nadprůměrná kvalita zemědělského půdního fondu • Přítomnost nevyužitých budov • Výskyt nerostného bohatství (zemní plyn, lignit) • Proslulá vinařská oblast • Silná a rozšiřující se mezinárodní a přeshraniční spolupráce obcí • Vhodné podmínky pro rozvoj specifických forem turismu (agroturistika, vinařská turistika, cykloturistika) • Kvalitně zpracované webové stránky	<ul style="list-style-type: none"> • Klesající trend alokování finančních prostředků formou dotací • Nižší míra investic • Nízká podnikatelská aktivita • Přítomnost nevyužitých, opuštěných budov • Absence velkých podniků • Vyšší podíl živnostníků • Obecně nízká podpora nestátních neziskových organizací • Přetrvávající sezónnost v cestovním ruchu – nedostatečná nabídka v zimním období • Nedostatečné zázemí pro cestovní ruch
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Podpora a rozvoj podnikání • Získávání dotací a finančních prostředků • Rozvoj spolupráce obcí v rámci regionu, přeshraniční spolupráce • Vytváření podmínek pro potenciální investory • Hospodaření s půdním fondem • Využití opuštěných, zatím nevyužitých budov a areálů • Větší podpora spolkové činnosti • Rozvoj cestovního ruchu a rekreace • Prodloužení turistické sezóny • Aktualizace webových stránek	<ul style="list-style-type: none"> • Chátrání neobsazených, opuštěných budov a areálů • Neochota prodat nevyužitou nemovitost drženou v osobním vlastnictví • Špatná informovanost podnikatelů • Změna politiky státu v oblasti zemědělství • Změna legislativy v oblasti podnikání • Nedostatek financí • Levné víno ze zahraničí • Omezení komunikace mezi obcemi • Neatraktivnost regionu a odliv turistů

Zdroj: Vlastní zpracování

Podstatným rysem z hlediska ekonomické oblasti v regionu je poměrně nízká podnikatelská aktivita ve sledované části Podluží. Větší množství podnikatelských subjektů se koncentruje v blízkých větších a významnějších sídlech Břeclav a Hodonín. Charakteristika podnikatelské aktivity se velmi aktivně prolíná i se sociální oblastí této práce, jelikož díky velmi výhodné a snadné dostupnosti dvou okresních měst, mnoho lidí ze sledovaného regionu dojíždí za prací a nemusí být vedeno na úřadu práce. Průměrně je ve všech obcích pouze 98 aktivních ekonomických subjektů na 1000 obyvatel, z nichž velký podíl zauímají živnostníci. Osoby podnikající na živnostenský list obvykle nenabízejí žádné pracovní příležitosti veřejnosti, což vede k hrozbě potenciální migrace obyvatel za prací (sociální oblast). Území se nachází v příhraničním regionu, což vytváří obcím příležitost spolupráce také se zahraničními investory ze Slovenska a Rakouska.

Jelikož je obecně velmi těžké přilákat nového investora, který by vytvořil větší podnik na území regionu, obce by se měly zaměřit na podporu malých a středních podnikatelů, kteří by na tomto území s velmi kvalitní zemědělskou půdou vytvořili nové pracovní příležitosti a tím snížili vysokou míru nezaměstnanosti. Pro obor zemědělství mohou být mimo jiné využity opuštěné, ladem stojící prostory (brownfields), kterých se zde nachází několik desítek. Problém může nastat ve vyjednávání o prodeji těchto nemovitostí, které jsou z větší části drženy v osobním vlastnictví.

Významnou ekonomickou sférou je v této jihomoravské oblasti bezesporu vinařství. Nachází se zde mnoho menších vinařů, profitujících převážně z menších objemů prodeje vína. Nejčastějšími odběrateli jsou menší vinotéky a obchody v okolních městech a menším podílem turisté. Velkým rizikem pro tyto podnikatele je dovoz levného vína ze zahraničí, kterému je vzhledem k výrobním nákladům velmi těžké cenově konkurovat. Obce se musí zapojit do propagace domácích produktů, nejen z vinařské oblasti, a potenciálním návštěvníkům interpretovat výhody nákupu těchto výrobků, před stejnými produkty ze zahraničí.

Právě turisté jsou velmi významným faktorem podporujícím úroveň ekonomiky v regionu. Přestože autorka v práci nehodnotí žádný konkrétní ukazatel cestovního ruchu, začlenila body související s turismem do ekonomické části analýzy, jelikož úroveň turistické návštěvnosti regionu nemalou mírou udává také výkonnost ekonomiky.

Region Podluží má velmi pěkně zpracované webové stránky, které odkazují na jednotlivé obce, kalendář akcí, vinné sklepy spolupracující s regionem či místní akční skupinu Dolní Morava. Pod záštitou Regionu Podluží, ve spolupráci s Mikroregionem Hodonínsko, byl vytvořen Turistický průvodce Podlužím a Hodonínkem, který je mimořádně kvalitně propracován v češtině, němčině, angličtině a francouzštině. U některých obcí je potřeba aktualizovat internetové portály, převážně z hlediska cestovního ruchu, většina ale alespoň odkazuje na stránky regionu Podluží. Důležité je také zvýšení podpory místních spolků a neziskových organizací, což se silně promítá do cestovního ruchu i sociální části této práce.

Vzhledem k charakteristice regionu jsou zde velmi dobré podmínky pro rozvoj specifických forem turistiky, jako je například agroturistika či vinařská turistika. Každoročně se zde koná mnoho akcí spojených s vínem, jako otevírání sklepů na počátku sezóny, či dny otevřených sklepů, spojené s kulturním programem, v létě. Tato tematika je přitažlivá pro mnoho turistů převážně z Čech, kde je ale stále propagována poměrně malou mírou. Prezentace by měla být více směřovaná na západ naší republiky, kde se nachází velká cílová skupina, pro kterou je víno, vinařství, zemědělství a venkov stále něčím novým a zajímavým.

Přidanou hodnotou Podluží je síť cyklostezek a cyklotras, kterými je toto území protkáno. Je proto třeba se zaměřit na aktivní turisty, nejen z České republiky, kteří prahnou zároveň po sportu, kultuře i gastronomii. Velmi důležité je poukázat na kvalitu a význam místní gastronomie. Ta by mohla být stěžejní pro rozšíření výletní sezóny i o zimní měsíce, které jsou v této oblasti zatím ne příliš významné.

Vlastní návrhy a opatření

Priorita 1: Podpora podnikání a vzniku pracovních míst, zvýšení atraktivnosti pro investory a jejich podnikatelské záměry

Opatření 1.1: Vytvoření pobídek pro přilákání podnikatelských záměrů do obcí

- Propagace ekonomického potenciálu území (např. pravidelně aktualizované internetové stránky)
- Příprava dostupných, vhodných pozemků a objektů pro rozvoj podnikání (pozemky, budovy, haly, případně brownfields – řešení majetkoprávní problematiky, územních limitů)

- Rozvoj znalostí čerpání dotací a jejich maximální využití místních podnikatelů (školení, propagační materiály)
- Zajištění kvalitní technické infrastruktury

Priorita 2: Podpora rozvoje cestovního ruchu

Opatření 2.1: Zvýšení propagace a podpora pořádání kulturních akcí

- Vytvoření programu událostí na území regionu v rámci celého roku a jeho propagace
- Podpora vzdělávacích a informativních seminářů zaměřených na poskytovatele služeb v cestovním ruchu
- Zvýšení financování místních spolků aktivních v oblasti cestovního ruchu

Opatření 2.2: Podpora a zachování tradic

- Podpora spolků zaměřených na zachování a obnovu místních tradic
- Podpora a propagace lokální identity – místní potraviny, významní rodáci, kulturní akce apod.
- Rozšíření komunikace s příhraničními obcemi na Slovensku a Rakousku – společné kulturní akce zaměřené na tradice

Opatření 2.3: Služby a infrastruktura pro cestovní ruch

- Spolupráce obcí na rozšíření stávajících cyklostezek
- Rozšíření tematické turistiky (tradice, gastronomie) a nabídky specifických forem cestovního ruchu (cykloturistika, agroturistika, hipoturistika apod.)
- Zvyšování kvality lidských zdrojů v cestovním ruchu

Opatření 2.4: Zlepšení infrastruktury pro cestovní ruch

- Vytvoření orientačního turistického značení v jednotlivých obcích
- Vybudování zařízení pro každodenní rekreaci obyvatel a tím rozšíření nabídku produktu v cestovním ruchu

8.2 Environmentální oblast rozvoje

SWOT analýza

Tabulka 17 SWOT analýza environmentální oblasti sledovaných obcí Regionu Podluží

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Kvalitní životní prostředí, rozmanitost přírody • Přítomnost lužních lesů • Biosférická rezervace Dolní Morava, EVL, Ptačí oblast • 7/8 obcí napojeno na ČOV a kanalizaci • Zvyšující se počet obyvatel jednotlivých obcí napojených na ČOV • Sběrné místo či sběrný dvůr v každé obci regionu • Hustá síť kontejnerů na třídění odpadů	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatečná stabilita území • Nedostatečná protipovodňová opatření • Nedostatek srážek, sucho • Černé skládky • Vysoký podíl poddolovaného území zejména těžbou lignitu • Územní rozvoj eliminován ochranou ložisek nerostných surovin • Existence ekologických zátěží
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Zvýšení povědomí občanů o ŽP • Získávání dotací a finančních prostředků OP Životní prostředí • Čerpání dotací na vybudování ČOV v obci Ladná • Revitalizace vodních toků, úpravy ke zvýšení akumulární schopnosti území • Realizace protipovodňových opatření • Předcházení černým skládkám pomocí mobilních sběrných míst • Snižování produkce komunálního odpadu • Podpora nemotorových forem dopravy	<ul style="list-style-type: none"> • Vysušování lužních ekosystémů • Změny klimatu zvyšující riziko záplav a střety rozvojových záměrů s ochranou před povodněmi • Černé skládky a ekologické zátěže • Nedostatek financí na ochranu ŽP • Devastace ŽP v důsledku cestovního ruchu • Zvýšení automobilové dopravy (vliv na kvalitu ovzduší a hlukové zátěže)

Zdroj: Vlastní zpracování

Příroda a životní prostředí obecně ovlivňují nejen kvalitu života míst, kde žijeme, ale také naše zdraví, z ekonomického hlediska krásná příroda přitahuje návštěvníky ze všech koutů světa. Je proto nutné ji chránit a nebýt lhostejný k situacím, které nejsou v souladu s environmentální oblastí udržitelného rozvoje.

V práci byly analyzovány čtyři indikátory environmentální oblasti: koeficient ekologické stability, procento třídění komunálního odpadu, podíl veřejných výdajů obcí na životní prostředí a procento obyvatel napojených na kanalizaci s vyústěním do čističky odpadních vod.

V oblasti se nachází biosférická rezervace Dolní Morava, zasahující do katastrálních území, velmi vzácné lužní lesy v rámci evropsky významné lokality Soutok - Podluží či ptačí oblast Soutok – Tvrdonicko. Všechna tato území jsou v pravidelných intervalech monitorována Agenturou ochrany přírody a krajiny. Hlavní prioritou je tedy společná ochrana životního prostředí, i přesto, že do některých obcí tato území nezasahují. Je nutno kontrolovat dodržování platných zákonů a limitů pro tyto speciální lokality a případné porušování trestat sankcemi.

Vzhledem k vysokému podílu orné půdy a poměrně velkým zastavěným plochám na území regionu, vychází tato oblast z hodnocení KES jako málo stabilní, intenzivně využívaná kulturní krajina s výrazným uplatněním agroindustriálních prvků. V celém regionu se nachází 30 % stabilní lesní půdy, ale také 51 % půdy orné, která je nestabilní. Vzhledem k hodnotě 0,75 pro celou sledovanou oblast je potřeba se zaměřit na zvyšování či alespoň udržení ekologické stability území. Přispělo by především nenavyšování podílů urbanizovaných ploch a například vyšší podpora zalesňování.

Jak již bylo zmíněno v komentáři samotné analýzy čištění odpadních vod, kromě obce Ladná mají všechny územní celky vybudovány kanalizaci s odvodem do ČOV. Obce Kostice, Lanžhot, Moravská Nová ves a Tvrdonice vystavěly vlastní čističky ještě před začátkem zkoumaného období. Obec Hrušky je napojena na ČOV, nacházející se v obci Týnec a Moravský Žižkov je napojen na čističku v sousedních Prušánkách. Jelikož jsou kapacity sdílených ČOV dostatečné, ani jedna z obcí prozatím neuvažuje o výstavbě své vlastní. V opačném případě by bylo nutno se zaměřit na vyhledání konkrétních dotačních programů a investorů. V obci Ladná je výstavba vlastní ČOV plánována v horizontu dvou let.

Obce jsou poměrně dobře zásobeny jednotlivými kontejnery na tříděný odpad, v některých mohly dokonce rodiny získat zdarma menší kontejnery do osobního vlastnictví. Průměrně se v každém roce vytrídilo zhruba 36 % z celkového objemu komunálního odpadu, což je poměrně vysoká hodnota a je žádoucí ho zvyšovat.

Výdaje obcí na životní prostředí se ve sledovaných pěti letech pohybují ve většině obcí pod hranicí 20 % celkových výdajů. Větším výkyvem byl pouze nákup multifunkčního vozidla pro doplnění služeb na sběr a svoz tříděného odpadu. Obce by se měly zaměřit na vyšší propagaci třídění odpadu, osvětu obyvatel v souvislosti s využíváním tuhých paliv na otop, odstraňování ekologických zátěží a černých skládek. V neposlední řadě by se měl region společně zaměřit na protipovodňová opatření, která jsou v obcích stále nedostatečná a vzhledem ke zvyšování spodní vody nutná (zvyšování akumulačních schopností vodních toků, zvyšování retenční schopnosti krajiny, apod.).

Priorita 3: Kvalitní životní prostředí, zemědělství, lesnictví

Opatření 3.1: Ochrana přírody a krajiny

- Dodržování limitů daných Biosférickou rezervací, ptačí oblastí a evropsky významnou lokalitou v území
- Údržba vodních toků, zvýšení retenčních schopností
- Zvyšování využití dotačních prostředků v oblasti ochrany životního prostředí

Opatření 3.2: Snížení vypouštění znečišťujících látek do krajiny

- Dobudování chybějící kanalizace a ČOV v obci Ladná, výstavba a rozšíření sběrných dvorů, rozšíření sběrných míst, řešení potenciálu bio odpadu
- Zvýšení separace odpadů a množství odpadů ukládaného na skládkách
- Odbourání spalování odpadu v domácnostech

Opatření 3.3: Podpora zvyšování ekologické stability území

- Prezentace šetrného zemědělství mezi podniky a podpora jeho aplikace
- Sanace starých ekologických zátěží a rekultivace ploch po těžbě

Opatření 3.4: Zvýšení povědomí obyvatelstva o životním prostředí a jeho ochraně

- Posílení informovanosti občanů o efektivním třídění komunálních odpadů
- Propagace využívání ekologických paliv pro vytápění (plyn, biomasa, apod.)
- Podpora místních spolků zaměřených na ochranu životního prostředí
- Vytvoření a aplikace výukových programů v mateřských a základních škol v obcích

8.3 Sociální oblast rozvoje

SWOT analýza

Tabulka 18 SWOT analýza sociální oblasti sledovaných obcí Regionu Podluží

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Pozitivní migrační saldo většiny obcí • Lidský potenciál • Dobrá dostupnost dojížděky za prací do okresního a dalších měst • Fungující integrovaný autobusový systém mezi obcemi a městy • Kulturní dědictví, folklor, tradice • Silný vztah obyvatel k obcím a k Podluží • Zájmové organizace a spolková činnost, široká nabídka volnočasových aktivit • Stabilizovaná síť a kvalita škol • Dobrá dostupnost SŠ v Břeclavi • Relativně dobrá dostupnost vysokých škol v Brně • Dostatečné vybavení regionu službami každodenních potřeb • Nadprůměrná volební účast	<ul style="list-style-type: none"> • Záporný přirozený přírůstek ve většině obcí • Vysoká míra nezaměstnanosti • Rostoucí míra nezaměstnanosti v celém regionu • Nedostatek pracovních příležitostí • Nízká míra zapojení místních spolků do cestovního ruchu • Nedostatečné zázemí pro kulturní a volnočasové aktivity • Nižší koncentrace komerčních služeb v obcích regionu (bankomaty, finanční služby apod.) • Vztahy mezi lidmi v některých obcích
Příležitosti	Hrozby
<ul style="list-style-type: none"> • Rekvalifikace nezaměstnaných • Podpora porodnosti • Podpora a rozvoj služeb pro seniory • Větší finanční podpora spolkové činnosti v obcích • Integrace a motivace občanů, využití lidského potenciálu • Rozvoj a udržení folklorních tradic • Využití volných prostor ve školách k zájmově vzdělávacím činnostem (např. aktivity seniorů apod.)	<ul style="list-style-type: none"> • Odchod mladých lidí za pracovními příležitostmi do jiných lokalit • Pokles počtu obyvatel • Stárnutí populace • Potřeba vyššího sociálního zázemí v důsledku stárnutí populace • Nízká komunitní aktivita obyvatel • Nezájem obcí o dění v regionu • Zánik tradiční kultury • Nedostatečný zájem obyvatel o místní tradiční spolky

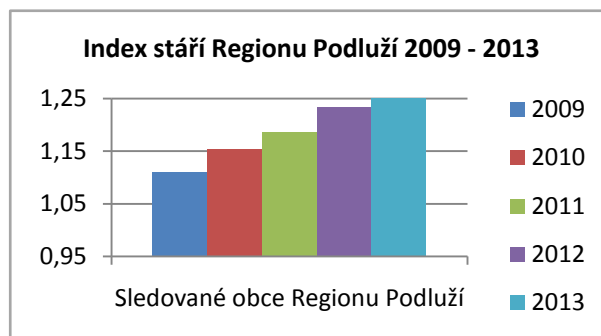
Zdroj: Vlastní zpracování

Sociální část práce analyzovala následujících šest indikátorů v osmi obcích Regionu Podluží: Index stáří, migrační saldo, saldo obyvatel, míru registrované nezaměstnanosti, index občanské společnosti a účast ve volbách.

Pozitivní zprávou je kladné průměrné migrační saldo za region v období 2009-2013. Více lidí se do této oblasti v pěti letech tedy přistěhovalo, než vystěhovalo. Při detailním pohledu už ale data nevyovídají o tolik slibné situaci. Od roku 2009, kdy se do každé obce průměrně přistěhovalo téměř 11 osob (86 celkem v Regionu Podluží), se tato hodnota rapidně snižuje. V roce 2012 se již počet přistěhovalých téměř vyrovnal počtu vystěhovalých a v posledním sledovaném roce se z celého regionu vystěhovalo celkem 24 osob.

Z těchto údajů plyne stálá hrozba odchodu mladých lidí za pracovními příležitostmi do jiných lokalit. Je nutno tento negativní jev podpořit pobídkami a podporou života v obci. Na migrační změny také navazuje záporný přirozený přírůstek obyvatel ve většině sledovaných obcí, vypočtený ze salda obyvatel a porovnaný se změnami migračními. V pěti obcích z osmi došlo ve sledovaném období k více úmrtí, než narození a spolu s odlivem obyvatelstva v rámci stěhování hrozí obcím postupné snižování populace.

Úzce spojen s tímto jevem je také index stáří, který vypovídá o zvyšujícím se počtu obyvatel starších 65 let v poměru dětí ve věkovém rozmezí 0-14 let. Díky stále vyššímu počtu starších obyvatel v regionu je důležité se zaměřit na tuto oblast a zajišťovat více akcí pro seniory, podporovat dobrovolné spolky zaměřené tímto směrem, atd.

Obrázek 27 Index stáří sledovaných obcí Regionu Podluží v letech 2009-2013, Zdroj: ČSÚ, Vlastní zpracování

V Regionu Podluží jsou dobře zajištěny lékařské služby, ve všech obcích, kromě Ladné a Týnce, je praktický lékař, občané dále mohou využívat lékařských služeb, které jsou koncentrovány v blízké Břeclavi a v Hodoníně, kde se nachází Nemocnice Břeclav a Nemocnice TGM Hodonín, příspěvková organizace. Dům s pečovatelskou službou se nachází v Kosticích, Moravské Nové Vsi či Lanžhotě.

Jelikož se region nachází v oblasti s velmi kvalitními přírodními podmínkami, je možno ho prezentovat jako dobré místo pro mladé rodiny s dětmi a tomuto přizpůsobit obecní infrastrukturu. Slabším místem regionu je počet míst pro volnočasovou aktivitu, kde mají obce stále potenciál rozvoje. Je nutno rozšířit systém dětských hřišť, nových možností sportovního vyžití, parků, apod. Také například podporou porodnosti, vytvořením kvalitního a odpovídajícího zázemí pro nastávající maminky, nabídka kurzů a společných akcí může být pozitivním podnětem k výchově dětí na území regionu. Základní školy se nachází ve všech obcích, s výjimkou Kostic, kde obyvatelé sdílí toto zařízení s přilehlými Tvrdonicemi. Dále zdůraznění dobré dostupnosti dětí do škol, ať již středních či vysokých může ovlivnit rozhodování mladých rodin.

Znakem podpory volnočasových, sportovních a kulturních aktivit pro všechny generace i rodiny s dětmi je finanční podpora místních spolků a neziskových organizací ze strany obce, která je, jak již bylo zmíněno v ekonomické části, nedostatečná. V okamžiku, kdy obyvatelé pocítí podporu z institucionální úrovně v obcích, budou přistupovat k dění v obci aktivněji a kladněji. Větší aktivita nepřímo znamená zvýšení počtu NNO, čímž by se mohl zapojit větší počet obyvatel do různých oblastí. O určité sounáležitosti vypovídá vysoká účast ve volbách. Obyvatelům záleží na kvalitě vedení obce, na to, kdo bude v čele zastupitelstev a kdo bude rozhodovat o dění v obci. Místní spolky také mohou aktivně dopomoci ke zlepšení vztahů mezi znesvářenými obyvateli některých obcí.

Sociální část je velmi propojena s oblastí ekonomickou, převážně v rámci ohledu zaměstnanosti. Ve srovnání s okresem Břeclav, je za tři sledované roky stále vysoká míra nezaměstnanosti. Výhodou je velmi dobrá dopravní dostupnost, zajištěná integrovaným autobusovým systémem mezi obcemi a okresními městy, kdy je i v rámci železniční dopravy možnost se z obcí bez automobilu dopravit i do Brna do jedné hodiny. Díky kvalitní dopravě a celkové poloze regionu se obyvatelé poměrně snadno dostanou i do sousedního Rakouska či Slovenska, což o to více otvírá možnost získání pracovní nabídky.

Vlastní návrhy a opatření

Priorita 4: Zvýšení kvality života

Opatření 4.1: Zajištění vyšší kvality života a zvýšení občanské vybavenosti

- Vybudování zázemí pro rodiny s dětmi (dětská hřiště)
- Rekonstrukce a vybudování zázemí pro volnočasové aktivity (kultura, sport)
- Úprava parků a rozšíření výsadby veřejné zeleně
- Podpora trávení volného času pro seniory
- Zajištění lékařského zázemí ve všech obcích
- Podpořit výskyt alespoň jednoho bankomatu v každé obci

Opatření 4.2: Podpora komunitní sounáležitosti a komunikace s veřejností

- Vybudování a modernizace komunitních center
- Pořádání pravidelných setkání, diskuzí s občany, místními podnikateli, spolky a institucemi
- Pravidelné sledování a hodnocení požadavků a potřeb občanů

Opatření 4.3: Rozvoj činností místních spolků

- Zvýšení podpory místních spolků a zakládání nových odrážejících zájmy občanů
- Propagace spolků mezi mládeží a podpora jednotlivých aktivit mládeže ve společenském životě
- Podpora sdružení věnující se seniorům

Priorita 5: Podpora zaměstnanosti a zkvalitnění lidských zdrojů v regionu

Opatření 5.1: Snížení míry nezaměstnanosti a vytvoření nových pracovních míst

- Podpora podnikatelů vytvářejících pracovní místa
- Zvýšení potenciálu lidských zdrojů pomocí rekvalifikačních a jiných kurzů
- Podpora setkávání podnikatelů z jednoho oboru

9 DISKUZE

Autorka v rámci diskuze hodnotí a porovnává analýzu Regionu Podluží s podobně zaměřenými pracemi studentek Mendelovy univerzity. V těchto závěrečných pracích byla použita stejná metodika, v níž se shoduje část indikátorů a je možnost s nimi porovnat výsledné hodnoty.

První vybranou studií je *Hodnocení udržitelného rozvoje ČR na regionální a místní úrovni*, obhájené autorkou Bc. Alenou Janovskou v roce 2013. Pro autorku je zajímavé srovnat jednotlivé indikátory převážně s hodnotami pro celé území České republiky. Janovská (2013) si pro komparaci úrovně trvale udržitelného rozvoje ČR, pro kterou individuálně zpracovala jednotlivé ukazatele, vybrala jako zástupce regionální úrovně ORP Nový Jičín a místní úrovně obec Bernartice nad Odrou. Indikátory v této studii byly rovněž rozděleny do tří oblastí korespondující se třemi pilíři udržitelného rozvoje. Ve třech letech (2001, 2006 a 2011) hodnotila v rámci ekonomické oblasti úroveň následujících ukazatelů:

- Dluhová služba, Dokončené byty na 1000 obyvatel, Intenzita podnikatelské aktivity, Registrovaná míra nezaměstnanosti a registrovaná míra dlouhodobé nezaměstnanosti.

Environmentální pilíř obsahuje následující indikátory:

- Veřejné výdaje na ŽP, Koefficient ekologické stability, Udržitelné využití území, Čištění odpadních vod a Plynofikace obce.

Oddíl práce zaměřený na sociální pilíř byl zaměřen na ukazatele níže:

- Hrubá míra přirozeného přírůstku, Saldo obyvatel, Index stáří, Podíl obyvatel s VŠ vzděláním a Podpora NNO.

Na závěr své práce autorka navrhla a na zvolené množině územních jednotek vyhodnotila kompozitní indikátor udržitelného rozvoje a stejný indikátor pro ekonomický, environmentální i sociální pilíř rozvoje.

Z důvodu komparace zájmového území i na regionální úrovni, byla pro srovnání vybrána také závěrečná práce Terezy Holíkové z roku 2014. Ta hodnotí úroveň udržitelného rozvoje mikroregionu DSO Podýjí. V této poměrně turistické oblasti

nedaleko Znojma se nacházejí spíše menší obce, které autorka také hodnotila v rámci tří pilířů udržitelného rozvoje. Sociální oblast je v práci hodnocena šesti indikátory: Podíl stárnoucí populace, Podíl mladé populace, Saldo obyvatel, Počet dokončených bytů, Účast v komunálních volbách a Žádosti o státní sociální podporu. Ekonomickou oblast klasifikuje pomocí počtu ekonomických subjektů, dluhové služby, mimorozpočtových finančních prostředků, míry registrované nezaměstnanosti a podpory NNO. V poslední ekologické části sleduje Produkci komunálního odpadu, Podíl vytríděných složek komunálního odpadu, Čištění odpadních vod a Výdaje na ochranu ŽP.

Obě autorky využily jako zdroj výběru hodnocených ukazatelů Sadu indikátorů rozvoje pro malé obce od Hřebíka a Třebického (2007) a Burzu indikátorů udržitelného rozvoje na místní úrovni od neziskové organizace TIMUR, volně dostupné na webových stránkách spolku. Každá práce obsahuje upravenou verzi jednotlivých ukazatelů, v závislosti na potřebách a charakteristice zvoleného území. Data pro jednotlivé výpočty jsou převážně dostupná na stránkách ČSÚ, Ministerstva financí apod., jde tedy o srovnatelnou váhu výsledných hodnot, ze kterých je možno odvodit rozdíly jednotlivých oblastí udržitelného rozvoje v různých regionech. Na základě srovnání těchto objektivních výsledků je možno vytvořit jednotlivé vize a cíle vybraného regionu, priority, opatření a aktivity potřebné k rychlejšímu vývoji dané lokality v jednotlivých oblastech udržitelného rozvoje.

V následující tabulce je srovnáno pět ukazatelů, které shodně analyzovaly všechny tři autorky. Jelikož Janovská (2013) hodnotila pouze tři konkrétní roky, byl vybrán rok 2011 jako jediný odpovídající všem studiím.

Tabulka 19 Srovnání výsledků Regionu Podluží, DSO Podyjí a České republiky pro rok 2011

Indikátor	Region Podluží	DSO Podyjí	ČR
Dluhová služba (%)	7,76	10,27	13,07
Míra registrované nezaměstnanosti (%)	14,39	20,40	13,86
Veřejné výdaje na ŽP (%)	11,33	12,47	5,47
Čištění odpadních vod (%)	76,53	69,29	50,97
Saldo obyvatel (%)	0,53	-1,17	-0,26

Zdroj: Holíková (2014), Janovská (2013), Vlastní zpracování

Z tabulky 11 můžeme jasně sledovat, jaká byla v roce 2011 situace v ČR a zároveň jednotlivé hodnoty pro dva menší regiony. Region Podluží má nižší úroveň dluhové služby, než DSO Podyjí. Znamená to, že zde obce musely vydat nižší podíl výdajů na splacení jednotlivých závazků vůči věřitelům, nicméně se obě území pohybují

podprůměrem všech obcí v České republice. Vzhledem k charakteristice regionů je zde vyšší nezaměstnanost, než je celorepublikový průměr. Na životní prostředí vynakládají oba regiony kolem 12 % z celkové sumy výdajů, což je dvojnásobně více, než je průměr v republice. Z hlediska čištění odpadních vod je na tom Region Podluží nejlépe ze srovnaných oblastí. I přesto, že v jedné obci ČOV není vybudována, předčí DSO Podyjí o více než 7 % a průměr ČR dokonce o čtvrtinu.

Region Podluží také v roce 2011 převýšil DSO Podyjí a ČR v indikátoru nárůstu/poklesu populace v obcích. V tomto roce se zde počet obyvatel zvýšil o půl procenta, kdežto i v DSO Podyjí i v průměru všech obcí ČR došlo k poklesu.

Velmi zajímavé je srovnání ukazatele úrovně využití dotací v rámci jednotlivých regionů v tabulce 12 (nevypracováno pro ČR).

Tabulka 20 Úroveň dotací na 1 obyvatele v DSO Podyjí a sledovaných obcích Regionu Podluží, 2012

Region Podluží	DSO Podyjí
617 Kč	6 242 Kč

Zdroj: Holíková (2014), Vlastní zpracování

Jelikož většina obcí ve zkoumaném DSO Podyjí měla velmi nízký počet obyvatel a přesto byly velmi úspěšně v získávání mimorozpočtových finančních prostředků, průměrná hodnota ukazatele v tomto regionu je tisíckrát vyšší než v regionu Podluží. Jak uvádí Holíková (2014) ve své práci, jedna z obcí získala v tomto roce téměř 4 milionovou dotaci. Vzhledem k průměrnému počtu obyvatel 377 je výsledná přepočtená hodnota velmi vysoká. V Regionu Podluží získala nejvyšší dotaci v hodnotě cca 3,6 milionu v tomto roce obec Moravský Žižkov s počtem obyvatel 1414. Obecně lze ale říci, že území spadající do DSO Podyjí jsou aktivnější v získávání dotací, než Region Podluží. Tato skutečnost ale může být také způsobena větší potřebou úprav obcí Podyjí, z čehož by vyplynula vyšší úroveň rozvoje v obcích na Podluží.

10 ZÁVĚR

Diplomová práce byla zaměřena na hodnocení stavu udržitelného rozvoje v osmi obcích Regionu Podluží, spadajících do okresu Břeclav.

V první části se autorka zabývala teoretických základem problematiky udržitelného a regionálního rozvoje. Pozornost byla zprvu věnována charakteristice ekonomického, environmentálního i sociálního pilíře udržitelného rozvoje, doplněné o vývoj koncepce udržitelného rozvoje na globální, evropské, státní i místní úrovni. Podstatná část literární rešerše je zaměřena na metodiku hodnocení udržitelného rozvoje, které obvykle probíhá pomocí specifických indikátorů a indikátorových sad. Pojem indikátor je v prvním oddílu vysvětlen a doplněn o jeho historický vývoj a jednotlivé typy. Autorka zde uvádí také konkrétní příklady ukazatelů a jejich sad, pro snadnější porozumění a pochopení podstaty hodnocení udržitelného rozvoje. Metodika práce, nacházející se v poslední části teoretického oddílu, popisuje postup zvolený při vypracování této studie. Dále jsou zde definovány jednotlivé, autorkou vybrané indikátory, vycházející z indikátorové sady pro hodnocení malých obcí od neziskové organizace TIMUR a z Manuálu zpracování a využití sady indikátorů rozvoje pro malé obce od Hřebíka a Třebického.

Praktická část této práce zahrnuje základní analýzu a charakteristiku Regionu Podluží a sledované oblasti osmi obcí. Klíčovou je samotný výpočet vybraných indikátorů pro jednotlivé obce pro období 2009-2013 a především výsledková část, ve které jsou jednotlivé obce srovnány v grafickém vyjádření. Důvody dílčích jevů, plynoucích z grafů jsou autorkou okomentovány.

První indikátorová sada byla zaměřena na ekonomický pilíř rozvoje regionu. Autorka zde analyzovala částku mimorozpočtových finančních prostředků na obyvatele, dluhovou službu, míru investic, podporu nestátních neziskových organizací a intenzitu podnikatelské aktivity. Ve srovnání dalšími dvěma oblastmi se ekonomická jeví jako nejproblematictější. Z hlediska získávání dotací na podporu rozvoje obce se všechny obce nachází pod průměrem kraje. To vypovídá převážně o neochotě či neschopnosti obcí si zažádat o finanční prostředky z jiných zdrojů, jelikož průměrná míra investic vybraného regionu za sledované období pěti let je přibližně 30 %. Tato hodnota je průměrná, nikoliv nízká, ale rozhodně je zde prostor pro zlepšení. Pozitivní stránkou je hodnota celkové dluhové služby regionu, která koresponduje s mírou investic, a obce se tedy nepouštějí

do nadměrného půjčování se závazkem následných úroků a investice zvládají dostatečně pokrývat z vlastních zdrojů. V porovnání s hodnotami Jihomoravského kraje na tom region není špatně z hlediska počtu aktivních podnikatelských subjektů na obyvatele. Tento počet se v čase příliš nemění a závisí na úrovni hospodářství a klimatických podmínkách. Indikátor podpory nestátních neziskových organizací, prolínající se i do sociální oblasti, vypovídá o zájmu obcí na rozvoji místních spolků a tím i celého území. Dotace do této sféry je nutno zvýšit u všech obcí, průměrně se v regionu věnují pouze necelá 2 % místním neziskovým organizacím.

Environmentální část analýzy byla zaměřena na následující čtyři indikátory: ekologická stabilita, třídění komunálního odpadu, veřejné výdaje na životní prostředí a čištění odpadních vod. Sledovaná oblast byla vyhodnocena jako málo stabilní, intenzivně využívaná kulturní krajina. I přesto, že území pokrývá 30 % lesní půdy, příčinou poměrně negativního výsledku je podíl nestabilní orné půdy, která zabírá 51 % z celkové plochy regionu. Nenavyšování podílů urbanizovaných ploch a vyšší podpora zalesňování jsou možná opatření ke zvýšení stávající situace. Sledovaný region je na tom poměrně dobře z hlediska třídění odpadů. Podíl separované složky dosáhl za pět let v průměru 36 % z celkového objemu komunálního odpadu, obec Tvrdonice dokonce v roce 2013 dosáhla hodnoty 52 %. V porovnání roku 2013 s rokem 2009 se hodnota třídění odpadu zvýšila o 4 %. Všechny území celky s výjimkou obce Ladná jsou vybaveny vlastní kanalizací a jsou odvedeny do koncových čističek odpadních vod. Stávající zastupitelstvo obce Ladná již zahrnuje výstavbu vlastní ČOV do obecních plánů v rámci následujících dvou let. Všechny obce každoročně odvádí část finančních prostředků na oblast životního prostředí, většinou do pravidelných a nutných činností jako je likvidace odpadů či péče o vzhled obcí a veřejné zeleně. Hodnoty se za pět sledovaných let pohybují pod hranicí 20 % z celkových výdajů, vyšší výdaje byly zapříčiněny jednorázovými akcemi a investicemi.

Poslední část věnovaná sociální oblasti rozvoje obsahovala analýzu pěti indikátorů: indexu stáří, migračního salda, salda obyvatel, míry registrované nezaměstnanosti, indexu občanské společnosti a účasti ve volbách. Index stáří se ve sledovaném regionu zvyšuje každým rokem o hodnotu téměř 0,1, což znamená zvýšení počtu obyvatel starších 65 let vůči skupině dětí ve věkovém rozmezí 0 – 14 let každoročně o 10 %. Z tohoto jevu vyplývají zvyšující se nároky na lékařské a pečovatelské služby. Potenciál zlepšení stávající situace vidí autorka ve zvýšení migračního přírůstku, v rámci přilákání

mladých rodin do jednotlivých obcí. Migrační saldo za pět sledovaných let dosáhlo v regionu kladných hodnot, vývoj tohoto indikátoru má ale postupně klesající tendenci. Je proto nutno se zaměřit na podporu propagace regionu jako místa pro bydlení a život. Jistá naléhavost vyplývá také ze záporného přirozeného přírůstku obyvatel, což znamená, že ve sledovaném období došlo k více úmrtí, než narození. Je potřeba zdůraznit pozitivní stránky bydlení v menších obcích, přičemž je nutno podtrhnout dobrou dostupnost okresních měst a kvalitního zázemí. Z výsledků aktivní účasti ve volbách je patrné, že obyvatelům obcí není jejich území lhostejné a jsou ochotni se účastnit na rozhodování o vedení obce. Pokud bude zastupitelstvo evidentně podporovat místní spolky, je zde pravděpodobnost, že se zvýší jejich počet a obyvatelé budou mít větší rozptyl pro výběr svých aktivit. Index občanské společnosti poukázal na poměrně dobré podmínky, kdy na jednu neziskovou organizaci připadlo 19 % celkového počtu obyvatel. Žádoucí je co nejnižší podíl obyvatelstva na jednu nestátní neziskovou organizaci, z čehož pro obyvatele plyne větší možnost výběru činnosti v rámci obce. Negativní stránkou sociální oblasti je bezpochyby zvyšující se míra nezaměstnanosti v období 2009-2011. Míra nezaměstnanosti dosahovala v regionu průměru téměř 15 %, což je o více než 2 % více než v okrese Břeclav a o více než 3 % v Jihomoravském kraji za stejné období. Z těchto hodnot vyplývá potřeba podpory stávajících i potenciálních zaměstnavatelů. Pro následující dva roky nebyly hodnoty pro jednotlivé obce dostupné, jelikož v rámci zjednodušení administrativy byl výpočet změněn a pro místní celky se nevyjadřoval.

Ze získaných výsledků autorka vytvořila SWOT analýzu pro každou zkoumanou oblast udržitelného rozvoje Regionu Podluží. Na jejich základě byly vytvořeny vlastní návrhy a opatření, které mohou zvýšit potenciál udržitelného rozvoje tohoto území. Využitelnost výsledků této práce vidí autorka především v aktualizaci stávajícího strategického dokumentu, jehož tvorba byla pozastavena u období 2005-2010. Region úzce spolupracuje s MAS Dolní Morava a z části za své bere aktualizovanou strategii tohoto celku.

Je ale potřeba opět vytvořit vlastní dokument, zaměřený pouze na obce regionu, případně celky spadající pouze do okresu Břeclav. Data z této práce mohou zástupci Regionu Podluží využít pro inspiraci, doplnění a rozšíření strategie.

11 ZDROJE

ANDRESKA, Jan. *Trvale udržitelný rozvoj*. Praha: Národní zemědělské muzeum, 2010, 167 s. Prameny a studie (Národní zemědělské muzeum). ISBN 978-80-86874-27-2.

ČESKÁ REPUBLIKA: *Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů*. In Sbíрка zákonů. 1992.

ČESKÁ REPUBLIKA: *Zákon č. 244/1992 Sb., o posuzování vlivů na životní prostředí, ve znění pozdějších předpisů*. In Sbíрка zákonů. 1992.

Česká republika. Nařízení vlády, kterým se vymezuje Ptačí oblast Soutok-Tvrdonicko. In *Sbíрка zákonů, Česká republika*. 2005, 005/2005, Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-26>

ČUPA, Petr. *Krajina vína, tradic a pohostinnosti: turistický průvodce Podlužím a Hodonínskem*. Břeclav: Pro Region Podluží a Mikroregion Hodonínsko vydalo občanské sdružení Malovaný kraj, 2009, 48 s. ISBN 978-80-903759-8-7.

EUROPEAN UNION. 2015. *Evropská unie: Oficiální internetové stránky Evropské unie* [online]. [cit. 2015-05-07]. Dostupné z: <http://europa.eu>

FRIDRICH, Lubor a Josef MARKVART. *Udržitelný rozvoj území*. Brno: Ministerstvo pro místní rozvoj, Ústav územního rozvoje, 2002, 55 s

HOLÍKOVÁ, Tereza. *Hodnocení udržitelného rozvoje vybraného regionu*. Brno, 2014. Diplomová práce. Mendelova univerzita v Brně. Vedoucí práce Ing. Alice Kozumplíková, PhD.

HŘEBÍK, Štěpán a Viktor TŘEBICKÝ. *Manuál zpracování a využití sady indikátorů rozvoje pro malé obce: Zrcadlo místní udržitelnosti*. Praha: EnviConsult, s.r.o., 2007. ISBN 978-80-239-8594-8.

Human Development Index and its components. 2014. UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME: Human Development Reports [online]. [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/content/table-1-human-development-index-and-its-components>

JANOVSKÁ, Alena. *Hodnocení udržitelného rozvoje ČR na regionální a místní úrovni*. Brno 2013. Diplomová práce. Mendelova univerzita v Brně. Vedoucí práce Ing. Alice Kozumplíková, PhD.

JENÍČEK, Vladimír a Jaroslav FOLTÝN. *Globální problémy světa v ekonomických souvislostech*. Vyd. 1. Praha: C.H.Beck, 2010, xix, 324 s. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN 9788074003264.

Kostice – oficiální stránky obce. [online] [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://kostice.cz/>

KUČEROVÁ, Zita. *Indikátory sociálního pilíře udržitelného rozvoje na lokální úrovni: Indicators of sustainable development social pillar at the local level: zkrácená verze Ph.D. Thesis*. [V Brně: Vysoké učení technické], c2009, 32 s. ISBN 978-80-214-4031-9.

- Ladná – oficiální stránky obce. [online] [cit. 2015-03-10].
Dostupné z: <http://obecladna.cz/>
- Lanzhot – oficiální stránky města [online] [cit. 2015-03-11].
Dostupné z: <http://lanzhot.cz>
- MAIER, Karel. *Udržitelný rozvoj území*. 1. vyd. Praha: Grada, 2012, 253 s. ISBN 978-80-247-4198-7
- MAIER, Karel. *Územní plánování a udržitelný rozvoj*. 1. vyd. Praha: ABF - Arch, 2008, 100 s. ISBN 978-80-86905-47-1.
- MAS Dolní Morava o. s. *Integrovaná strategie komunitně vedeného místního rozvoje (SCLLD) na období 2014 – 2020*, 1. vyd. ArcData, Praha, 2013
- MAŠTÁLKA, Martin. *Územně promítnutelné indikátory udržitelného rozvoje: Indicators of spatial sustainable development : zkrácená verze Ph.D. Thesis*. [V Brně: Vysoké učení technické], c2009, 33 s. ISBN 978-80-214-4030-2.
- Městys Moravská Nová Ves – oficiální stránky městyse [online] [cit. 2015-03-12]
Dostupné z: <http://mnves.cz>
- MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ.: *Základní dokumenty udržitelného rozvoje*. [online]. 2015 [cit. 2015-05-07]. Dostupné z: <http://www.mmr.cz/cs/Microsites/PSUR/Uvodni-informace-o-udrzitelnem-rozvoji/Zakladni-dokumenty>.
- MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Světový summit o udržitelném rozvoji*. [online]. 2003 [cit. 2015-02-05]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/zahranicni_vztahy/cr_v_mezinarodnich_organizacich/osn/svetovy_summit.html
- MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ. *Konference OSN o udržitelném rozvoji v roce 2012*. 2012. [online]. [cit. 2015-05-03]. Dostupné z: http://www.mzp.cz/cz/konference_osn_udrzitelny_rozvoj_2012
- Místní akční skupiny. 2015. NS MAS ČR. *Místní akční skupiny* [online]. [cit. 2015-05-08]. Dostupné z: <http://nsmascr.cz/o-nas/mistni-akcni-skupiny>
- MIŠKOLCI, Simona. *Environmentální politika v regionálním rozvoji: teoretická východiska, koncepce a nástroje*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013, 126 s. ISBN 978-80-7375-880-6.
- MOLDAN, Bedřich. *(Ne)udržitelný rozvoj: ekologie - hrozba i naděje*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2001, 141 s. ISBN 80-246-0286-5.
- Naše společná budoucnost*. Světová komise pro životní prostředí a rozvoj. 1. vyd. Praha: Academia, 1991, 297 s. ISBN 80-85368-07-2.
- NOVÁČEK, Pavel. *Udržitelný rozvoj*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010, 430 s. ISBN 978-80-244-2514-6.

NOVÁK, Josef. *Indikátory místní udržitelnosti v ČR: (zrcadlo místní udržitelnosti): zkušenosti a praxe TIMUR*. Praha: Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj, 2010, 36 s. ISBN 978-80-904490-5-3.

Obec Hrušky – oficiální stránky obce. [online] [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://hrusky.cz/>

Obec Moravský Žižkov – oficiální stránky obce [online] [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://moravskyzizkov.cz>

Obec Tvrdonice – oficiální stránky obce. [online] [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://tvrdonice.cz/>

Obec Týnec – oficiální stránky obce. [online] [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://tynec.cz/>

UNITED NATIONS. *RIO +20 United Nations Conference on Sustainable Development* [online]. [cit. 2015-05-11]. Dostupné z: <http://www.uncsd2012.org/about.html>

Region Podluží – oficiální stránky regionu. [online] [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <http://podluzi.cz/>

RYDVALOVÁ, Petra, Miroslav ŽIŽKA a Barbora HRUŠOVÁ. *Cesta rozvoje obce*. Vyd. 1. Liberec: VÚTS, 2010, 57 s. ISBN 978-80-87184-14-1.

Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010, 96 s. ISBN 9788072125364.

Strategie rozvoje Regionu Podluží - aktualizace 2005. Region Podluží [online] [cit. 2015-04-15] Dostupné z: http://www.podluzi.cz/podluzi/cat_view/24-dokumenty-regionu/67-strategie-rozvoje-regionu-podluzi/68-strategie-rozvoje-2005-2010

SVATOŠOVÁ, Libuše, Ivana BOHÁČKOVÁ a Magdalena HRABÁNKOVÁ. *Regionální rozvoj z pozice strukturální politiky*. 1. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita, Zemědělská fakulta, 2005, 156 s., [17] s. obr. příl. ISBN 80-7040-749-2.

TIMUR. *Burza indikátorů udržitelného rozvoje na místní úrovni* [online]. 2006, [cit. 2015-04-13]. Dostupné z: <http://www.timur.cz/burza-indikatoru.html>

VYSKOT, Ilja. *Udržitelný rozvoj regionu: pracovní kolokvia*. 1. vyd. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2013, 137 s. ISBN 978-80-7375-780-9.

QUITT, E.: *Klimatické oblasti Československa*. 1. vyd., ČAV-GÚ, Brno, 1971.

Zakladatelská smlouva o založení dobrovolného svazku obcí. Region Podluží [online]. [cit. 2015-03-10] Dostupné z: http://www.podluzi.cz/dokumenty/cat_view/24-dokumenty-regionu/29-zakladni-dokumenty-svazku-obci.

Zrcadlo místní udržitelnosti: evropské indikátory udržitelného rozvoje v praxi měst České republiky. 2., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Týmová iniciativa pro místní udržitelný rozvoj (TIMUR), 2005, 45 s. ISBN 80-903244-7-9.

Vinařské oblasti, podoblasti a vinařské obce Moravy a Čech. *Vinařské oblasti ČR* [online]. 2013 [cit. 2015-03-10]. Dostupné z: <http://www.evinice.cz/o-vine/vinarske-oblasti-cr>

12 SEZNAM ZKRATEK

ČOV	– Čistička odpadních vod
ČR	– Česká republika
ČSÚ	– Český statistický úřad
EU	– Evropská unie
EVL	– Evropsky významná lokalita
MAS	– Místní akční skupina
MF ČR	– Ministerstvo financí České republiky
MNV	– Moravská Nová Ves
MPSV	– Ministerstvo práce a sociálních věcí
MŠ	– Mateřská škola
NNO	– Nestátní nezisková organizace
ob.	– obyvatele
OSN	– Organizace spojených národů
SO ORP	– správní obvod obce s rozšířenou působností
SR	– Slovenská Republika
SSP	– Státní sociální podpora
SŠ	– Střední škola
ÚP	– Úřad práce

13 SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Schéma metodického postupu hodnocení udržitelného rozvoje vybraného regionu

Obrázek 2 Znak Regionu Podluží

Obrázek 3 Poloha sledovaných obcí Regionu Podluží v rámci okresu Břeclav

Obrázek 4 Znak obce Hrušky

Obrázek 5 Znak Obce Kostice

Obrázek 6 Znak obce Ladná

Obrázek 7 Znak města Lanžhot

Obrázek 8 Znak Moravské Nové Vsi

Obrázek 9 Znak obce Moravský Žižkov

Obrázek 10 Znak obce Tvrdonice

Obrázek 11 Znak obce Týnec

Obrázek 12 Mimorozpočtové finanční prostředky části regionu Podluží, 2009-2012

Obrázek 13 Dluhová služba části regionu Podluží v letech 2009 - 2013

Obrázek 14 Míra investic obcí části regionu Podluží v letech 2009 - 2013

Obrázek 15 Podpora NNO jednotlivých obcí části regionu Podluží v letech 2009 - 2013

Obrázek 16 Intenzita podnikatelské aktivity v obcích části regionu Podluží, 2009 - 2013

Obrázek 17 Ekologická stabilita obcí vybrané části regionu Podluží, 2013

Obrázek 18 Třídění komunálního odpadu v obcích vybrané části regionu Podluží, 2009 - 2013

Obrázek 19 Veřejné výdaje na ŽP obcí vybrané části regionu Podluží, 2009 - 2013

Obrázek 20 Čištění odpadních vod v obcích vybrané části regionu Podluží, 2009 - 2013

Obrázek 21 Index stáří obcí ve vybrané části regionu Podluží, 2009 – 2013

Obrázek 22 Migrační saldo obcí ve vybrané části regionu Podluží, 2009 - 2013

Obrázek 23 Saldo obyvatel obcí ve vybrané části regionu Podluží, 2009–2013

Obrázek 24 Míra registrované nezaměstnanosti obcí ve vybrané části regionu Podluží v období 2009 - 2011

Obrázek 25 Index občanské společnosti obcí ve vybrané části regionu Podluží v období 2010 - 2013

Obrázek 26 Účast ve volbách v obcích vybrané části regionu Podluží

Obrázek 27 Index stáří sledovaných obcí Regionu Podluží v letech 2009-2013

14 SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Vybrané indikátory ekonomické oblasti

Tabulka 2 Vybrané indikátory environmentální oblasti

Tabulka 3 Vybrané indikátory sociální oblasti

Tabulka 4 Vybavenost obcí technickou infrastrukturou

Tabulka 5 Odvětvová struktura ekonomických subjektů obcí regionu Podluží na Břeclavsku, 2013

Tabulka 6 Srovnání počtu obyvatel a rozlohy obcí Podluží na Břeclavsku, k 31. 12. 2013

Tabulka 7 Počet ubytovacích zařízení regionu Podluží v obcích ORP Břeclav

Tabulka 8 Výsledky indikátorové analýzy obce Hrušky

Tabulka 9 Výsledky indikátorové analýzy obce Kostice

Tabulka 10 Výsledky indikátorové analýzy obce Ladná

Tabulka 11 Výsledky indikátorové analýzy města Lanžhot

Tabulka 12 Výsledky indikátorové analýzy městyse Moravská Nová Ves

Tabulka 13 Výsledky indikátorové analýzy obce Moravský Žižkov

Tabulka 14 Výsledky indikátorové analýzy obce Tvrdonice

Tabulka 15 Výsledky indikátorové analýzy obce Týnec

Tabulka 16 SWOT analýza ekonomické oblasti sledovaných obcí Regionu Podluží

Tabulka 17 SWOT analýza environmentální oblasti sledovaných obcí Regionu Podluží

Tabulka 18 SWOT analýza sociální oblasti sledovaných obcí Regionu Podluží

Tabulka 19 Srovnání výsledků Regionu Podluží, DSO Podyjí a České republiky, 2011

Tabulka 20 Úroveň dotací na 1 obyvatele v DSO Podyjí a sledovaných obcích Regionu Podluží, 2012